

Nils Marius Granhus

Dobbeltenking eller vaktbikkje?

En analyse av norske avisers omtale av Norges rolle Libya-krigen i 2011, og mulige motsetninger i nasjonale selvbilder og sikkerhetspolitikk.

Masteroppgave i historie - femårig lektorutdanning

Veileder: John Kwadwo Osei-Tutu

Mai 2020

Nils Marius Granhus

Dobbeltenking eller vaktbikkje?

En analyse av norske avisers omtale av Norges rolle
Libya-krigen i 2011, og mulige motsetninger i
nasjonale selvbilder og sikkerhetspolitikk.

Masteroppgave i historie - femårig lektorutdanning
Veileder: John Kwadwo Osei-Tutu
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I 2011 valgte Stoltenberg II regjeringen med støtte fra Stortinget, at Norge skulle delta med seks F-16 kampfly i en militærintervensjon i Libya. Intervensjonens folkerettslige grunnlag var FNs sikkerhetsråds resolusjon 1973/11, som autoriserte bruken av alle nødvendige midler for å beskytte sivile. Ansvar for å bidra til beskyttelsen av sivile ble av norske myndigheter presentert som den eneste begrunnelsen for Norges kampflybidrag. Media spiller en viktig rolle i hvordan deltagelsen i en krig oppfattes av den sivile opinionen i landet som deltar, og i tidligere litteratur har det blitt vektlagt at norske medier ikke oppfylte sin samfunnsrolle som leverandør av kritisk journalistikk, og at de bidro til en total oppslutning rundt norske myndigheters ensidige legitimering for å delta i Libya-krigen.

Denne oppgaven analyserer og diskuterer hvordan et utvalg norske aviser omtalte Norges rolle i Libya-krigen i 2011. Norges valg om å delta i krigen skapte motsetninger i etablert nasjonale selvbilder, og oppgaven vil også behandle hvordan dette ble diskutert i de norske avisene.

I oppgaven vil avisomtalen om Libya-krigen fra fem ulike aviser bli analysert.

Innledningsvis består analysen av en enkel kvantifisering og inndeling av omtalen, hvilket bidrar til å forstå større trender i omtalen. Et teoretisk rammeverk, der omtalen sammenfattes i diskurser og ulik bruk av innramming, er anvendt for å kunne si noe om trender i avisomtalen og hvordan de diskuterte Norges rolle, og motsetningene den skapte. Oppgaven vil argumentere for at det også fantes eksempler fra avisdiskursen der Libya-krigen ble gjenstand for kritisk diskusjon. Relevant forskning om norsk sikkerhetspolitikk, selvbilder og medias rolle i formidlingen av krig vil også bli trukket frem for å kunne plassere resultatene i en større historisk kontekst.

Abstract

In 2011, the norwegian Stoltenberg II government with broad support from parliament, chose to send six F-16 fighter jets to contribute in an international military intervention in Libya. The legal foundation of the intervention was the UNs Security Council Resolution 1973/11, a resolution that authorized all necessary means to protect civilians. Norwegian officials presented the responsibility to protect civilians as the only reason for sending fighterjets. Media plays an important role in how participation in a war is perceived by the public opinion in the country that participates.

Existing literature on the Libya-war has emphasized how norwegian media did not fulfill their role as supplier of critical journalism, and that they participated in creating support for the norwegian officials one-sided justification for why Norway should join the Libya-war.

This thesis analyzes and discusses how a selection of norwegian newspapers reported on Norway's role in the war in Libya in 2011. The decision created an incompatibility in well established national self-images, and the thesis will also consider how this was discussed in norwegian newspapers.

The reports from five different newspapers will be analyzed. Firstly, the analysis consists of a simple quantification and division, that helps understand larger trends in the news reporting. The next step is employing a theoretical framework, where the newspaper reports are synthesized into different discourses and frames. This framework will help clarify how Norway's role and the opposites it created, was discussed. Relevant research on norwegian defence policy, self-images and the media's role in conveying war, will also be applied in order to place the results from the study in a larger historical context.

The thesis will argue that Norwegian newspapers reporting became an social actor in a larger governmental media strategy on how Norway's role was to be presented. At the same time, the thesis will put forward arguments that certain parts of the newspaper discourse points to their existing considerable critical discussion about the Libya-war and conflicting self-images.

Forord

Året 2020 vil nok av mange bli husket som et skuffende og annerledes år, der lyse fremtidsplaner gikk i vasken. Det ble også delvis tilfellet i mitt liv, men arbeidet med denne oppgaven har vært et lyspunkt. Å kunne fordype seg i en egen forskningsoppgave har vært motiverende og inspirerende, og det har minnet meg på hvorfor jeg i utgangspunktet valgte å studere historie.

Jeg vil begynne med en stor medasi til min veileder John Kwadwo Osei-Tutu. Du kom med gode og kritiske spørsmål i løpet av hele skriveprosessen, men først og fremst utfordret du meg til å tenke selv. Cogito ergo sum.

Deretter vil jeg uttrykke stor takknemlighet til mamma og pappa. Dere har lært meg at man kommer langt i livet med god folkeskikk og viljen til å alltid gjennomføre noe skikkelig.

Takk til alle medstudenter og ansatte jeg møtte på min vei både på UiT og NTNU. Alle har bidratt til at studietiden har vært de beste årene av mitt 25 år lange liv. De av dere som leser dette, vet det godt. Jeg må også rette en kort takk til Anna i Nexø som stilte et rom til disposisjon i april og mai. Et hjemme-bortekontor var gull verdt i arbeidet med å fullføre oppgaven midt i nedstengingen.

Guttene i Nonnegata og Innherredsveien fortjener også å bli nevnt. Takk for at studietiden i Trondheim ikke bare ble fylt med studier. Jeg er glad for alt fjaset vi fant på sammen, men også de gode samtalene ved kjøkkenbordet.

Til slutt vil jeg takke min kjæreste, Hanna. Du har gitt meg en indre ro og selvtillit til å fullføre arbeidet, og du er en konstant påminnelse om at det finnes viktigere ting i livet enn en masteroppgave.

"Doublethink means the power of holding two contradictory beliefs in one's mind simultaneously, and accepting both of them."

George Orwell, *1984*

Innholdsfortegnelse

Grafer	vi
1. Innledning	1
1.2 Problemstilling og avgrensing	2
1.3 Oppgavens oppbygging	3
1.4 Profesjonsrelevans	4
1.5 Tidligere forskning	5
1.6 Kildematerialet	9
1.7 Metode: Diskursanalyse og innramming	11
2. Libya, norsk sikkerhetspolitikk og selvbilder i kontekst ..	14
2.1 Utviklingen i Libya	14
2.2 Norsk sikkerhetspolitikk: FN, NATO og militære intervensjoner	16
2.3 Norske selvbilder: Fredsnasjon og humanitær stormakt	19
3 Overordnede trender	22
3.1 Fase 1	22
3.2 Fase 2	23
3.3 Fase 3	24
4. Omtalen av Norges rolle, diskusjonen av motsetninger ..	27
4.1 «Blodbad» og «Midtøstens gale hund»	27
<i>Demonisering</i>	27
<i>Kildekritisk til omfanget av volden</i>	29
<i>Manglende motsetninger</i>	32
4.2 Human intervensjon eller sikkerhetspolitisk sjakktrekk?	32
<i>Human intervensjon?</i>	33
<i>Sikkerhetspolitikks sjakktrekk?</i>	36
<i>Skjulte motiver?</i>	37
<i>Krigsnarrativ</i>	39
<i>«Just war»</i>	41
<i>Konsensustradisjon</i>	42
<i>NATO og USA</i>	43
<i>Krig- og fredsjournalistikk</i>	44
4.3 Kritisk journalistikk?	45
<i>Mobilkrigen</i>	46
<i>Tausheten</i>	47
<i>«Krig» eller «skarpe operasjoner»</i>	48
<i>Selvkritikk</i>	49
<i>Tausheten brytes</i>	51
<i>Retorikken</i>	52
<i>Hjerter og sinn</i>	53

5. Avslutning	55
5.1 Konklusjon	55
5.2 Avsluttende betraktninger	57
Litteraturliste	59
Utvalgte avisartikler fra datamaterialet	59
Litteratur	61

Grafer

Graf 1: Oversikt over avisomtalen fase 1	23
Graf 2: Oversikt over avisomtale fase 2	24
Graf 3: Oversikt over avisomtale fase 3	25

1. Innledning

«Vi gikk jo egentlig fra dyp fred, til strategisk bombing nede i Afrika, på under en uke»¹

Sitatet ovenfor tilhører oberstløytnant og jagerflypilot Bård Solheim, som i 2011 deltok i en militærintervensjon i Libya på vegne av den norske stat. Solheim og hans kolleger slapp fra sine jagerfly en tiendedel av bombene som ble brukt i Libya-konflikten i 2011.² En slik omfattende bombing virker direkte selvmotsigende med selvbilder Norge har skapt av seg selv. Drevet av en moralsk plikt om å hjelpe befolkningen i «den tredje verden», har Norge i flere tiår bedrevet humanitær hjelp for å bekjempe fattigdom og bygge infrastruktur i mange Afrikanske land. I 2011 bidro Norge til å bombe et land på dette kontinentet. Norges deltagelse i Libya-krigen tydeliggjorde også selvmotsigende roller i internasjonal politikk. I Libya havnet rollen som aktiv pådriver for småstaters suverenitet i FN, i konflikt med rollen som pålitelig alliert i forsvarsalliansen NATO. Det interessante er at det tilsynelatende ikke oppsto særlige protester fra den norske befolkningen mot den selvmotsigende bombing. Skyldes dette at den gjennomsnittlige nordmann ikke hadde inngående kjennskap til krigen? Eller er det fordi krigen ble presentert til samfunnet som en nødvendig «humanitær» inngripen? Er det slik at media, «den fjerde statsmakt», ikke utførte sitt samfunnsoppdrag som kritiker og overvåker, ved å problematisere og å løfte Libya frem i det norske folks bevissthet?

Motivasjonen for å skrive masteroppgave om dette temaet er basert på personlige erfaringer. Jeg har vokst opp med en far som var yrkessoldat og en farfar som er uttalt pasifist og USA-kritiker. Gjennom oppveksten har diskusjoner på familiehytten omhandlet tema som NATO, atomvåpen, utenrikspolitikk og krigen i Afghanistan. Med andre ord har jeg blitt eksponert for mye av det samme som er oppgavens tema. De nevnte diskusjonene på hytta har delvis oppdratt meg til å stille kritiske spørsmål, og aldri glemme den forslitte klisjeen om at en sak alltid har flere sider.

Det interessante er at jeg kan aldri huske at Norges engasjement i Libya-konflikten var et tema i de mange diskusjonene som truet hyttefreden. Skyldes dette at Libya, i motsetning til de andre nevnte temaer, ikke har vært omtalt av norske medier i samme grad? Og hvis det er tilfellet, ville Libya-krigen vært et diskusjonstema, hvis det hadde vært mer fremtredende i media? Eller er det slik at min familie, og majoriteten av det norske folk, var krigstrette etter flere år med krigføring i Afghanistan? Brydde de seg ikke om hva som skjedde i enda en krig, i enda et fjernt ørkenland? Min forskning vil ikke kunne gi noen endelige svar på noen av spørsmålene nevnt ovenfor, men vil bidra til ny kunnskap om norske mediers omtale av Norges rolle i Libya-krigen, og hvordan Libya-krigen ble mottatt av det norske samfunnet i sin samtid. Forskningen vil også øke forståelsen av hvordan norske medier behandler motsetningene i norske selvbilder og Norges ulike roller i internasjonal storpolitikk.

¹ Tvedt 2013

² Veberg 2018

1.2 Problemstilling og avgrensning

Temaet for oppgaven er norske mediers omtale av Norges rolle i Libya-konflikten, med et bestemt fokus på hvordan den militære inngripen ble omtalt, hvordan motsetningene i nasjonale selvbilder ble diskutert av norske aviser i 2011.

Norge har siden 1960-tallet oppbygd internasjonal innflytelse gjennom humanitær og bistandsarbeid.³ Landet har i tillegg skapt seg et navn i internasjonale fora som FN, grunnet landets engasjement i større internasjonale saker som omhandler blant annet konfliktløsning og klimaspørsmål. Den norske stat har bygget opp et selvbilde, om en fredsnasjon, med en viktig rolle som pådriver for internasjonal fred og velstand. Men, landets medlemskap i NATO har ført til deltakelse i en rekke NATO-ledet militære inngripener siden 1990-tallet. Bruken av norsk militærmakt i NATO-operasjoner har blitt en del av norsk sikkerhetspolitikk siden slutten av den kalde krigen. Sovjetunionens oppløsning førte med seg en ny virkelighet, der Norges strategiske beliggenhet mistet mye av sin betydning. Målsetningen ved å delta i kriger i Kosovo, Afghanistan og Libya, er delvis basert på å sikre seg velvilje fra andre NATO-allierte, skulle Norge behøve militærhjelp i fremtiden. Slike sikkerhetspolitiske investeringer, som i Libya, resulterer i en motsetning, som truer med å «underminere» Norges fredsrenommé. Videre i oppgaven vil det bli nærmere redegjort for bakgrunnen til de nevnte selvbildene, og også bakgrunnen for norsk sikkerhetspolitikk.

Denne oppgaven vil utforske hvordan norske media omtalte Norges rolle i Libya-krigen 2011, og hvordan media forholdt seg til motsetningene i selvbilder og sikkerhetspolitikk. Bidro norsk media til en debatt om motsetningene i nasjonale selvbilder, som deltagelsen i Libya-krigen skapte? Eller var media en aktør som bidro til å opprettholde og å forsterke dem?

Libya-krigen som tema har i liten grad vært et utgangspunkt i nyere norsk historieforskning. En gjennomgang av eksisterende forskning om temaet, viser at innfallsvinkelen for oppgaven, med søkelys på medias omtale, og dens forhold til nevnte motsetninger, heller ikke har blitt utforsket i særlig stor grad. Studien er dermed et bidrag til ny forskning om Norges involvering i Libya-krigen, med et bestemt fokus på medieomtalen.

Siden en analyse av alle de ulike medietypene som radio, tv og nettaviser er for omfattende, så vil kun et utvalg norske papiraviser bli brukt som kildegrunnlag. Et slik utvalg er realistisk med tanke på oppgavens formelle rammer.

Oppgaven er også avgrenset i tid, som igjen bidrar til å avgrense kildegrunnlaget. Den aktuelle tidsperioden blir fra utbruddet av borgerkrigen i Libya februar 2011, til august 2011, da Norske F-16 jagerfly blir tilbakekalt fra sitt oppdrag. Begrunnelsen er at dette er perioden da Norge vurderte, og senere ble involvert direkte i krigføringen i Libya. Avisskriverier og debatter som har pågått etter august 2011, og eventuelt før februar 2011, er utelukket i oppgaven.

Problemstillingen oppgaven skal besvare blir følgende:

³ Tvedt 2016: 248

Hvordan omtalte norske aviser Norges deltagelse i Libya-krigen i 2011, og hvordan diskuterte de deltakelsen i lys av motsetningene i norske selvbilder og sikkerhetspolitikk?

En utfordring med problemstillingen er muligheten for at oppgaven kunne endt opp i et repetitivt og uengasjerende spor. Avisene som er kritisk til Norges rolle før konflikten, endrer ikke nødvendigvis standpunkt underveis. Det kan føre til en endimensjonal undersøkelse, med få muligheter for å kunne analysere fra ulike perspektiver. For å unngå dette har jeg valgt å dele drøftelsen opp i tre underproblemstillinger, med ulike utgangspunkt:

I) «Blodbad» og «Midtøstens gale hund». Hvordan ble Gaddafi og volden omtalt? Var norske aviser kildekritiske til situasjonen i Libya, og bidro de til en demonifisering av Gaddafi?

II) Human intervensjon eller sikkerhetspolitisk sjakktrekk? Diskuterte norske aviser hva som var legitimeringen for Norges militære bidrag?

III) Eksisterte det kritisk journalistikk om Norges rolle i Libya-krigen? Er det diskusjoner i den norske avisdiskursen som tyder på at norske aviser bidro til kritisk journalistikk om Libya krigen?

Målet med underproblemstillingene er todelt.

Det første målet er at de skal skille ut ulike diskusjoner, som ved sine ulike utgangspunkter vil kunne gi et nyansert svar på oppgavens hovedproblemstilling. For det andre er målet at de bidrar til en variasjon i hvilke perspektiver og litteratur som er relevant å anvende i analysen og drøftelsen av avisene.

Underproblemstillingenes ulike innfallsvinkler til medieomtalen av Norges rolle i Libya-krigen, gir oppgaven flere ben å stå på, slik at den får en større faglig relevans og betydning for videre historieforskning om Norge og Libya-krigen.

1.3 Oppgavens oppbygging

Opgaven er inndelt i fem kapitler.

Kapittel 1 vil videre klargjøre oppgavens profesjonsrelevans. Så følger en gjennomgang av den relevante forskningen om oppgavens tema, og deretter en kritisk presentasjon av kildegrunnlaget for oppgaven anvendt i arbeidet, før kapitlet avsluttes med en presentasjon av forskningsmetoden brukt i oppgaven.

Kapittel 2 presenterer henholdsvis norsk sikkerhetspolitikk, norske selvbilder og en kort redegjørelse for den kontekstualiserende bakgrunnen til konflikten i Libya i 2011

Kapittel 3 og Kapittel 4 består av en presentasjon og drøfting av de ulike funnene. Disse funnene blir gruppert og diskutert i lys av ulike underproblemstillinger. Påstander og

synspunkter fra relevant forskningslitteratur vil også bli anvendt, slik at det er mulig å kunne plassere omtalen i en større historisk sammenheng.

Kapittel 5 er konklusjonen for arbeidet i oppgaven. Den tar for seg noen avsluttende betraktninger, og foreslår videre forskning i feltet.

1.4 Profesjonsrelevans

Studien i denne oppgaven er siste del av en femårig lektorutdanning, og derfor er det påkrevd at det kort redegjøres for dens profesjonsrelevans. Det er flere aspekter ved studien som vil være relevant i videre undervisning. Både innholdet og metodikken kan brukes i undervisning i fagene Samfunnsfag og Historie på grunnskolen og i den videregående skolen.

Eksempelvis så kan temaet i seg selv være en utradisjonell innfallsvinkel til å skape forståelse og diskusjon om ulike framstillinger av Norges fortid. En slik tilnærming vil være relevant for en rekke kompetansemål i den nye Fagfornyelsen.

I et av kompetansemålene fra det nye læreplanverket står det at elever i historie etter endt VG3 skal kunne «analysere hvordan framstillinger av fortiden har blitt brukt i Norge for å skape nasjonal identitet og drøfte hvilke virkninger dette har hatt for ulike grupper».⁴

Temaet for dette studiet, medieomtalen av Norges rolle i Libya-krigen, er et eksempel på slike ulike framstillinger om fortiden. I et tenkt undervisningsopplegg ville undervisningen innledes ved en kort diskusjon om hva elevene selv mener kjennetegner Norge, og hva som menes med vår nasjonale identitet. Lærerens oppgave vil være å lede diskusjonen mot en formulering av de nasjonale selvbildene diskutert i denne oppgaven. Videre presenteres noen korte fakta om Norges rolle i Libya, hvordan det ble vedtatt, antall bomber sluppet og varigheten av intervensjonen.

Deretter får elevene tilgang til et forberedt utvalg avisskriverier med ulike meninger om Norges rolle i Libya, som elevene skal lese og tolke. At elevene får arbeide aktivt med en slik primærkilde, er i tråd med et av de nye kjerneelementene for historiefaget, *Utforskende historie og kildekritisk bevissthet*. I kjerneelementet står det at «Elevene skal kunne innhente, tolke og bruke historisk materiale som kilder i egne historiefamstillinger.»⁵

Media er en kilde som i dens natur er avhengig av å kunne forstås av et bredt spekter av mennesker. Derfor er det en kilde med høy tilgjengelighet for elevene, med et språk og en vinkling som er tydelig, og som gjør det mulig for elevene å tolke meningsinnholdet i medieomtalen. Siste del av undervisningen blir en gjennomgang og diskusjon av hva elevene tolket i avisomtalen. Spørsmål om hvordan og hvorfor Norgesrolle ble fremstilt ulikt, blir sentrale spørsmål i diskusjonen. En slik diskusjon er relevant for et annet kompetansemål i historie etter VG3, der elevene skal «reflektere over hvordan fortiden brukes av ulike aktører og drøfte hensikten med denne historiebruken». Offisielle uttalelser fra Norske myndigheter om Libya-krigen kan også inkluderes i undervisningen. En sammenfatning av slike uttalelser, avisskriveriene og fakta om Libya vil gi elevene muligheten til å sammenligne ulike framstillinger av en hendelse, og bidra til videre refleksjon om at en historisk framstilling kan preges av opphavets ståsted og

⁴ Kunnskapsdepartementet 2020c

⁵ Kunnskapsdepartementet 2020b

kontekst.⁶ En slik tilnærming vil også gi mulighet for å trekke historiske paralleller til andre militærkonflikter Norge har vært innblandet i, men også plassere Libya i en større historisk kontekst om militære intervensjoner, og medias fremstillinger av slike intervensjoner.

I denne overordnede delen av Fagfornyelsen er evnen til kritisk tenkning og etisk bevissthet definert som en del av opplæringens verdigrunnlag. Undervisning om Libya-krigen vil kunne danne utgangspunkt for kritisk tenkning om det norske samfunnet, og hvordan sikkerhetspolitiske avgjørelser kan være motstridene med etablert nasjonal identitet. I den overordnede del står det nettopp at: «Hvis ny innsikt skal vokse fram, må etablerte ideer granskes og kritiseres ...»⁷. Temaet utleder også muligheten for å kunne diskutere en rekke etiske spørsmål om moralsk plikt og internasjonale intervensjoner. Spørsmål som: «Er det riktig at Norge kan intervensjonere i andre stater for å beskytte sivile mot grove brudd på menneskerettigheter?» eller «Kan det etisk forsvares at Norge deltar i NATOs «Out-of-area» operasjoner for å styrke nasjonal sikkerhet?» Studiens profesjonsrelevans er forsvarlig, og vil kunne danne flere ulike utgangspunkter for variert og relevant undervisning i det norske skoleverket.

1.5 Tidligere forskning

Libya-konflikten kan fortsatt regnes som en relativt ny og lite omtalt hendelse i norsk historieskriving. Derfor er det få historikere som har forsket og skrevet om temaet. Andre fagretninger, slik som statsvitere, journalister, jurister og forskere fra Forsvaret selv, har alle bidratt med forskning med sine unike fagspesifikke tilnærminger. Det meste av eksisterende forskning om Libya-krigen har andre innfallsvinkler enn tradisjonell historieforskning, og derfor er det lite forskning som forsøker å drøfte helheten av norske mediers omtale av Libya-krigen, sikkerhetspolitikk og motstridigheter i selvbilder. Videre er det også få som har forsøkt å plassere medieomtalen i en større historisk kontekst, og få som har brukt media som en kilde i seg selv, kombinert med andre kilder, for å skape en helhetlig fremstilling.

Boken *Libya - Krigens utholdelige letthet* fra 2019 er så langt det fremste bidraget i norsk historieforskning om Libya. Boken har som uttalt mål å bidra til «... mer offentlig debatt om Norges krig i Libya: en debatt som Stortinget i april 2019 la død.»⁸. Den lykkes også i å bidra til å skape et mer helhetlig historisk bilde av Norges rolle i krigen. Bokens medredaktører, Terje Tvedt, Tormod Heier og Rune Ottosen, har alle forsket på Libya-krigen fra ulike innfallsvinkler.

Terje Tvedt er en av få historikere som har forsket på Norges involvering i Libya. Han kan også regnes som den fremste kritiske røsten i norsk samfunnsdebatt om Norges engasjement i Libya. Morgenbladet ga han i en artikkel tilnavnet «Terje Tvedt» fordi de mener han er en historiker som ønsker å terge og å skape debatt. Siden 2013 har Tvedt, i tillegg til å være medredaktør til boken *Libya - Krigens utholdelige letthet*, bidratt til debatten med en Brennpunkt-dokumentar og flere artikler om Norges rolle i Libya-krigen. Sammenfatningen av hans arbeid er at de alle er kritiske til den norske offentlighets

⁶ Kunnskapsdepartementet 2020c

⁷ Kunnskapsdepartementet 2020a

⁸ Heier, et al. 2019: 5

mangel på selvrefleksjon både før, under og etter.

I bokkapittelet, *Libya-krigen og fraværet av etterpåkløkskap*, er han kritisk til beslutningsprosessen i tiden før Norge valgte å bidra militært, og hvordan norske politikere har forsvart og legitimert involveringen i ettertiden. Tvedt er også kritisk til norske medier sin rolle i det hele. Han påstår at VG bidro til at avgjørelsen om militært bidrag ble tatt på et uklart grunnlag, da de blant annet på lederplass ba om handlekraft fremfor ytterlige analyser av situasjonen i Libya.⁹ Det blir trukket frem at både VG og Aftenposten begge skrev lederartikler som ba om regimeendring, til tross for FNs Sikkerhetsrådsresolusjon 1973/11 kun ga mandat til å beskytte sivilbefolkningen. I sin artikkel fra 2015, *Tausheten om Libya*, mener Tvedt at det i årene etter 2011 nesten ikke har eksistert noen form for selvransakelse eller diskusjon. Videre påstår han at norske media i årene etter Libya-konflikten har bidratt til det han betegner som en kollektiv taushet.¹⁰ I Den kontroversielle boken *Det internasjonale gjennombruddet* fra 2017, påstår Tvedt at en rådene forestilling om bombing for menneskerettigheter bidro til at norsk offentlighet, inkludert norske medier, ga en «... nesten total oppslutning ...» for bombingene.¹¹ Tvedt påstår at norsk media sin dekning av Libya-krigen har vært mangelfull, men han har ikke selv skapt en sammenhengende analyse av media som kan underbygge kritikken.

Medredaktør for boken *Libya - krigens utholdelige letthet*, Rune Ottosen, har i sin forskning analysert om mediedekningen til norsk presse har vært evnet å oppfylle sitt samfunnsoppdrag som en kilde til kritisk journalistikk om krigen i Libya. Ottosen er professor i journalistikk, så fokuset i hans forskning er på hvilken rolle media spilte med sin dekning av krigen. I sitt arbeid har han også analysert om media evnet å være selvkritiske. Både i et casestudium av VG i et kapittel fra boken *Krigens utholdelige letthet*, og som medforfatter i en artikkel fra 2013, *How they missed the big story: Norwegian news media and NATO's military operation in Libya*, påstår han at norske medier sviktet i sitt samfunnsoppdrag med å bidra til kritisk journalistikk. Ottosens påstander sammenfaller altså med det Tvedt påstår. Norske medier, med noen unntak, inviterte ikke til offentlig debatt, og har heller ikke klart å reflektere selvkritisk over sin egen dekning i ettertid. Han mener videre at norsk media i stor grad sammenfalt med norsk sikkerhetspolitikk for å kunne skape en nasjonal enhet.

Mye av dette skyldes Norges aktive rolle i NATO. Han basere denne påstanden på empiriske studier gjort av seg, men også av andre forskere.¹²

Et annet moment Ottosen vektlegger i sin forskning, er hvordan en bestemt fremstilling av Gaddafi fikk forrang i mediedekningen. Her trekker Ottosen paralleller med den ensidige CNN dekningen av den første Gulfkrigen. Gaddafi ble i likhet med Saddam, kraftig demonisert, slik at det skulle bli enklere å legitimere voldelige handlinger mot deres regimer. Denne fremstillingen blir ifølge Ottosen ikke skapt av norsk media, men heller gjengitt og forsterket.¹³

Tormod Heier, den tredje medredaktøren for *Krigens utholdelige letthet*, er fra sin posisjon som offiser og forsker i Forsvaret, kritisk til hvordan Norges involvering i Libya-

⁹ Tvedt 2019: 40

¹⁰ Tvedt 2015: 206

¹¹ Tvedt 2017: 101

¹² Ottosen 2019: 127

¹³ Ibid.: 130

krigen utviklet seg. Han mener at Libya-krigen ble en mislykket krig, der Norge bidro til at «Krigen vinnes, men freden tapes».¹⁴ Heier påstår videre at Norges beslutning om å delta preges av paradokser og motsetninger mellom ulike etablerte nasjonale fortellinger, eller selvbilder.¹⁵ Han mener også at det virker som et særnorsk trekk, både av sivile og militære, og lage minst mulig bråk rundt slike militære intervensjoner. «Servilitet» er begrepet han velger å bruke for å karakterisere norsk atferd.¹⁶ Dette poenget kan kobles sammen med Ottosens påstand om at medier har en tendens til å sammenfalle sin mediedekking med rådene sikkerhetspolitikk. Heier trekker ikke inn mediene i sin forskning, og deres eventuelle evne til å forsterke eller å utfordre nevnte selvbilder.

En kollega av Heier, kommandørkaptein og hovedlærer ved Forsvarets stabsskole, Ola Bøe-Hansen har publisert forskning om norsk medias rolle i Libya-krigen. Bøe-Hansen er interessant fordi han i likhet med Heier representerer Forsvaret, den delen av statsmakten som utøvde volden i Libya. I kapittelet *Narrativets rolle i den nasjonale strategien* i boken *Strategisk suksess?* er hans fokus på det han definerer som «narrativer», og hvordan de er knyttet til Norges bruk av militærmakt.

Ifølge Bøe-Hansen er et narrativ en fortelling som skal overbevise en befolkning om behovet og logikken bak bruken av militærmakt.¹⁷ Den største formidler av et narrativ er nyhetsmedier.¹⁸ Bøe-Hansen hevder at norske myndigheter bevisst forsøkte å bygge ett helhetlig narrativ om Libya, både i opptakten til, og underveis i militæroperasjon i Libya. Han påstår at norske medier ble brukt av norske politikere for å etablere det han velger å kalle for et «krignarrativ», som ga legitimitet til bruken av militærmakt.¹⁹ Han mener videre at media har en todelt rolle når det kommer til slike narrativ, så media kan også være den fremste utfordreren til eksisterende narrativ, fordi de skal kunne være kritisk til en makthaveres avgjørelse om å utøve makt.²⁰ I motsetning til Ottosen og Tvedt, velger ikke han å ta stilling til om norske medier var kritiske nok i sin dekning av krigen, men velger kun å påpeke hvordan media ble brukt for å skape en bestemt fortelling.

Professor i internasjonal politikk ved Universitetet i Oslo, Janne Haaland Matlary, har i motsetning til flere av forskerne nevnt ovenfor, forsvart Norges involvering i Libya-krigen. Hennes hovedpoeng er at Norge har som en liten stat helt siden 1905 vært avhengige av å binde seg til mektige alliansepartnere, og i 2011 fulgte norske politikere en nødvendig strategi som går som en lang linje i norsk sikkerhetspolitikk.²¹ I bokkapittelet «*Give war a chance*» i *Libya* påstår Matlary at norske politikeres avgjørelse om å delta aktivt i Libya-krigen var «...et svært godt politisk-strategisk stykke arbeid ...».²²

Norge styrket sin posisjon i NATO ved å delta i den skarpeste delen av krigføringen i Libya. Matlary mener at denne begrunnelsen ikke ble fremhevet av norske styresmakter, selv om hun påstår at det er tydelig at «der NATO går, går Norge».²³ Norske politikere

¹⁴ Heier *ibid.*: 71

¹⁵ *Ibid.*: 78

¹⁶ *Ibid.*: 87

¹⁷ Bøe-Hansen 2013b: 42

¹⁸ *Ibid.*: 43

¹⁹ *Ibid.*: 50

²⁰ *Ibid.*: 43

²¹ Matlary 2016: 202

²² Matlary 2013: 125

²³ Matlary 2016: 216

ønsket heller å vektlegge et narrativ om humanitær intervensjon, som hun påstår også burde ha betydning hvis man ønsker å forklare det militære bidraget. Matlarys fokus i sin forskning er hvordan Norges involvering i Libya ble begrunnet politisk. Hun drøfter ikke om media bidro til å fremheve eller diskutere de ulike begrunnelsene hun nevner.

Libya-utvalget, et utvalg nedsatt i 2017 av Solberg-regjeringen, utga i september 2018 en rapport om Norges bidrag i Libya. Utvalgets mandat besto blant annet av å evaluere «beslutningsprosessen og beslutningsgrunnlaget» som lå til grunn for de norske bidragene i Libya.²⁴ I rapporten blir media kun nevnt et fåtall ganger i det 260 sider lange dokumentet, men utvalget påstår at media i 2011 bidro med en rekke «ledere og kronikker som argumenterte for at Norge hadde et ansvar for å stanse Gaddafi ...»²⁵ Videre påstår også utvalget at grunnet en mangel på ekspertise og informasjon om landet, så ble mediareporteringen sentral i utformingen av situasjonsforståelsen. I likhet med Ottosen og Tvedt setter også utvalget spørsmålsteget ved medias egen mangel på kritisk kildegransking, og at media «... kan ha bidratt til å hausse opp trusselbildet ...». Utvalgets påstand sammenfaller med Tvedts påstand om at norsk media bidro til avgjørelsen med å sende kampfly. Rune Ottosen har i tidligere nevnte kapittel i boken *Krigens uutholdelige letthet* kritisert Libya-utvalget, fordi påstandene om medias ukritiske rapportering og bidrag til å skape politisk press, ikke blir lagt til grunn for utvalgets konklusjon.²⁶

Felles for den eksisterende forskningen om norsk media sin rolle i Libya-konflikten er at det i liten grad finnes fremstillinger som forsøker å se hvordan mediedekningen omtalte og diskuterte norske selvbilder og utenrikspolitikk. Ottosen, Slaatta og Øfstis artikkel fra 2013, og Ottosens kapittel i boken *Krigens uutholdelige letthet*, er de eneste eksemplene der medieomtalen som helhet har blitt analysert og diskutert. Problemstillingen for oppgaven har likhetstrekk med den formulert av Ottosen, Slaatta og Øfstis i deres artikkel nevnt ovenfor. Men det er flere viktige punkter som skiller forskningen i denne oppgaven fra deres artikkel. En fase som er utelatt fra deres forskning er opptakten før det ble aktuelt for Norge å bidra militært. Deres analyse er avgrenset fra 10 mars, til tross for at urolighetene i Libya begynte i starten av februar samme år. Metodikken for forskningen bak artikkelen er først en grundig kvantitativ oversikt over omtale av Libyakrigen, som utgjør størstedelen av artikkelen. Videre presenterer de en kvalitativ analyse av et lite utvalg lederartikler. Den delen er kort, og de bruker ikke tid på å sette resultatene fra analysen inn i en større historisk kontekst. Artikkelen har en journalistfaglig tilnærming, og problemstillingen handler i stor grad om avisenes evne til å uttrykke seg på bestemte måter.

Studien gjort i denne oppgaven skiller seg fra både Ottosen, Slaatta og Øfsti, og annen forskning nevnt ovenfor. Medieomtalen vil bli kontekstualisert og satt i sammenheng med andre historiske kilder og relevant forskning. Oppgaven vil også behandle opptakten i februar, og videre presentere en grundigere kvalitativ analyse av hele perioden fra februar til august. Oppgaven skiller seg også fra tidligere forskning fordi den behandler hvordan norske medier omtalte og diskuterte norske selvbilder og utenrikspolitikk knyttet til krigen i Libya.

²⁴ Libya-utvalget 2018: 19

²⁵ Ibid.: 66

²⁶ Ottosen 2019: 128

1.6 Kildematerialet

For å kunne besvare oppgavens problemstilling, er det valgt ut fem norske aviser som kildegrunnlag. Avis som historisk kilde kan brukes som både levning og beretning, men i dette vil aviser primært blir brukt som førstnevnte. Som levning er avisen en relevant kilde fordi den fungerer som et speil for det samfunnet avisen utgis i.²⁷ Det å analysere avisskriverier vil gi et innblikk i ulike virkelighetsforståelser om Libya-krigen i 2011. Som historiker Hallvard Tjelmeland påpeker, så er avisen en unik kilde til å forstå tidens puls.²⁸ Avisene representere det samtidige samfunnet, og gir første og andrehåndsberetninger om Norges rolle i Libya-krigen. Sigurd Allern bruker i sin bok *Journalistikk og kildekritisk analyse* begrepet «Historiens kladdebok» om media, og påstår at det er ingen kilder som setter så store avtrykk i sin samtid som media.²⁹ Begrepet «Kladdebok» er passende for oppgavens mål, fordi de utvalgte avisenes omtale sammen utgjør en kladdebok. Denne kladdeboken blir en kilde som vil bidra til å presentere et bilde av Libya-konflikten i sin samtid, uten ettertidens muligheter for å sjekke fakta eller andre kilder. Avisene vil ikke kunne gi et fullstendig bilde av medieomtalen, men vil være relevant i å forstå tendenser i hvordan norske medier omtalte Libya. Det er viktig å nevne at aviser er bare en utvalgt del av samlebetegnelsen «media», men er et av det mest mangfoldige mediet. De inneholder en rekke ulike tekster fra en rekke ulike aktører, og derfor er avisene en kilde som gir et variert innblikk i hvilke virkeligheter og fremstillinger om Libya-konflikten som var aktuelle i 2011.

Kildegrunnlaget for oppgaven er som nevnt begrenset til fem utvalgte aviser: *Klassekampen*, *VG*, *Aftenposten*, *Dagbladet* og *Vårt Land*. Alle de utvalgte avisene har også nettutgaver, men i denne oppgaven er undersøkelsen begrenset til papirutgaven, fordi en inkludering av nettsaker ville gjort kildegrunnlaget for omfattende. Databasen Atekst er brukt for å få tilgang til digitaliserte utgaver av papiravisene.³⁰ Utvalget av aviser er delvis basert på tall fra MedieNorge.no, en informasjonssentral om norske medier.³¹ Tallene er fra 2011, så flere av de utvalgte avisene var blant de mest leste i 2011. Det er viktig å fremheve at utvalget ikke kan gi en total generalisering av all avisomtale, men det vil sikre en bred oversikt av hvordan norske aviser omtalte Libya-krigen i 2011. De ulike aviser er også valgt ut fordi de kan gi et variert ideologisk kildegrunnlag. Alle avisene er riksdekkende, men med ulike profiler, og ulike tradisjonelle politiske og religiøse forankringer.³² Slik sikres det at flere ulike deler av det norske samfunnet er representert.

I tråd med oppgavens problemstilling, om avisene diskuterte motsetningene knyttet til Libya-krigen, er det strategisk blitt valgt ut aviser med ulike bakgrunner og, tradisjonelt motstridene standpunkter. Et slik utvalg av aviser vil bidra til en nyansert analyse og drøftelse av hvordan norske aviser omtalte Norges rolle i Libya-krigen, og hvordan

²⁷ Tjelmeland 2004: 121

²⁸ Ibid.: 121

²⁹ Allern 2018: 25

³⁰ Atekst 2019

³¹ MedieNorge 2019

³² Forsidene 2020

avisene diskuterte deltakelsen i lys av motsetningene i norske selvbilder og sikkerhetspolitikk.

Et fellestrekk for de utvalgte avisene er at de alle er riksdekkende aviser. De skriver om nasjonale saker, og har alle i større eller mindre grad lesere i hele landet. Et annet viktig fellestrekk er at de alle har utenrikspolitiske redaksjoner som skrev om Libya i 2011. Regionale aviser slik som *Bergens Tidende*, *Nordlys* og *Adresseavisen* er ikke valgt ut, til tross for at slike regionale aviser, i likhet med riksdekkende, har et betydelig antall lesere.³³ Det samme gjelder for det som regnes som lokalaviser. Begrunnelsen for å ekskludere dem er at regionale og lokale aviser oftest fokuserer på sine respektive regioner og områder. Majoriteten har heller ikke utenriksredaksjoner, i motsetning til de nasjonale avisene. I tillegg ville inkluderingen av regionale og lokale aviser gjort kildeomfanget for omfattende, siden det finnes et betydelig antall av dem.

Klassekampen, tradisjonelt arbeiderens og venstresidens avis, er ikke valgt ut basert på lesertall, men fordi avisen er kjent for å være tydelig politisk forankret på norsk politikks venstreside, som tradisjonelt sett er kritisk til krig og intervensjoner.³⁴ Avisen er derfor en kilde som mulig kan tilby kritisk perspektiver på den norske deltagelsen i Libya-krigen. Nevnte Rune Ottosen har i sin forskning konkludert at Klassekampen var en avis som leverte nødvendig kritisk journalistikk om Libya-krigen.³⁵ Avisen er også den eneste av de aktuelle avisene som alltid signerer lederartikkelen. Alle lederartikler skrevet i 2011 var signert av daværende redaktør, Bjørgulv Braanen. Derfor blir alle lederartikler fra Klassekampen referert til med Braanens navn.

Vårt Land, er i likhet med *Klassekampen* også en avis med relativt få lesere, men har en utenriksredaksjon, er riksdekkende, og har en klar kristen verdiforankring.³⁶ Det er spesielt sistnevnte som gjør *Vårt Land* interessant som kilde, fordi den tilbyr et mulig religiøst perspektiv som de andre avisene ikke gjør.

VG er valgt ut fordi i 2011 var det målt som Norges mest leste avis, og som igjen gjør det ulogisk å ekskludere avisen fra kildetilfanget. *VG* blir som nevnt i tidligere forskning kritisert fra flere hold for å ha sviktet i sitt samfunnsoppdrag, og å bidra i stor grad til journalistikk som forsterket en fortelling om at bombingene i Libya var nødvendig.³⁷ Grunnet lesertall er *Aftenposten* og *Dagbladet* inkludert, da de i 2011 var henholdsvis nest og tredje mest leste papiravis i Norge. De to er også, som Klassekampen, relevante grunnet deres profiler, begge har tradisjonelt vært regnet som aviser med politiske profiler. *Aftenposten* har historisk vært regnet som en uavhengig konservativ avis.³⁸ *Dagbladet* på sin side har hatt liberal profil.³⁹

Formålet med utvalget er å kunne gi et bredt mangfold av meninger, siden avisene med sine ulike historiske bakgrunner kan ha ulike synspunkter om blant annet norsk sikkerhetspolitikk og krigføring generelt.

³³ MedieNorge 2011

³⁴ Pettersen 2016b

³⁵ Ottosen 2019: 125

³⁶ Pettersen 2019b

³⁷ Tvedt 2019: 40

³⁸ Pettersen 2016a

³⁹ Pettersen 2019a

For å begrense kildeomfanget ytterligere, er samlekategorien meningsdannede journalistikk valgt ut. Det er tekster som er av subjektiv art, og i ulik grad er et uttrykk for en avis eller en journalists egne meninger og holdninger.⁴⁰ Ledere, kronikker, innlegg og kommentarer er alle ulike uttrykk av samlebetegnelse meningsdannende omtale. Begrunnelsen for dette er todelt. Ved å ekskludere informative artikler som i større eller mindre grad kan betegnes som objektive, avgrenses det aktuelle kildeomfanget med flere tusen treff. Videre er begrunnelsen at subjektiv journalistikk, i motsetning til en informativ artikkel, er basert på forfatteren/redaksjonens personlige mening. Det gjør det mulig å kunne tyde klare og utvetydige budskap fra de ulike avisene.⁴¹ En analyse av meningsjournalistikk, som tydeliggjør avisenes standpunkter, er nødvendig for å kunne besvare oppgavens problemstilling.

1.7 Metode: Diskursanalyse og innramming

Forskningsmetoden for oppgaven er laget for å kunne svare på hvordan norske aviser omtalte Norges deltagelse i Libya-krigen i 2011, og hvordan avisene diskuterte deltakelsen i lys av motsetningene i norske selvbilder og sikkerhetspolitikk. Metoden består av to steg.

Første steg er en enkel kvantifisering, en statistisk presentasjon av omfanget av dekingen. Den første delen av analysen og drøftelsen vil bestå av ulike oversiktssøk i databasen Atekst. Et oversiktssøk betyr kun en presentasjon av antallet avisskriverier, ikke hva de ulike avisene skriver. En slik kvantifisering av kildegrunnet, vil gjøre det mulig å fastsette omfanget av dekingen, og som igjen bidrar til å kunne si noe om omtalen.

Søkestrengene for søket vil variere i dato, basert på hvilken tidsperiode jeg innhenter data fra. Felles for alle er at de vil inneholde søkeordene «Libya». En studie av franske og tyske avisers nyhetsdekning om Libya anvendte også «Libya» som søkeord, og fastslår at bruken av det søkeordet sikrer et kildegrunnlag som det enkelt kan sorteres ut relevante treff fra.⁴² I tillegg ble det innledningsvis foretatt pilotundersøkelser med ulike søkeord. Konklusjonen er at bruken av det ene søkeordet «Libya» sikrer størst antall relevante treff. Slik sikres det at majoriteten av relevant deking blir inkludert i søkeresultatet. En fordel med et oversiktssøk i et verktøy som Atekst, er at søkemotoren periodiserer data automatisk. Denne funksjonen gjør det mulig å se om det er enkelte dager, uker eller måneder der relevante avisskriverier øker eller minsker i omfang.

I arbeidet vil jeg diskutere endringen i omfanget av dekingen med å bruke andre sekundære kilder. Det kan være hendelser i Libya eller i Norge som bidro til at dekingen økte eller minsket, og ved å bruke andre kilder er det mulig å forklare og plassere tallene i en historisk kontekst.

Neste steg av forskningsmetoden er å analysere hvordan og hva som ble uttrykt og diskutert i de enkelte skriviene. Dette er den mest sentrale delen av oppgaven. Som nevnt tidligere, vil kun meningsjournalistikk bli behandlet. Det er tekster som uttrykker en avis eller enkeltpersons mening.

⁴⁰ Tørdal 2017

⁴¹ Ottosen, et al. 2013: 9

⁴² Bucher, et al. 2013: 529

Et avisskriveri kan kategoriseres som en språklig representasjon, som er språklig og meningsbærende.⁴³ For å kunne forstå budskapet i avisskriverier er det nødvendig med en språklig analyse. En forståelse av avisens budskap, og hvordan avisen omtaler og diskuterer Norges rolle i Libya-krigen er nødvendig for å kunne besvare problemstillingen.

For å skape en tydelig analyse og drøftelse av avisenes budskap og meninger, er det ansett som nødvendig å anvende noen analytiske verktøy for kunne systematisere avisomtalen. De to analytiske verktøyene som er valgt ut er «diskurser» og «innramming». Det er to beslektede teoretiske begreper, som stammer fra ulike akademiske retninger.

Begrepet «Diskurs» stammer fra filosofifaget, og betyr en samling med språklige uttrykk som danner et mønster, og kan knyttes sammen.⁴⁴ Språklig uttrykk i diskursbegrepet kan analyseres på ulike nivåer. Det er mulig å knytte sammen språklige uttrykk ved å analysere bruken av spesifikke enkeltord, eller dypere nivåer, slik som syntaks eller morfologi. En slik dyp analyse vil ikke anvendes i denne oppgaven. Istedenfor vil avisomtalen bli samlet sammen i en diskurs basert på tekstenes overordnede budskap. Det er viktig å påpeke at diskursanalyse er et komplekst teoretisk verktøy.

Diskursanalyse vil alltid kunne åpne for et ukjent antall tolkninger, og tolkningene anvendt i oppgaven er basert på egne subjektive vurderinger. Det er vanskelig å kunne fastsette et klart objektive tolkningsalternativ, og derfor vil oppgavens analyse aldri kunne være en endelig tolkning av avisdiskursen.

Diskursanalyse som et verktøy er nyttig i analysen av medieomtalen av krig, fordi diskurser bestemmer hva som kan være tenkelig å si på et bestemt historisk tidspunkt.⁴⁵ Bruke av diskurs, til forskjell fra andre snevrere teoretiske begreper som «fortellinger» og «narrativ», gjør det mulig å se sammenhengen mellom krig og en rådene samfunnsopinion. En analyse av avisdiskursen vil gi forståelse av hvordan kunnskap om Libya-krigen ble skapt, og hvordan krigen ble omtalt og diskutert i sin samtid.⁴⁶

«Innramming» har sitt opphav fra journalistvitenskapen, og har mye til felles med diskursbegrepet. Innramming er relevant fordi begrepet er knyttet spesifikt til media, som er kildegrunnlaget. Innramming er unngåelig, det oppstår både passivt som en samling av ulike språklige uttrykk i media, men blir også aktivt produsert av et medium.⁴⁷ En ramme påvirker meningsinnholdet, og hvordan det oppfattes av de som leser en avisartikkel. Seleksjon og vektlegging er verktøy som begge brukes aktivt av en redaksjon for å skape og forsterke en spesifikk ramme.⁴⁸ I arbeidet med media som en historisk kilde mener Allern at det er et krav for en historiker å være rammer bevist.⁴⁹ Ulike språklige virkemidler og vinkling er sentrale kjennetegn på en innramming. For å forstå hvordan norske aviser omtalte og diskuterte Libya-krigen, er det nødvendig å kunne identifisere de ulike innrammingene brukt i omtalen.

⁴³ Ryymin 2018: 57 – 58

⁴⁴ Ibid.: 52

⁴⁵ Ibid.: 62

⁴⁶ Lazzarich 2013: 41 – 42

⁴⁷ Allern 2018: 221

⁴⁸ Ibid.: 221

⁴⁹ Ibid.: 243

Ved å identifisere og kategorisere diskursen som avisene skaper, og innrammingene avisene bruker, er det mulig å si noe om hvordan de utvalgte avisene omtalte og diskuterte omtalen av Libya-krigen i 2011. En slik analyse gjør det også mulig å kunne si noe om generelle trender i medieomtalen.

For å underbygge analysen og inndelingen vil det bli anvendt sitater og utdrag fra disse ulike avisoppslagene. Sitatene vil bli brukt for å eksemplifisere tendenser i funnene, og de vil også bli brukt for å underbygge poenger i drøftelsen av medieomtalen. I fotnotene vil det bli oppgitt nøyaktig dato for når de ulike avisskriveriene ble publisert, slik at det blir enklere å finne det nøyaktige avisskriveriet det referees til.

I drøftelsen vil også kunnskap fra kapittel 3, om Libya, norske selvbilder og norsk sikkerhetspolitikk, bli anvendt.

Påstander fra forskere nevnt i «Litteraturoversikt» vil bli behandlet. I tillegg vil relevante synspunkter fra annen forskning også bli trukket frem.

En kombinasjon av avisomtalen, kontekst etablert i kapittel 3 og synspunkter fra annen forskningslitteratur, er nødvendig for å kunne skape en helhetlig historisk fremstilling av medieomtalen, og samtidig svare på oppgavens problemstilling.

Oppsummert så vil forskningsmetoden først bestå av en kvantifisering av relevante data fra søk i søkemotoren Atekst. Neste steg blir en analyse av relevante avisartikler funnet i oversiktssøkene. Der vil funnene blir sammenfalt i en beskrevet diskurs og i ulike innramminger, som vil bidra til å se helhetlige trender i omtalen. Ved å kategorisere avisskriverinene slik, er det mulig å flytte fokuset fra den enkelte artikkel, til en større helhet om medias dekning av Libya. Siste steg i metodikken er en drøfting av norske medias omtale i lys av tidligere forskning om temaet, og om omtalen diskuterte motsetningene i norske selvbilder og sikkerhetspolitikk.

Til sist er det viktig å adressere mulig forvirring rundt navnet til Libyas tidligere president, Muammar Muhammad Abu Minyar al-Gaddafi. Han ble i 2011 hyppig omtalt i norske aviser, og vil derfor naturligvis bli nevnt ofte.

På grunn av navnets arabiske opprinnelse og uttale, finnes det ifølge den afrikanske nyhetssiden AllAfrica, 112 ulike stavemåter for navnet til den avdøde diktatoren.⁵⁰ Aftenposten adresserte i oktober 2011 at også norske aviser brukte ulike stavemåter som blant annet «Gaddafi, Kadhafi og Gadafi ...».⁵¹ Når det i oppgaven siteres fra de ulike avisene, vil stavemåten ikke bli endret, siden det ikke er forskningsetisk forsvarlig å endre på sitater. I oppgaven vil konsekvent stavemåten «Muammar al-Gaddafi» anvendes. Begrunnelsen er enkel, det er den stavemåten som føles mest naturlig basert på hvordan forfatteren av oppgaven uttaler navnet.

⁵⁰ Isiguzo 2011

⁵¹ Rodum 2011

2. Libya, norsk sikkerhetspolitikk og selvbilder i kontekst

Dette kapittelet er tredelt. Først gir det en kort oversikt over hvordan krigen i Libya i 2011 utviklet seg, og hvordan Norge ble involvert i krigføringen i landet. Kapittelet vil gi en kort presentasjon av nøkkelhendelser fra februar 2011 til august 2011, da Norge valgte å avslutte sitt militære bidrag. Formålet er å gi nødvendig bakgrunnsinformasjon, for å kunne forstå poengene i drøftelsen i kapittel 3 og 4. Det er viktig å fremheve at denne oversikten ikke er uttømmende, og kun hendelser som er sentrale for videre drøftelse er valgt ut. For mer kunnskap om utviklingen, er blant annet Libya-utvalgets rapport fra 2018 anbefalt. Den inneholder en oversiktlig kronologi om viktige hendelser fra desember 2010 til oktober 2011.⁵²

Den andre delen av dette kapitlet vil presentere utviklingstrender i norsk sikkerhetspolitikk frem mot 2011, og delvis forklare noe av bakgrunnen for hvorfor Norge valgte å delta i Libya-krigen.

Til sist vil det bli redegjort for hvilke nasjonale selvbilder som eksisterte om Norge rundt 2011.

Selv om 2011 for mange kan oppleves som nær fortid, er det stadig fortid, og mye har endret seg både i Norge og Libya. Formålet med kapittelet er at det skal bidra til å kontekstualisere situasjonen i tidsperioden oppgaven behandler. Konteksten til Libya-krigen, norsk sikkerhetspolitikk og selvbilder er alle nødvendig for å kunne forstå norske avisers virkelighetsforståelse i 2011. Det igjen er sentralt for å kunne analysere og drøfte hvordan media omtalte Norges rolle i Libya-krigen

2.1 Utviklingen i Libya

Den 18. desember 2010 satte en gateselger fyr på seg selv i Tunisia. Selvantenningen var en protest mot politiet og myndighetene i landet. Denne hendelsen anses som starten på den arabiske våren som i løpet av få uker spredte seg i Midtøsten og Nord-Afrika.⁵³ Disse protestene begynte for alvor i Libya midten av februar 2011, med demonstrasjoner i byen Benghazi. Demonstrasjonene spredte seg, og utviklet seg fort til et væpnet opprør, der opprørere kriget mot regjeringsstyrker om kontroll over landet. Som et tilsvarende på opprøret valgte Muammar Gaddafi å holde en TV-sendt tale, der han truet med å rense landet for opprørere, hus for hus.

BBC og Al Jazeera melder den 21. februar at Gaddafi brukte landets flyvåpen mot sivile, men Robert Gates, USAs utenriksminister avviste dette på en pressekonferanse.

Den 23. februar hadde de fleste vestlige land, inkludert Norge, fordømt voldsbruken.

Etter flere dager med møter vedtok FNs sikkerhetsråd resolusjon 1970/11 den 26.

februar. I resolusjonen ble det innført en rekke restriksjoner på landet og dens ledere.

FN ba også den internasjonale straffedomstolen åpne en etterforskning om det foregikk forbrytelser mot menneskeheten i Libya. Domstolen åpnet offisielt sin etterforskning den 3. mars.

NATO hadde allerede i hele perioden fra 25. februar til 3. mars diskutert mulige handlingsplaner, der blant annet en flyforbudssone var et alternativ.

En ny myndighet, det libyske overgangsrådet (NTC), erklærte seg som landets nye legitime myndighet. De ba verdenssamfunnet beskytte sivilbefolkningen i landet, men

⁵² Se Libya-utvalget 2018: 184

⁵³ Ibid.: 184

uten militær intervensjon.⁵⁴

Den 8. mars valgte NATO å trappe opp overvåkingen i Middelhavet.

Dagen etter, den 9. mars avviste den Afrikanske Union at militær intervensjon kan være et alternativ, men den arabiske liga åpnet for dette på sitt møte den 12. mars.

Den 10 og 11. mars var det forsvarsministermøte for NATO i Brussel, der daværende forsvarsminister Grete Faremo deltok.

Etter flere dager med hektisk møtevirksomhet og diplomati vedtas 1973/11 den 17. mars. Resolusjonen anses som historisk, og er første gang FNs sikkerhetsråd anvender prinsippet Right to Protect (R2P), for å legitimere en resolusjon. R2P ble formalisert av FN i 2005, og åpner for at verdenssamfunnet kan gripe inn hvis en stat utsetter sin sivilbefolkning for folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, krigsforbrytelser eller etnisk rensing. Resolusjon 1973 åpnet for at «...all necessary measures...» kan bli brukt for å beskytte sivile.⁵⁵

Det vekte oppsikt at fem av medlemslandene i sikkerhetsrådet valgte å avstå fra å stemme: India, Kina, Russland, Brasil. Det mest oppsiktsvekkende, er at NATO-medlemmet Tyskland avsto.

Norge ga umiddelbart sin støtte til resolusjonen.

Dagen etter, den 18. mars foregikk det konsultasjoner i statsministerboligen til daværende statsminister Jens Stoltenberg. Den norske regjeringen forsøkte å bli enig hvordan Norge skulle bidra for å håndheve 1973/11. Det mangler skriftlige kilder fra møtene, så det er uvisst hva som ble diskutert.

19. mars kalte Frankrikes president, Nicolas Sarkozy, inn til møte mellom 18 land og fire organisasjoner. Norge var representert med statsminister Stoltenberg. Under møtet ble det bestemt at operasjon «Odyssey Dawn» (OD) skulle iverksettes. Operasjonen skulle utføres av en kollasjon villige nasjoner, og Stoltenberg kunngjorde fra Paris at Norge skulle bidra med seks F-16 jagerfly. Samme dag begynner krigføringen i Libya med franske, britiske og amerikanske jagerfly. Før statsministeren meddeler at Norge skal delta i «Odyssey Dawn», så har daværende utenriksminister Jonas Gahr Støre informert de parlamentariske lederne på stortinget om avgjørelsen.

Samme dag, 19. mars, gjestet Gahr Støre NRK lørdagsrevyen. På spørsmål fra programlederen, om fjerningen av Gaddafi er det egentlige motivet, svarer han at «Målet er å bidra til beskyttelse til, for sivile ...»⁵⁶

Beslutningen ble formalisert i en kongelig resolusjon den 23. mars. Dagen etter flys første norske tokt over Libya. Ifølge vitnesbyrd fra en av pilotene ble ingen våpen brukt, «... kun rekognosering».⁵⁷

Robert Gates sa til media 27. februar at det ikke lengre var fare for massakre av menneskeliv, og uttrykte samtidig reservasjoner mot et regimeskifte i Libya.⁵⁸

Samme dag ble USA og NATO enig om å overdra ansvaret for de militære operasjonene.

Den 31. mars overtok NATO kommandoen over operasjonene i Libya, som endrer navn til «Operation Unified Protector» (OUP).

I løpet av april bølget kampene på bakken i Libya frem og tilbake, men i luften sikret NATO seg tidlig luftherredømme. Norge sto i krigens innledende fase for nesten 15% av alle offensive oppdrag. Sammen med Danmark, deltok Norge i særklasse mest i forhold til eget folketall i denne perioden.⁵⁹

⁵⁴ Heier, et al. 2019: 256

⁵⁵ UN security council 2011: 3

⁵⁶ NRK 2011, 19. mars

⁵⁷ Bøe-Hansen 2013a: 149

⁵⁸ Miller 2011

⁵⁹ Henriksen 2014: 184

Barack Obama, Nikolas Sarkozy og David Cameron, daværende statsledere i USA, Frankrike og Storbritannia, forfattet en felles kronikk 14. april. Der påsto de at «it is impossible to imagine a future for Libya with Gaddafi in power».⁶⁰

I mai måned var det stadig kamper og norske F-16 fløy stadig tokter over Libya.

1. juni kunngjorde NATO at operasjon OUP opprettholdes i 90 dager til.

Uken etter, den 7. juni, meddelte Muammar Gaddafi i en radiotale, at han ville nekte å gi seg.

Den 10. juni, etter et møte i den utvidete utenriks og forsvarskomiteé, kunngjorde regjeringen at det norske kampflybidraget ville avsluttes 1. august.

Senere, den 1. juli kunngjorde Norge at de ville bidra med offiserer til NATOs kommandostruktur under OUP. Kampene i Libya pågikk stadig. En måned etter, 1. august, avsluttes Norges kampflybidrag.

23. august faller hovedstanden Tripoli til opprørene. Samme dag anerkjente Norge NTC som landets legitime myndighet. Norge fulgte etter andre vestlige land, som gjorde det samme. Frankrike var tidlig ute med å anerkjenne rådet allerede 10. mars.⁶¹

1. september erklærte Gaddafi at hans fødeby, Sirte, nå var landets nye hovedstad.

I løpet av september ble byen omringet og beleiret av opprørsstyrker.

Den 20. oktober faller Sirte, og etter en vill flukt ble Gaddafi tatt til fange. Han forsøker å gjemme seg i et avløpsrør, men blir funnet, og senere lynsjet. Det er fortsatt mulig å finne videoopptak av hendelsen på YouTube.⁶²

NATO avslutter OUP den 31.10.

2.2 Norsk sikkerhetspolitikk: FN, NATO og militære intervensjoner

Norske intervensjoner og sikkerhetspolitikk i tiden etter andre verdenskrig, og frem mot konflikten i Libya, har i stor grad handlet om å knytte seg opp mot andre stormakter og internasjonale organisasjoner. USA, NATO og FN har vært Norges viktigste sikkerhetsgarantister.⁶³ Denne politikken følger en lang linje som ble etablert allerede før andre verdenskrig brøt ut. Kongevalget av Prins Carl, gift med prinsessen av Storbritannia, var i 1905 delvis et sikkerhetspolitisk trekk av Michelsen-regjeringen.⁶⁴ De ønsket å skape et forhold der britene kunne garantere for norsk sikkerhet, fordi en av deres egne kongelige var monark i Norge. Etter andre verdenskrig skiftet den garantisten mer over til å bli den nye vestlige supermakten, USA.⁶⁵

Etter andre verdenskrig, frem til dags dato, har Norge deltatt i over 100 internasjonale militære operasjoner, i over 40 land.⁶⁶ Frem til 1990-tallet har mesteparten av disse operasjonene vært såkalte «fredsbevarende operasjoner» ledet av FN. Norges aktive rolle i FNs operasjoner, er ifølge Tormod Heier blant annet fordi Norge, et lite land med store offshore naturressurser, er tjent med en sterk verdensorden med FN i sentrum.⁶⁷

⁶⁰ Obama, et al. 2011

⁶¹ Matlary 2013: 113

⁶² Euronews 2011: Se lenke: https://www.youtube.com/watch?v=-xR8A2cpz_E&bpctr=1584619075

⁶³ Henriksen 2013: 85

⁶⁴ Matlary 2016: 202

⁶⁵ Ibid.: 203

⁶⁶ Forsvarets museer u.å.

⁶⁷ Heier 2013: 129

Det å fremme et sterkt FN, som forebygger og løser konflikter, er en hovedlinje i norsk sikkerhetspolitikk. Målet er at det vil bidra til å hindre større nasjoner, som Russland, å ta seg til rette med makt. Norges interesse i et sterkt FN er også en del av en forklaring på hvorfor norske politikere i mars 2011 hurtig endret standpunkt om bruken av militærmakt i Libya. Sikkerhetsrådets resolusjon 1973/11 ble en mulighet for Norge til å bidra med å styrke rådets posisjon i verdenssamfunnet.⁶⁸ Formuleringene om intervensjon for å beskytte sivile i resolusjon 1973/11, ble anset som en mulighet for å skape en fordelaktig presedens for norsk sikkerhetspolitikk. Ved å sette makt bak humanitære verdier, slik tilfellet ble i Libya, håpet norske politikere å styrke landets egen sikkerhet. En slik sammenkobling av menneskerettigheter og sikkerhetspolitikk, kalt «human security», har vært viktig for andre mindre stater som Sveits og Sverige.⁶⁹ Alt nevnte ovenfor blir en del av forklaringen og legitimeringen for Norges bidrag til FN ledede operasjoner. Daværende forsvarsminister i 2006, Anne Grethe Strøm-Erichsen, poengterte dette i en tale på en av forsvarrets utdanningskonferanser. Hun mente at det militære bidraget til å verne om menneskerettigheter og folkerett ville «... bidra til å styrke vår egen sikkerhet her hjemme».⁷⁰

I nyere tid har det skjedd en endring i hvordan Norge bidrar til FNs fredsbevarende operasjoner. På 1980 og 1990-tallet ble det årlig plassert ut rundt 1000 norske soldater i ulike konfliktområder verden rundt. Bidragene har nå endret form, til å bli det Stian Kjeksrud velger å kalle «... nisjebidrag ...».⁷¹ De nye bidragene består nå av små grupper med brønnpersonell, stabsoffiserer og etterretningsanalytikere. Kjeksrud angir at denne endringen har skjedd parallelt med økningen av NATOs utenlandske operasjoner etter slutten på den kalde krigen.

Hovedfokuset i norsk sikkerhetspolitikk under den kalde krigen var primært å forsvare landet mot invasjon fra Sovjetunionen. «Holdetid» var et kjerneelement. Landets forsvar skulle holde ut til resten av NATO kom Norge til unnsetning.⁷² Slutten på den kalde krigen markerte en endring i sikkerhetspolitikken, og balansen skiftet fra den nære til det fjerne.⁷³ NATO har, i likhet med FN, vært Norges sikkerhetspolitiske hjørnestein.⁷⁴ Sentral i forsvarsalliansen er solidaritetsprinsippet, at medlemsnasjonene hjelper hverandre dersom en annen er truet. For småstater som Norge, blir det prinsippet ekstra viktig, fordi det garanterer landets sikkerhet. Dag Henriksen fremhever dette prinsippet som en av hovedmotivasjonene for at Norge har bidratt militært i alle NATO-operasjoner siden 1990-tallet.⁷⁵ Bosnia, Kosovo, Afghanistan, Irak, og også Libya har alle vært muligheter for Norge å betale en «... forsikringspremie ...» for egen sikkerhet.⁷⁶ Henriksen mener videre at deltagelsen har endret hvordan Norge tenker rundt militærmakt. Det har blitt langt mer vanlig at landet bruker militærmakt fjernt fra Norge, som et virkemiddel for å sikre egne grenser.⁷⁷ Spesielt Libya, mener Tormod Heier, markerer dette veiskillet i norsk sikkerhetspolitikk. Norske fly bidro med å slippe nesten 10% av det totale antallet

⁶⁸ Ibid.: 129

⁶⁹ Matlary 2016: 212

⁷⁰ Norsk veterannettverk 9.12. 2006

⁷¹ Kjeksrud 2014: 142

⁷² Tamnes 2015: 387

⁷³ Oma 2014: 79

⁷⁴ Henriksen 2013: 85

⁷⁵ Ibid.: 88

⁷⁶ Østerud ibid.: 64

⁷⁷ Henriksen ibid.: 88

bomber, og ledet an i angrep mot de farligste og vanskeligste målene.⁷⁸ Denne viljen, og et betydelig styrkebidrag, gjorde at Norge i Libya-krigen ville vise frem den nødvendige solidariteten for sine allierte i NATO. Trenden etter den kalde krigen er at norsk militærmakt brukes oftere, og med økende kraft.⁷⁹ Libya-krigen står igjen som et tydelige eksempel på det.

Janne Haaland Matlary mener at viljen til å bidra militært etter den kalde krigen ikke bare er basert på å vise solidaritet, men også frykten for å bli glemt av sine allierte. Det er normalt at småstater, slik som Norge, frykter å bli marginalisert av de andre alliansemedlemmene.⁸⁰ I løpet av den kalde krigen var ikke dette en reell frykt, fordi Norge var NATOs nordlige skanse mot Sovjetunionen i nord. Norge ble ansett som strategisk viktig, og mottok både økonomisk og militær støtte fra USA under hele perioden. Ved å binde seg til USA, sikret Norge seg at de forble relevant, og samtidig ble amerikanerne, og senere NATO, garantien for norsk sikkerhet. Frykten for å bli marginalisert av USA og NATO er i dag stadig en sentral del av norsk sikkerhetspolitikk, og derfor er den også basert på å bidra på en måte som oppfattes som nyttig. Det betydelige styrkebidraget i Libya kan sees på som en mulighet for Norge å markere sin nytte til alliansepartnere.

Når det gjelder et lands sikkerhetspolitiske orientering og mediedekning av krig og konflikt, mener Ottosen at de tenderer til å sammenfalle.⁸¹ Dette gjelder også Norske medier. Et eksempel Ingeborg Eliassen trekker frem, er at under Gulfkrigen i 1991, så gjenga norske medier amerikanske forklaringer mindre kritisk enn svenske medier. Forklaringen er at Norge, og ikke Sverige, er NATO-medlem.⁸² Det mest klassiske eksempelet på norske medias sikkerhetspolitiske lojalitet, er da Dagbladet trykket et bilde av en militærhangar i Bodø. Avisen ble sterkt kritisert fordi pressen ikke måtte sette sitt eget skjønn over forsvaret. Sikkerhet kom før opplysning.⁸³ Norske medier har altså en tradisjon for å sammenfalle sin dekning med landets sikkerhetspolitiske interesser.

Oppsummert så var norsk sikkerhetspolitikk etter andre verdenskrig lenge preget av den kalde krigens binære alliansesystem. Norges sikkerhet var garantert dels av FN, et organ der Norge bidro med militære styrker til fredsbevarende operasjoner. Sikkerhetspolitikken var også basert på garantien om at USA og NATO ville komme deres nordligste alliert til unnsetning hvis det var nødvendig. Etter den kalde krigens slutt, har mangelen på en tydelig trussel, slik som Sovjetunionen utgjorde, skapt endring i hvordan Norge kan få garantier for egen sikkerhet. Ved å delta i NATO-operasjoner, slik som den i Libya, opptjente Norge godvilje fra sine allierte. Norske medier har også utøvet godvilje i hvordan de har begrenset dekning og kritikk som kan være skadelig for Norges allianser. Parallelt med deltagelsen i NATOs operasjoner har omfanget av deltagelsen i FNs operasjoner minsket. Om det er direkte korrelasjon er vanskelig å fastslå. Ifølge Ola Bøe-Hansen, Heier og Matlary så er NATO og USA den primære sikkerhetsgarantisten, men at FN også er viktig, men mindre enn før. Norges sikkerhetspolitikk, i form av å delta i

⁷⁸ Heier *ibid.*: 127

⁷⁹ Henriksen *ibid.*: 89

⁸⁰ Matlary 2014: 69

⁸¹ Ottosen 2019: 127

⁸² Eliassen 2013: 71

⁸³ *Ibid.*: 71

militære intervensjoner som en del av NATO, oppsummerer de på følgende måte: «Der NATO går, går alltid Norge. Der FN går, er det av og til at Norge også går»⁸⁴

2.3 Norske selvbilder: Fredsnasjon og humanitær stormakt

Norge har helt siden slutten av andre verdenskrig fremmet seg selv som både en fredsnasjon og en bistandsnasjon. Norge er ikke den eneste nasjonen som fremmer seg på en slik måte, og som det påpekes i en publikasjon fra Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) i 2007, så deler Norge delvis dette selvbildet med de andre nordiske landene.⁸⁵ Ifølge publikasjonen skiller Norge seg ut med å rendyrke disse selvbildene i større grad enn våre nordiske naboland.⁸⁶

Tidligere utenriksminister Jan Pedersen valgte i en redegjørelse for Stortinget i 2002 å trekke linjer helt tilbake til Fridtjof Nansens arbeid med hungersnøden i Kaukasus på 1920-tallet, men selvbildet som bistandsland ble for alvor utviklet utover 60, 70 og 80-tallet.⁸⁷ Det var etter et tiår der Norge selv var mottager av bistand via Marshall-hjelpen.⁸⁸ Ifølge Terje Tvedt er Norges utvikling som bistandskjempe, et resultat av internasjonale endringer og relasjoner.⁸⁹ Viljen til å yte bistand og utviklingshjelp oppsto etter endringene av globale maktforhold i tiden etter andre verdenskrig. USA ledet an i et initiativ for at land som Norge skulle etablere egen bistand for utvikling av ikke-europeiske land.

I Norge 1963 mottok kun syv private organisasjoner statlig støtte for å bidra til bistand, fra en felles pott på 3 millioner kroner. I 2005 var det totalt 200 organisasjoner som delte på 3 milliarder kroner, og dette viser hvordan den norske bistanden har økt i omfang.⁹⁰ Bistand ble også brukt som en del av forklaringen på hvorfor Norge valgte å sende militære styrker til Afghanistan. Frem til 2007 var Norge ifølge myndighetene, i landet blant annet for å bidra til å lindre nød og utvikling for å stabilisere landet.⁹¹ Historikeren Øyvind Østerud mener denne uttalte målsetningen var en del av et norsk behov for å markere sitt selvbilde som freds og bistandsnasjon. Norge var ikke bare med for å bekjempe terror, men også styrke kvinners rettigheter, forbedre skole og helsevesenet.⁹²

Lignende begrunnelser ble også brukt for intervensjonen i Libya. Blant annet så mente Stortingsrepresentant Trine Skei Grande i 2011, at Norge sendte kampfly for å «stimulere til det vi mener er godt, nemlig demokrati, menneskerettigheter og folkestyre».⁹³ Som Minda Holm fastslår i bokkapitlet *Liberale verdifelleskap og selvbilder i praksis*, så ble beslutningen om å delta i intervensjonen i Libya ikke bare legitimert med et FN-mandat, men også nasjonale selvbilder.

⁸⁴ Bøe-Hansen, et al. 2013: 12

⁸⁵ Leira, et al. 2007: 10

⁸⁶ Ibid.: 10

⁸⁷ Pedersen 2002

⁸⁸ Leira, et al. 2007: 18

⁸⁹ Tvedt 2016: 248

⁹⁰ Ibid.: 249

⁹¹ Bøe-Hansen 2013b: 46

⁹² Østerud 2013: 64

⁹³ Holm 2019: 50

Norges selvbilde som en fredsnasjon har i likhet med det å være en bistandsnasjon, lange historiske røtter. Som nevnt i forrige underkapittel har det å styrke FN vært en sentral del av norsk sikkerhetspolitikk. Norge var i 2005 en aktiv pådriver for implementeringen av «Right to protect» (R2P) i FN.⁹⁴ Begrunnelsen var at Norge ønsket et virkemiddel som kunne overstyre et annet prinsipp, prinsippet om staters suverenitet og ikke-intervensjon i andre staters interne anliggender. Målet var å hindre folkemord, som i Rwanda og Srebrenica, med såkalte humane intervensjoner.⁹⁵ Som Matlary bemerker, var det viktig for en selverklært fredsnasjon, og arbeide frem en norm som koblet sammen fredsarbeid og sikkerhetspolitikk.⁹⁶ R2P, skulle senere bli en sentral del av det juridiske grunnlaget for intervensjonen i Libya. Det aktive arbeidet for å styrke FN har bidratt til å danne selvbildet om Norge som en fredsnasjon.

Nobels fredspris er også en av flere faktorer som har bidratt til å forme et nasjonalt selvbilde om at Norge er en fredsnasjon. Som vertsstat for den årlige utdeling, fikk landet et fredsimage.⁹⁷ Som Tore H. Johansen slår fast i sin masteroppgave om fredsprisen: «Logikken kan synes like enkel som den er banal, at Norge er pådriver for fred, fordi Nobels fredspris deles ut i Norge.»⁹⁸

Historieprofessor Hilde Henriksen Waage, som lenge var kontroversiell for sin forskning på Oslo-avtalen, mener at avtalen fra 1993 var en viktig hendelse for videreutviklingen av selvbildet som fredsnasjon.⁹⁹ Fredsavtalen mellom PLO og Israel ble trukket frem som beviset på Norges nye viktige utenrikspolitiske rolle, som internasjonal fredsmekler. Avtalen, kombinert med utdelingen av fredsprisen, skulle gjøre Oslo til «... fredshovedstanden ...» i fredsnasjonen Norge.¹⁰⁰

Summen av disse ulike faktorene har ført til at den norske stat i nyere moderne tid har skapt en image utad, og innad, som en bistand og fredsnasjon. Tvedt påstår at mye av dette skyldes en særnorsk elitistisk samfunnsstruktur som kan kalles «Godhetsregime.», et begrep Tvedt selv har skapt og definert. Dette regimet består blant annet av et politikkkfelt som de siste fem tiårene har hatt monopol på definisjonen av Norges globale rolle.¹⁰¹ Dette monopolet har utvilsomt påvirket journalistikken ifølge Tvedt.¹⁰² Media er en av flere samfunnsaktører som har påvirket danningen, og reproduksjonen av selvbilder og fortellinger i samfunnet.¹⁰³ De nasjonale selvbildene som har møysommelig blitt bygget opp over flere år, har som Heier konstaterer, blitt utfordret i nyere tid.¹⁰⁴ Rollen som «...fredsnasjon og humanitær stormakt» er vanskeligere å opprettholde samtidig som det har skjedd en endring i Norges militære praksis, eksempelvis Afghanistan og Libya. Publikasjonen fra NUPI fremhever at «... når selvbilder utfordres, må de gjentas for å bekreftes.»

⁹⁴ Larssen *ibid.*: 108

⁹⁵ Heier 2013: 130

⁹⁶ Matlary 2014: 123

⁹⁷ Waage 2008

⁹⁸ Johansen 2019: 30

⁹⁹ Waage 2008

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ Tvedt 2016: 247

¹⁰² *Ibid.*: 250

¹⁰³ *Ibid.*: 266

¹⁰⁴ Heier 2019: 79

Videre i oppgaven vil det bli relevant å drøfte om norske aviser bidro til å gjenta norske selvbilder, selv når selvbildene ble utfordret av det militære involveringen i Libya. Det vil også bli interessant å drøfte om norske avisers dekning av krigen sammenfalt med norsk sikkerhetspolitikk, slikt nevnt i kapittel 2.2, eller om avisene valgte å være kritiske og nyanserte i omtalen.

3 Overordnede trender

Formålet med følgende delkapittel er å presentere noen overordnede tall fra kildearbeidet. Hensikten er at det vil gi en enkel fremstilling av omfanget for omtalen fra de utvalgte avisene i perioden februar 2011 til august 2011. Det vil bidra til å forstå skifter og endringer i avisomtalen, som igjen vil bli relevant for å forstå ulike endringer i avisdiskursen som blir behandlet videre i oppgaven. Som nevnt i kapittel 1, er alle data hentet fra mediearkivet Atekst. Videre vil tallmaterialet presenteres i tre ulike faser. Fasene er inndelt basert på viktige hendelser, og hvordan det skapte endring i Norges rolle.

Totalt antall treff for hele perioden analysert i denne studien er 2154 treff. Tallene innebefatter både meningsdannende og informativ journalistikk. Hvor mange unike treff som var meningsdannende journalistikk, vil bli redegjort for i de ulike underkapitlene. Treffene er i dette delkapittelet sammenfattet, fordi det vil gi en større datamengde, og det igjen bidrar til en mer overordnet oversikt over trenden i omtalen. En mulig svakhet med å sammenfatte både meningsdannende og informativ, er at noen av avisene kan ha publisert en uforholdsmessig stor andel av den ene eller andre typen journalistikk. Ved å ikke sortere er det mulig at det i analysen ikke blir påpekt at en avis publiserer lite meningsdannende journalistikk, men mye informativ, som bidrar til å danne et feil bilde av avisens omtale. Trenden i antall fra denne analysen vil derfor bli sammenlignet med antall treff i de videre underkapitlene, slik at den nevnte svakheten motvirkes.

De ulike treffene er fordelt som følgende: Aftenposten 635 treff, Klassekampen 578 treff, Dagbladet 368 treff, VG 337 treff, Vårt Land 236 treff. Treffene er fordelt slik at Aftenposten og Klassekampen har en stor andel av treffene. Dagbladet og VG er rimelig lik i antall treff, samtidig som de har betydelig færre treff enn Aftenposten og Klassekampen. Vårt Land skiller seg ut med å klar færrest treff. Dette er en gjennomgående trend for alle de ulike fasene av Libya-krigen, med noen få unntak.

3.1 Fase 1

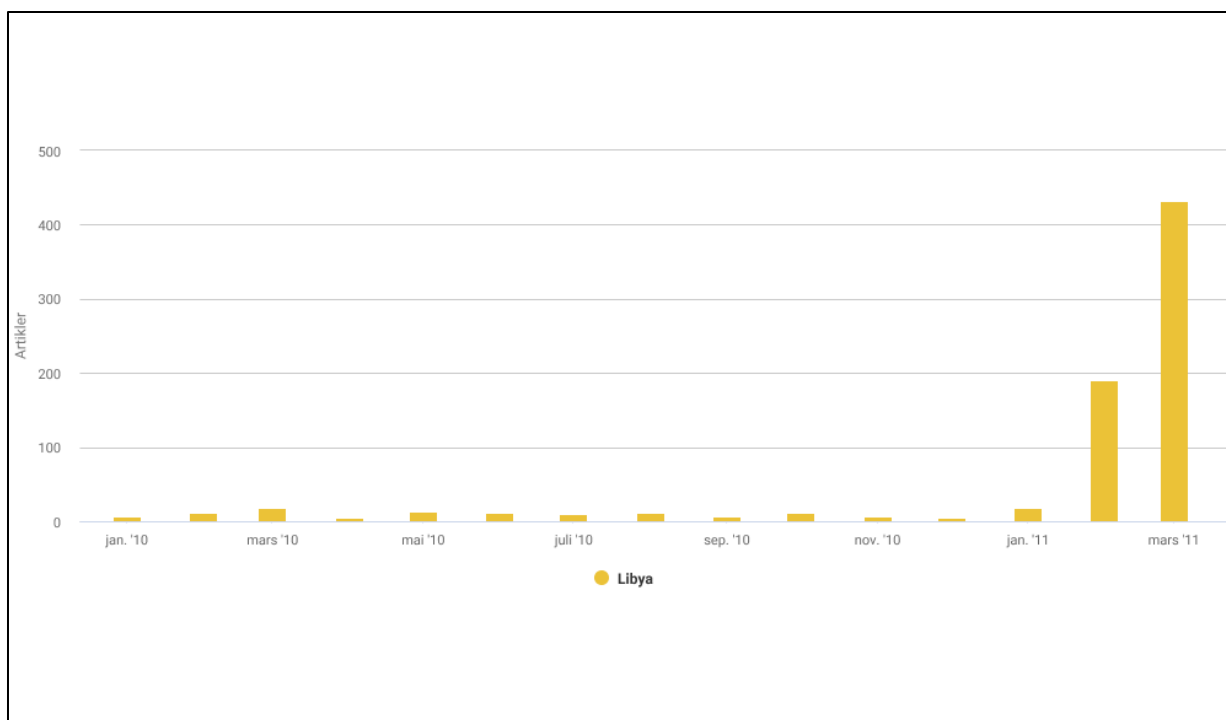
Den første fasen, fase 1, er de innledende ukene, før det ble aktuelt med Norsk-involvering. Perioden strekker seg fra den 15. februar 2011, og frem til 17. mars 2011. Startdatoen er den dagen de første voldelige demonstrasjonene brøt ut i Libya. Sluttdatoen er dagen FNs sikkerhetsråd vedtok resolusjon 1973 om et flyforbud, en resolusjon som Norge ga sin støtte til. Søket i denne perioden ga totalt 510 treff i Atekst. Det gir et gjennomsnitt på 17 treff per dag. Aftenposten skiller seg ut med 160 av disse treffene, nesten en tredjedel. Dagbladet, Klassekampen og VG har nesten like mange treff, med henholdsvis 95, 95 og 90 treff. Vårt Land har færrest treff med 70. I denne perioden var Klassekampen mindre aktiv i sin omtale av krigen, og var mer på linje med Dagbladet og VG.

I hele 2010 ble Libya kun omtalt 141 av ganger de aktuelle avisene. Den aktuelle perioden ga 510 treff, som betyr at uroen som begynte i Libya førte til en tydelig økning i omtalen fra norske aviser. Den kraftige økningen er illustrert i graf 1.

Økningen i medieomtalen hang sammen med andre hendelser i den arabiske verden. Libya ble i 2011 ansett som neste bølge i «den arabiske våren», et fenomen som allerede

hadde fått mye medieoppmerksomhet. At hendelsene i Libya raskt utviklet seg til å bli mer voldelig enn i Egypt og Tunisia, er enda en faktor som kan forklare hvorfor norske mediers omtale økte så kraftig. Som nevnt i kapittel 3, var Norge et aktivt medlemsland i FN, og tidlig ute med å fordømme volden i Libya. Det, kombinert med at FNs sikkerhetsråd vedtar sin første resolusjon med restriksjoner mot landets regime, kan være en medvirkende årsak til hvorfor Norske avisers omtale vokste.

Graf 1: Oversikt over avisomtalen fase 1

3.2 Fase 2

Neste fase, fase 2, er dagene før det blir klart hva som skulle være Norges militære bidrag. Tidsrommet er kort, bare noen få dager fra 18. mars til den 24. mars. 18. mars er dagen etter at FNs sikkerhetsråd vedtok resolusjon 1973/2011. Samme dag ble det klart at Norge skulle delta, men ikke i hvilken grad. Både forsvarsminister Grete Faremo og utenriksminister Jonas Gahr Støre bekreftet dette til norsk presse.¹⁰⁵ Sluttdatoen, 24. mars er dagen etter at beslutningen formelt tas i form av en kongelig resolusjon. Faremo ble gitt fullmakt til å sette i gang militære operasjoner i Libya.¹⁰⁶ Norske jagerfly ble en aktiv del av en USA-ledet kollasjon i operasjon Odyssey Dawn, som senere ble en NATO-ledet operasjon. Bruken av jagerflyene markerte at Norge nå var involvert med militærmakt. Antall treff i de uvalgte papiravisene for denne perioden er totalt 315 treff. Det gir et gjennomsnitt på nesten 44 treff per dag. Det er et gjennomsnitt som er langt høyere enn perioden nevnt i forrige avsnitt, der gjennomsnittet var 17 treff. Det viser at avisomtalen om Libya-krigen øker kraftig i omfang så snart det er aktuelt med Norsk involvering. Se graf 2 for grafisk fremstilling av denne økningen.

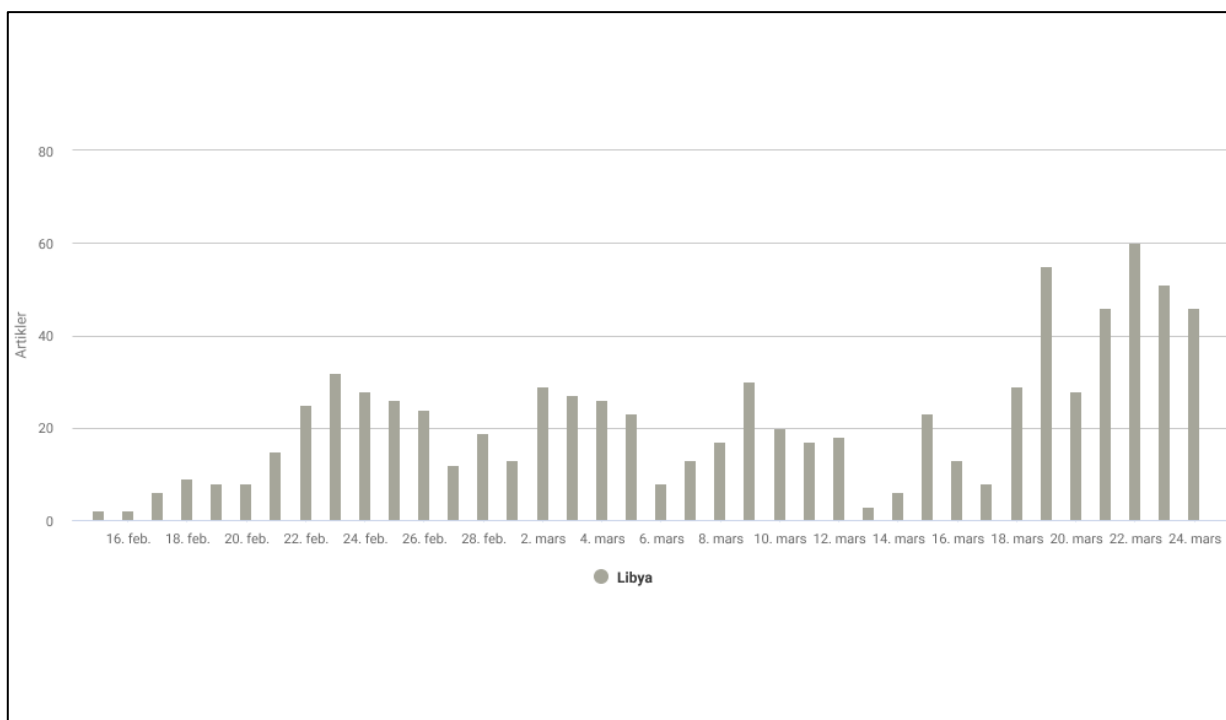
¹⁰⁵ NTB 2011

¹⁰⁶ Forsvarsdepartementet 2011

I denne korte fasen er treffene jevnere fordelt blant de utvalgte avisene enn i fase 1. VG og Dagbladet ligger omtrent på det samme, 64 og 69 treff. I fase 2 har Aftenposten igjen flest treff, 77, men Klassekampen er like bak med 74. De to avisene utgjør til sammen nesten halvparten av totalt antall treff., men VG og Dagbladets omtale er stadig betydelig.

Vårt Land skiller seg igjen ut med å færrest treff, kun 31, men gjennomsnittet for antall treff per dag for Vårt Land er doblet fra foregående fase. 2 treff per dag til 4 treff. At en mindre avis, som Vårt Land, betraktelig økte sin omtale om Libya, er enda en indikasjon på at medieinteressen for Libya-konflikten fikk et kraftig oppsving så snart det ble klart at den norske regjeringen åpnet for militær intervensjon. En mer lik fordeling av treffene blant de resterende avisene indikerer også at trenden var en økende lik interesse blant avisene.

Graf 2: Oversikt over avisomtalen fase 2

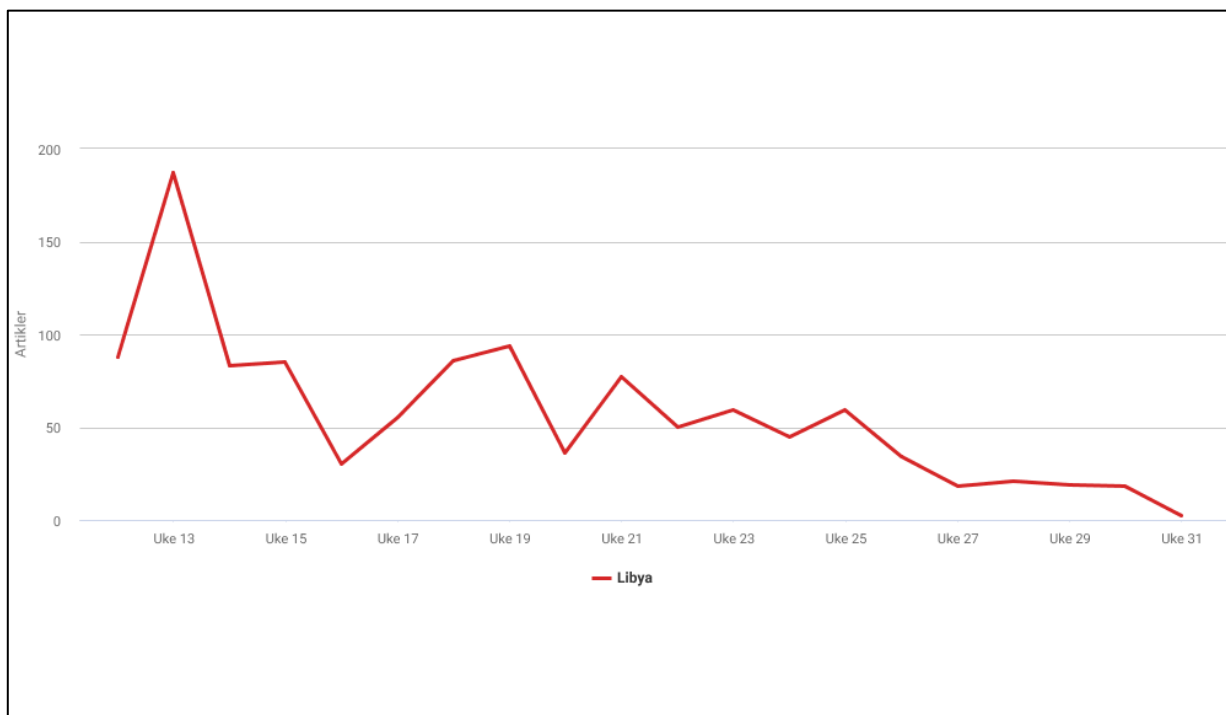
3.3 Fase 3

I perioden fra 25. mars til 1. august 2011, fase 3, er den lengste fasen for Norsk involvering i Libya. I hele denne perioden bidro Norge med F-16 kampfly i offensive angrep mot Gaddafis militære styrker. Den 10. juni ble det vedtatt at bidraget skulle kuttes fra 6 til 4 kampfly, og den 1. august avslutte det norske kampflybidraget. Omtalen om Norges rolle steg de siste ukene av mars og videre inn i starten av april. Etter de ukene er det en klar nedadgående trend i avisomtalen om Libya, Totalt for april er det 406 treff, og antall treff sank hver måned. I juli har totalt antall treff sunket til 102 treff, som utgjør nesten en 75% nedgang. Forklaringen bak den lave mediedekningen i juli, skyldes nok delvis terrorangrepene i Oslo og på Utøya den 22. juli. Det er naturlig å anta

den at hendelsen fanget det meste av medieoppmerksomhet i resten av juli. Trenden i fase 3 viser at norske aviser interesse for å omtale krigen minsket etter hvert som krigen skred frem. Se graf 3 for en grafisk fremstilling av trenden. Grafen viser også at det finnes enkelte korte perioder der avisomtalen øker. Eksempelvis i uke 21, er det en økning i omtalen sammenlignet med uke 20 og 22. Denne økningen skyldes at det i denne uken var pågående debatt i norsk offentlighet, der flere av avisene analysert, ba om mer åpenhet og informasjon om den norske krigføringen. Til tross for enkelte økninger i omtalen, er trenden for perioden nedadgående. Økningen i omtalen i mars og april, skyldes utvilsomt at Norge nå direkte deltar i krigshandlinger.

Aftenposten og Klassekampen er de to avisene som omtaler Libya-krigen mest med 398 og 409 treff. Vårt Land er stadig avisen som omtaler krigen færrest ganger, med 135 treff. En merkbart endring er at Dagbladets og VGs omtale sank merkbart i fase 3, sammenlignet med de to forgående fasene. Begge avisene har en nedgang, totalt på 183 for VG og 204 for Dagbladet. Eksempelvis er sistnevntes totale treff halvparten av treffene til Klassekampen. Denne trenden sammenfaller med den generelle trenden, at avisomtalen om Libya-krigen sank i fase 3. En vesentlig faktor for nedgangen er at kamphandlingene over Libya blir mindre voldsomme for de norske pilotene, etter at NATO sikret seg luftherredømme i midten av april. De norske F-16 flyenes bidrag ble gradvis tonet ned, som igjen førte til en nedgang i medieomtale. Reduksjonen av antall tokter etter hvert som Gaddafi blir presset på defensiven, gjør at krigen gradvis mistet sin sensasjonelle verdi.¹⁰⁷ Det blir spesielt tydelig med omfanget av omtalen til de tabloide avisene, VG og Dagbladet.

Graf 3: Oversikt over avisomtalen fase 3

¹⁰⁷ Bøe-Hansen 2013a: 154

Oppsummert steg avisomtalen i den innledende fasen betraktelig før Norge ble involvert, sammenlignet med tidligere omtale av Libya. I fase 2, da det ble klart at Norge skulle bidra militært, men ikke i hvilken grad, steg omtalen mer. Den siste fasen, da Norge deltok aktivt i krigen, stiger omtalen stadig i begynnelsen av krigføringen. Det vedvarer ikke, og omtalen synker så stødig nedover fra slutten av mars til slutten av juli. Som nevnt var det økninger i omtalen grunnet enkeltsaker i fase 3, men avisenes interesse var stadig minskende. Avisenes omtale av Norges rolle i krigen var på topp de første ukene av krigføringen. Til tross for at kampfly-bidraget ikke endrer seg i antall fly før 1.juni, så minsker norske avisers interesser tidlig. Norske aviser omtalte Libya-krigen, og Norges rolle i varierende grad. Variasjonen skyldes i stor grad ulike hendelser, men også endringer i landets rolle.

4. Omtalen av Norges rolle, diskusjonen av motsetninger

I dette kapittelet vil det bli presentert tall for de ulike funnene, hvordan de formet diskursen og hvilken innramming som ble anvendt. Deretter vil funnene drøftes i lys av de ulike underproblemstillingen. Synspunkter fra relevant forskningslitteratur vil også bli trukket frem. Formålet er at alle disse faktorene sammen skal bidra til å kunne skape en mer fullstendig fremstilling av hvordan norske aviser omtalte Norges deltagelse i Libya-krigen i 2011, og hvordan de diskutert deltakelsen i lys av motsetningene i norske selvbilder og sikkerhetspolitikk.

4.1 «Blodbad» og «Midtøstens gale hund»

De to sentrale temaene som blir behandlet i dette underkapittelet er hvordan de utvalgte avisene omtalte president Muammar al-Gaddafi, og volden som ble utøvet av hans regimet i Libya. Begge temaene har blitt fremhevet i tidligere forskning. I bokkapittelet *Mediene må lære av sine feil i Libya dekningen* kritiserer Rune Ottosen norske mediers omtale av Gaddafi. Han påstår at en bestemt fremstilling, en demonisering, av Gaddafi fikk forrang i norske medier.

Den overhengende faren for at Gaddafis regime skulle begå et folkemord mot en sivilbefolkning var en av hovedbegrunnelsene bak den militære intervensjonen i Libya. I ettertid har denne faren blitt vurdert som sterkt overdrevent. Ottosen mener i nevnte bokkapittel at media bidro til å skape og å opprettholde denne trusselen, og dette skyldes i stor grad at norske medier sviktet i å være kritiske til omfanget av volden som ble utøvd mot sivilbefolkningen i Libya.¹⁰⁸

Omtalen med søkelyset rettet mot Gaddafi og volden, var mest omfattende i den innledende fasen i februar og mars 2011, før Norge ble militært involvert i krigen. Dette er en fase hvor mediedekningen øker i omfang, hvilket ble poengtert i kapittel 3. Totalt for dette delkapittelet er det sortert ut 49 relevante meningsdannende skrivelser fra Atekst. Over halvparten i perioden før de Norske kampflyene flyr sine første tokter. Det er disse 49 treffene som danner grunnlaget for analysen og diskusjonen om omtalen av Gaddafi og volden, videre i kapittelet.

Demonisering

Det første relevante treffet for hele studien handler i stor grad om Muammar al-Gaddafi. Den 17. februar, dagen etter at nyheter om opptøyer i Libya hadde blitt nevnt i notisform i flere norske aviser, trykket Dagbladet en kommentar skrevet av journalist Jan Smilden. Han spekulerte i Gaddafis personlighet, og om han nå ville anvende «... rå makt ...» mot demonstranter.¹⁰⁹ Kommentaren er den første meningsdannede teksten av totalt 15 relevante treff. Treffene omhandler ikke bare skrivelser der Gaddafis navn blir nevnt, men tekster som direkte omtaler Gaddafis person og personlighet. Hvis sorteringskriteriet hadde vært førstnevnte, ville antall treff hvert betraktelig høyere. Gaddafis navn ble ofte omtalt i hele den aktuelle perioden.

11 av 15 relevante avisskrivelser er fra fasen før Norge blir direkte involvert. Trenden er derfor at omtalen av presidenten synker merkbart inn i den andre fasen av krigen, og det siste relevante treffet er fra 3. mars, lenge før Norge trekker seg ut av krigen. En slik nedgang i omtalen av Gaddafi kan tyde på at Norske aviser endret sin omtale i takt med

¹⁰⁸ Ottosen 2019: 134

¹⁰⁹ Smilden 2011c, 17.2: 28

at Norges rolle i krigen endret seg.

Ved å lese de 15 relevante treffene blir det klart at det forelå en diskusjon om Gaddafi som person i avisdiskursen. Med unntak av Klassekampen trykket alle avisene meningsdannede tekster som diskuterer presidentens person. Diskursen besto av en innramming som maler et negativt bilde av presidenten. Ordvalg og synonymer for Gaddafi var en del av innrammingen. I de totalt 15 treffene, blir Gaddafi nevnt med 11 ulike synonymer og kallenavn. På lederplass i Vårt Land omtales han som en «... løs kanon ...»¹¹⁰. Dagbladet utmerket seg med formuleringer som: «Den politiske villmannen, beduinen med solbriller, teltboeren fra nattklubben ...»¹¹¹ eller fra en forside med bilde av Gaddafi og overskriften «Den gale diktatorens blodige liv».¹¹²

Noen av avisene valgte også å henvise til fortiden som en del av innrammingen. Vårt Lands utenriksjournalist Geir Ove Fonn, ramset opp en gjennomgang av Gaddafis voldelige fortid.¹¹³ I en leder fra 19. mars, valgte VG å henvise til fortiden med å omtale Gaddafi som «Midtøstens gale hund».¹¹⁴ Det var en klar referanse til 1980-tallet, da Gaddafi ble kalt for «the mad dog of the Middle East» av den daværende amerikanske presidenten Ronald Reagan.¹¹⁵ Denne merkelappen var basert på Lockerbie-bombingen i 1988, og Libyas tidligere sponsingen av kjente terrororganisasjoner som IRA, ETA og PLO.

Innrammingen av Gaddafi i norske aviser var i stor grad negativ. Ordvalg og vinkling, spesielt synonymer og referanser til fortiden, taler for at norske avisers omtale bidro til en demonisering av al-Gaddafi.

Som nevnt var Klassekampen et unntak i diskursen, og tilhørende innramming taler for dette. I deres første leder fra 23. februar, var innrammingen om situasjonen i Libya annerledes. Den var mer objektiv, og brukte ikke noen språklige virkemidler når Gaddafi ble omtalt.¹¹⁶ Klassekampens bidrag i diskursen var at de valgte å trykke tre meningsdannede tekster som alle kritiserte andre norske mediers fremstilling av Gaddafi. Blant annet i kommentaren *Demoniseringen av oberst*, skrevet av Peter Johansen, kritiseres norske medier for omtale som følger i sporene til «... dekkingen av Golfkrigene i Irak der Saddam Hussein var store Satan som truet verdensfreden ...»¹¹⁷.

Til tross for Klassekampens kritiske bidrag, er det klart at det i majoriteten av avisene oppsto et bilde, med tilhørende innramming, der Gaddafi ble fremstillet som en person med utelukkende voldelige og negative personlighetstrekk.

Negativ omtale og demonisering av ulike lands ledere i media har lange historiske røtter. Eksempelvis, under Napoleonskrigene på 1800-tallet, ble Napoleon fremstilt som en bråsinnt og kortvokst mann i tegninger trykket i britiske medier. Fremstillingen var et av flere ledd i britiske myndigheters forsøk på å latterliggjøre og å avhumanisere sin bitreste militære motstander.¹¹⁸ Slike fremstillinger blir gjeldende av flere grunner. En av de mest banale grunnene bak slik demonisering, er at det er fengende. De

¹¹⁰ Vårt Land 2011b, 18.2: 2

¹¹¹ Hagvaag 2011, 21.3:3

¹¹² Dagbladet 2011a, 22.2: 1

¹¹³ Fonn 2011b, 22.2: 8

¹¹⁴ VG 2011c, 19.3: 2

¹¹⁵ Boyd-Judson 2005: 79

¹¹⁶ Braanen 2011f, 23.2: 2

¹¹⁷ Johansen *ibid.*, 24.3:18

¹¹⁸ Hopper 2016

tradisjonelle nyhetsmediene var i 2011 preget av konkurranse fra nyere nyhetsmedier som nettaviser og blogger. Norske aviser valgte delvis å trykke overskrifter og meningsdannende tekster som bidro til en demonisering, fordi i en slik konkurranseutsatt bransje, oppstår kravet om at formidlingen må fenge.¹¹⁹ Overskrifter og ledere om en eksentrisk og blodtørstig beduin er en fremstilling som selger.

En annen begrunnelse for hvorfor norske aviser omtalte al-Gaddafi slik de gjorde, er at medier ofte bidrar til å skape sort-hvite bilder av en konflikt. Professor i media og kommunikasjonsvitenskap, Phillip Hammond, diskuterer i boken *Selling War*, hvordan media, i dekning av ulike kriser slik den i Libya, tenderer til å portrettere det som en todimensjonal «... clash of good and evil...».¹²⁰ Ifølge Hammond er dette et ledd i hvordan media bidrar til å legitimere bruken av militærmakt.¹²¹ Bildet av Gaddafi som de norske avisene bidrar til å skape, legemegjøringen av ondskap, danner grunnlaget for hvorfor Gaddafi må avsettes. Det er problematisk fordi det løfter vekk Gaddafi ut av den lokale konteksten, og gjør at Libya-krigen blir i norske aviser en krig der de gode, også implisitt Norge, må stoppe den onde Gaddafi.

En demonisering i media kan også være et ledd i å umenneskeliggjøre personer eller folkegrupper. Som Klassekampen allerede nevnte i en kommentar, så har demoniseringen av Gaddafi likheter med hvordan vestlige medier fremstilte Saddam Hussein under den første og andre Gulfkrigen.¹²² Folkemord-historikeren Adam Jones, nevner umenneskeliggjøring som et viktig steg i å senke terskelen for fremtidig voldsbruk.¹²³ Norske aviser bidro til en slik umenneskeliggjøring i deres omtale, og kan dermed ha bidratt til å legitimere den fremtidig voldsbruk mot Gaddafi og hans regime.¹²⁴ En slik umenneskeliggjøring i media, har lange historiske røtter, og er ansett som et ledd i å kunne legitimere bruken av fremtidig militærmakt mot en bestemt statsleder eller stat.

Den eksiterende diskursen og innrammingen gir grunnlag for å støtte Ottosens påstand nevnt innledningsvis. Norske aviser bidro til en demonisering av obersten, og det finnes en rekke ulike grunner til hvorfor, som diskutert ovenfor. Tall viser at demoniseringen i stor grad er en diskurs som kun var gjeldene i perioden før Norge valgte å delta i krigen. Den klare nedadgående trenden i antall treff, etter at Norges rolle endres, bekrefter dette.

Kildekritisk til omfanget av volden

I kildesøket ble det sortert ut 33 relevante meningsdannende artikler, der omfanget av volden som ble utøvet av myndighetene i Libya ble diskutert. Treffene er jevnt fordelt fra hele perioden, så i motsetning til forrige tema, er det ingen klar trend i at avisomtalen endret karakter i takt med Norges rolle. Omtalen er fordelt slik at de tre største avisene målt i antall lesere, Dagbladet, Aftenposten og VG omtaler volden minst, med henholdsvis 3, 5 og 5 treff. Det er interessant at de mindre nisjeavisene Vårt Land og Klassekampen står for 7 og 13 treff. Det bryter med den generelle trenden beskrevet i kapittel 3, der Aftenposten sto for mest omtale av Libya-krigen.

Klassekampen skiller seg ut i avisdiskursen, på grunn av avisens evne til å stille kritiske spørsmål til omfanget av volden. 10 av avisens totale 13 skrivelser er kritiske til hva som

¹¹⁹ Bøe-Hansen 2013b:43

¹²⁰ Hammond 2013: 250

¹²¹ Ibid.:250

¹²² Ottosen 2019: 129

¹²³ Jones 2017: 83

¹²⁴ Ottosen 2019: 130

var omfanget av volden utøvd av Gaddafis regime.

Vårt land bidro også i denne delen av diskursen, ved å trykke to kommentarer fra utenriksjournalist Fonn, som også var tvilende til den rapporterte mengden vold. Fells for innrammingen til de to ulike avisene var at de fremhevet at volden i liten grad kunne dokumenteres av sikre kilder. I en rekke ledere fra hele perioden for denne studien, opprettholdt redaktør Bjørgulv Braanen denne klare innrammingen. I en leder fra 26. mars skrev Braanen: «Ja selve krigsbegrunnelsen, faren for en umiddelbart forestående massakre på 700.000 mennesker i Benghazi, er tvilsom.»¹²⁵ Et annet eksempel på innrammingen var når avisen trykket en kommentar der det ble hevdet at: «Verken FNs sikkerhetsråd eller andre har dokumentert at Gaddafis styrker slakter ned sivile for føte til tross for at FN-resolusjon 1973 helt og holdent bygger på påstanden.»¹²⁶ Dagen etter vedtagelsen av 1973/11, kommenterte Fonn i Vårt Land at FNs resolusjonen var basert på å beskytte sivile i Libya mot samlebetegnelsen «forbrytelser mot menneskeheten. Han mente at det «... ikke åpenbart at dette har vært tilfelle i Libya.»¹²⁷ Avisene var kritiske til både kildesituasjonen og til rapportering av volden. Ingen av de tre andre norske avisene trykket meningsdannende journalistikk med en slik omtale og diskusjon.

Parallelt med diskusjonen som var kritisk til omfanget av volden, eksisterte det også omtale i norske aviser der kildesituasjonen og omfanget av volden ikke ble diskutert. Klassekampen bidro i liten grad til dette, men de fire andre avisene trykket alle meningsdannede tekster som gjør det klart at Gaddafis-regime utøvet en betydelig mengde vold mot egen sivilbefolkning.

Innrammingen fra avisene betonet seg med ulik ordbruk om volden. Ord som «blod» og «slakte» ble ofte anvendt i formuleringer om volden. Vårt Land var tidlig ute med en tydelig innramming om volden i en leder med tittelen «Blod i Libya» fra 22. februar. Avisen fryktet at mangelen på vestlig innblanding ville gjøre det enklere å «... la folkets blod flyte».¹²⁸ I tillegg til Vårt Land, så trykket også Dagbladet og Aftenposten flere ledere og kommentarer med lignende ordbruk og vinkling.¹²⁹

Innrammingen var også preget av en vinkling der det ble referert til tidligere folkemord i moderne tid, slik som de i Rwanda og Bosnia. Referanser til fortiden ble i likhet i med demoniseringen av Gaddafi, et virkemiddel for å innramme volden i Libya. VG skrev eksempelvis i en leder fra 6. mars, at det internasjonale samfunnet hadde et ansvar for at Libya ikke ble et «... å nei, ikke en gang til ...»¹³⁰. Det sitatet var ment som en referanse til tidligere folkemord. Når det ble klart at FNs sikkerhetsråd ga grønt lys for intervensjon, forble denne innrammingen uforandret. Det fantes noen få eksempler der avisene var kritiske til informasjonen de baserte sin egen omtale på. Aftenposten fastslo i en leder fra 22. februar at: «Vi vet lite om hva som skiller fakta fra rykter.»¹³¹ Sett bort fra Aftenpostens kildekritiske bemerkning, er trenden at norske aviser i denne perioden i liten grad var kritiske til kildene de baserer sine skrivelser på.

I likhet med demoniseringen av Gaddafi, ble det tydelige søkelyset på volden i Libya en mulighet for norske aviser å skape mening. Prisen for dette er at avisene bidro til å skape

¹²⁵ Braanen 2011b, 26.3: 2

¹²⁶ Johansen ibid., 24.3: 18

¹²⁷ Fonn 2011a, 19.3: 9

¹²⁸ Vårt Land 2011a, 22.2: 2

¹²⁹ Se VG 2011a, 22.2: 2 og Smilden 2011b, 23.2: 11

¹³⁰ VG 2011d, 6.3: 2

¹³¹ Aftenposten 2011d, 22.2: 2

en mangelfull fremstilling. I tiden etter krigen i Libya har det blitt trukket frem at det fantes få journalister på bakken som kunne bekrefte rapportene om voldsbruken til regimet. Såkalte mediesentre, drevet av frivillige libyske aktivister, bidro ifølge Rune Ottosen, med en stor del av informasjonen som norske medier fikk tilgang til.¹³² Flere av disse frivillige aktivistene har i ettertid vært tydelig på at mediesentrene hadde en klar agenda. De ble drevet for å kunne rapportere overdrevent om volden til internasjonal media, slik at opprørerne kunne vinne sympati fra verdenssamfunnet i sin kamp mot regjeringsstyrkene.¹³³

Analysen av omtalen viser at opprørernes ønskede fremstilling ble en del av avisdiskursen om Norges rolle i Libya. Kildesituasjonen var altså påvirket av ulike agendaer, som ifølge Bøe-Hansen er vanlig i alle konflikter slik som den i Libya. De ulike aktørene ønsker at nettopp deres fremstilling skal vinne frem som den gjeldene i mediene.¹³⁴ Rapportene fra de libyske mediesentrene om Gaddafi-regimets vold mot sivile, som senere ble gjengitt i norske medier, har av den svenske historikeren Ola Tunander blitt kategorisert som løgn.¹³⁵ Tunander har bevist at det ikke var motstandere av Gaddafis-regime som ble utsatt for massedrap, men at de selv var voldelig mot andre folkegrupper. Svarte afrikanske gjestearbeidere var en slik utsatt folkegruppe. De ble gjenstand for en stor bølge vold og drap fra de som i norske aviser ble kategoriserte som «opprørere».¹³⁶ Nettopp slik informasjon kan forsvinne når medier vil bidra til å skape mening. En forenklet og overdreven fremstilling, de gode mot de onde, gjør at den lokale konteksten forsvinner. Opprøret, og senere krigen i Libya hadde en lokal og mer komplisert kontekst enn det som norske medier maktet å formidle.

Som Hammond trekker frem sin forskning, er dette en vanlig mekanisme i medieomtalen av moderne konflikter. Han bruker Kosovo-krigen i 1999 som et eksempel på hvordan britiske medier, i sin iver etter å legitimere militær intervensjon, sviktet i å levere objektiv journalistikk. Serbere som folkeslag ble generalisert som onde og barbariske, uten å nyansere at det var en liten gruppe politiske ledere, blant annet Slobodan Milošević, som startet krigen.¹³⁷ Innrammingen i den norske avisdiskursen viser at slik generalisering også ble tilfellet med norske avisers omtale av volden i Libya. Klassekampen, og delvis Vårt Land diskuterte omfanget av volden, men resten av de aktuelle avisskriveriene viser at situasjonen i Libya i stor grad ble forenklet i avisdiskursen. Kildesituasjonen og den lokale konteksten i Libya ble ikke problematisert, og innrammingen var karakterisert av dramatisk ordbruk, og antydninger til at Gaddafi vil begå folkemord mot egen sivilbefolkning. Det er heller ingen funn i kildene som tyder på at dette endres samtidig som Norges rolle i krigen endres. Forskning om medieomtale fra andre konflikter viser at slik omtale ikke var enestående, men en vanlig mekanisme i hvordan media omtaler vold og krig. Slik omtale er medias bidrag til å kunne forsvare fremtidig bruk av vold, for å kunne hindre vold. Kombinasjonen av disse faktorene, sett i lys av forskningen til Tunander og Ottosen, taler for at Norske aviser ikke var objektive i hvordan de diskuterte og omtalte volden i Libya.

¹³² Ottosen 2019: 131

¹³³ Ibid.: 132

¹³⁴ Bøe-Hansen 2013b: 43

¹³⁵ Tunander 2019: 172

¹³⁶ Ibid.: 179

¹³⁷ Hammond 2013: 251

Manglende motsetninger

Felles for avisomtalen av både Gaddafi og volden, var at den ikke diskuterte motsetningene Libya-krigen skapte i norske selvbilder. Når Norge ble direkte involvert i krigen var det en skarp nedgang i avvisskriverier som demoniserte personen Gaddafi. Det kan tyde på at Norske aviser valgte å endre omtalen når Gaddafi ble en direkte militær fiende. John Galtung valgte i en kronikk fra 2. april å kritisere omtalen av Gaddafi, og sammenlignet den med hvordan fienden i George Orwells bok *1984* «... ble redusert til en person som skal hates.»¹³⁸. At demoniseringen av Gaddafi stoppet, kan tyde på at de norske avisene ikke lengre ønsket å ha et slikt sterkt Orwelliansk-personfokus. Bidrag til å skape hat mot en lands leder vil passe dårlig sammen med selvbildet som fredsnasjon. Denne endringen i omtalen sammenfaller med hvordan norske politikere valgte å legitimere intervensjonen i Libya. I en rekke ulike uttalelser fra stortingspolitikere handlet Norges innblanding ikke om å stoppe fienden Gaddafi, men heller om å eksportere demokrati og å bidra til å styrke menneskerettigheter.¹³⁹ Norske politikere ønsket en legitimering som passet med de eksisterende selvbildene, og det er mulig at de samtidig ønsket å styre unna en fiksering på al-Gaddafi.

Når det gjelder avisomtale av volden mot sivilbefolkningen var den sammenfallende med hva norske politikere vektla. De mente unisont at Norge måtte bidra i Libya-krigen for å stoppe regimets vold mot sivile.¹⁴⁰

Historiker Diego Lazzarich mener at etter den kalde krigens slutt, har forståelsen av begrepet «krig» blitt omdefinert. Tidligere har krig vært et nødvendig politisk redskap, men etter 1991 har krig blitt et mer nøytralt virkemiddel for å endre en situasjon tilbake til en «normaltilstand»¹⁴¹. Hva denne normaltilstanden består av defineres blant annet av ulike lands media og politikere. I Norges tilfelle var normaltilstanden det norske politikere uttalte var målet med intervensjonen: demokrati og menneskerettigheter. Libya, et diktatur som brøt menneskerettighetene, var et brudd på «normaltilstanden». Norske avisers nedtoning av demoniseringen av Gaddafi tyder på at avisene bidro til å styrke fortellingen om en «normaltilstand». Demonisering av Gaddafi passet ikke inn i dette bildet, og ble derfor etter hvert utelatt fra omtalen.

Knyttet til omtalen av Gaddafi og volden, valgte ikke norske aviser å diskutere motsetningene i hvordan krigen ble begrunnet. Avisene problematiserte heller ikke at deres innledende omtale av Gaddafi ikke samsvarte med uttalelser fra norske politikere. Mangelen på diskusjon gjør det mulig å påstå at avisene, indirekte, bidro til å forsterke selvbildene. Neste delkapittel vil inneholde en grundigere analyse og drøftelse av hvordan avisene diskuterte legitimeringen for krigen, og om det skapte diskusjon om mulige motsetninger i nasjonale selvbilder.

4.2 Human intervensjon eller sikkerhetspolitisk sjakktrekk?

Et ledd i å forstå hvordan norske aviser omtalte Norges deltagelse i Libya-krigen i 2011, og hvordan de diskuterte deltakelsen i lys av motsetningene i norske selvbilder og sikkerhetspolitikk, er å se nærmere på hvordan avisene begrunnet Norges rolle.

I tidligere forskning om Libya-krigen påstås det at det eksisterte ulike begrunnelser for hvorfor Norge skulle delta i krigen. Janne Haaland Matlary mener det var to begrunnelser

¹³⁸ Galtung 2011, 2.4: 39

¹³⁹ Holm 2019: 50

¹⁴⁰ Ibid.: 50

¹⁴¹ Lazzarich 2013: 50

for hvorfor Norge skulle bidra militært i Libya.¹⁴² Militærprofessor Dag Henriksen har valgt å kategorisere de to ulike begrunnelsene som idealpolitisk og realpolitisk.¹⁴³ Den første begrunnelsen, den idealpolitiske, var at krigen ble begrunnet med at landet bidro til å styrke FN og folkeretten, og samtidig beskytte sivile. Norge bidro til en nødvendig human intervensjon, det Terje Tvedt kaller «... bombe for menneskerettigheter ...»¹⁴⁴. Han mener den begrunnelsen ble den dominerende i norske medier.¹⁴⁵ Videre påstår Matlary at en slik begrunnelse var noe norske og andre vestlige politikere ønsket å vektlegge i størst mulig grad.

Den andre begrunnelsen, den realpolitiske, er at intervensjonen markerte støtte og solidaritet til NATO og USA. Denne begrunnelsen, deltagelse på bakgrunn av sikkerhetspolitiske interesser, mener Matlary ble vektlagt i liten grad av politikerne.

En tredje begrunnelse, som ikke er nevnt i eksisterende forskning, er at det fantes andre alternative begrunnelser for Norges deltagelse. En gjennomgang av norske avisers omtale viser at den mest fremtredende av disse begrunnelsene er at intervensjonen ble brukt som en unnskyldning for å fjerne al-Gaddafi fra makten. Til dette delkapittelet er det sortert ut 51 relevante meningsdannede avisskriverier. De danner grunnlaget for en videre analyse om de nevnte begrunnelser kom til uttrykk i norske aviser, hvordan, og i hvilken grad. Videre vil bakgrunnen for begrunnelsene, og koblingen til motsetninger i selvbilder og sikkerhetspolitikk, bli drøftet.

Human intervensjon?

I de 51 relevante treffene for dette delkapittelet, er human intervensjon diskutert som begrunnelse for intervensjon i 29. Totalt ble human intervensjon brukt som grunnlaget for intervensjonen i 23. De resterende 6 treffene diskuterer human intervensjon, men oppgir ikke det som begrunnelsen for intervensjonen. Den betydelige andelen treff som oppgir det humanitære som begrunnelse, styrker Tvedts påstand om at human intervensjon ble den dominerende begrunnelsen i avisdiskursen om krigen. Treffene er fordelt i alle de tre fasene av krigen, men de fleste er fra slutten av mars. Omtalen opprettholdes i april og mai, men det er ingen som omtalte human intervensjon som begrunnelse i juni og juli. Nedgangen kan tyde på at avisene ikke ser det nødvendige å legitimere intervensjonen etter at det er i gang, men nedgangen kan også henge sammen med den generelle nedgangen i omtalen av Libya-krigen. VG utmerket seg tidlig med en rekke ledere og kommentarer som ba om intervensjon for å beskytte sivile allerede i februar. Totalt sto VG for 11 av de 23 treffene som begrunnet intervensjonen humanitært. Mengden av VGs omtale er ulik de generelle trendene beskrevet i kapittel 3, der VG hadde nest minst omtale av de fem utvalgte. Det viser at det var viktig for VG å løfte frem humanitær intervensjon i sin egen omtale. Aftenpostens omtale var også omfattende med 9 treff. Det interessante med Aftenpostens omtale var at avisen ikke omtalte human intervensjon før den 11. mars, og at resten av omtalen ikke begynte før to dager etter at resolusjon 1973/11 vedtas. En slik sammenheng tyder på at Aftenposten ikke anså det humanitære som en begrunnelse før FNs sikkerhetsråd selv oppga det som grunnlaget for intervensjon.

¹⁴² Matlary 2016: 211

¹⁴³ Henriksen 2013: 88

¹⁴⁴ Tvedt 2017: 101

¹⁴⁵ Ibid.: 101

VG og Aftenposten var de to mest leste avisene i 2011. At de to avisene oppga det humanitære som legitimering for Libya-krigen, bidrar i å styrke påstanden om at det humanitære var den dominerende begrunnelsen i norsk medier.

Vårt Land og Dagbladet omtalte også beskyttelsen av menneskeliv som begrunnelsen for intervensjonen, men i liten grad i forhold til Aftenposten og VG. Klassekampen omtalte human intervensjon, men oppga det ikke som begrunnelse i noen av de relevante treffene for dette delkapittelet.

Som nevnt i forrige underkapittel var det tidlige søkelyset på vold mot sivile og faren for folkemord en sentral del av diskursen om Libya i norske aviser. Det ville danne grunnlaget for at diskursen i avisene utviklet seg til å omhandle intervensjon. I de første dagene av urolighetene i Libya var budskapet fra flere av avisene et krav om handling. Innrammingen er basert på kravet om at noen måtte gjøre noe. Eksempelvis ba VG på lederplass at den diffuse enheten «... frie verden ...» måtte reagere på hendelsene i Libya og i Midtøsten da demonstrasjonene utviklet seg til væpnet konflikt.¹⁴⁶ Dagbladet mente at «... USA og andre vestlige land» måtte ta grep. Felles for innrammingen er at avisene aldri nevnte eller diskuterte NATO, FN eller Norge eksplisitt.

Diskursen endret seg den 26. februar, etter at FNs sikkerhetsråd vedtok resolusjon 1970. Kravet om handling hadde blitt oppfylt, men flere av de utvalgte avisene var kritiske til graden av handling. De mener at FN og sikkerhetsrådet var ineffektive i å stoppe volden i Libya, men avisene nevnte aldri et krav om intervensjon ved utgangen av februar 2011. Kravet om intervensjon blir aldri aktuelt i avisdiskursen, før FN selv åpner opp for muligheten.

VGs reaksjon til resolusjon 1870 illustrerer noe av innrammingen til avisene. I en kommentar trykket på lederplass 26. februar av Aslaug Røhne, mente avisen at: «En uttalelse er den svakeste reaksjonsmåten fra Sikkerhetsrådet, og kan i realiteten sidestilles med en pressemelding.»¹⁴⁷ I samme utgave trykket VG ytterlig en kommentar som sa at «FN vil som alltid handle for sent».¹⁴⁸ Dagbladet fulgte opp dagen etter, 27. februar, med en leder med tittelen «Libya blør, verden gjør som før».¹⁴⁹ VG og Dagbladets innramming inneholdt formuleringer som «blodbadet» og «myrde for fote».¹⁵⁰ Det humanitære var i dette stadiet blitt en del av begrunnelsen for hvorfor avisene ber om handling.

I månedsskiftet februar/mars ble det kjent for norsk presse at USA, og muligens NATO vurderte å opprette en militær flyforbudssone over Libya. Nyheten endret diskursen i norske aviser. Det var ikke lengre en diskusjon om det noe diffuse begrepet «handling», men om det skulle intervenseres med militærmakt. Etter at daværende forsvarsminister Grete Faremo, deltok på et forsvarsministtermøte om Libya i regi av NATO i Brussel den 10. mars, utviklet diskursen seg igjen. Flere av de utvalgte avisene krevde for første gang at Norge involverer seg for å beskytte menneskeliv. Dagen etter møtet i Brussel, den 11. mars, valgte Aftenposten å publisere en kommentar av den kjente diplomaten Jan Egeland på side 2, like under lederen, en ikke ubetydelig plassering. Kommentaren var det første skriveriet som krever at Norge, i kraft av sitt NATO-medlemskap var

¹⁴⁶ VG 2011e, 20.2: 2 og Dagbladet 2011c, 21.2: 2

¹⁴⁷ Røhne 2011, 26.2: 3

¹⁴⁸ Sævereid *ibid.*, 26.2: 21

¹⁴⁹ Dagbladet 2011d, 27.2: 2

¹⁵⁰ Se Sævereid 2011, 26.2: 21 og Dagbladet 2011d, 27.2: 2

forpliktet til å bidra i å beskytte sivile liv.¹⁵¹

Den 17. mars vedtok FNs sikkerhetsråd resolusjon 1973/2011. Samme dag som resolusjonen vedtas blir det klart at Norge skulle bidra til en militær intervensjon, men ikke i hvilken grad. Etter denne nyheten endret diskursen igjen karakter. I en rekke avisskriverier fra alle avisene utenom Klassekampen, hevdes det tydelig at norsk deltagelse i en intervensjon var basert på humanitære grunner. Frem til Norge trekker seg ut av krigen, ville ikke denne diskursen endres i særlig stor grad. Så sent som 29. juli, rett før Norges rolle i Libya-krigen avsluttes, trykket Aftenposten en leder som opprettholder at intervensjonen var «... for å beskytte den libyske sivilbefolkningen.»¹⁵²

Innrammingene brukt i avisomtalen hadde likheter med omtalen av volden nevnt i underkapittel 4.1. Avisene fortsatte å henvise til tidligere folkemord og omfanget av vold. Et slikt eksempel er hvordan Dagbladet var positive til at Norge skulle delta i en intervensjon, og dermed hindre Gaddafi i å «... slakte ned opprørerne ...»¹⁵³ Avisenes innramming var også preget av en tydelig vinkling mot at legitimeringen for intervensjonen var humanitær. Aftenposten vektla det humanitære i en leder, da avisen skrev at «... en aksjon måtte være basert på støtte fra Sikkerhetsrådet og være begrunnet med behovet for å beskytte den libyske befolkningen mot sin egen regjering.»¹⁵⁴ Et fellestrekk for alle de utvalgte avisene var at de ikke var konsekvente på hvem en «human intervensjon» skulle beskytte. Begreper som «sivile», «befolkning» og «opprørere» ble alle brukt, og det er vanskelig å tolke om norske aviser mente at det er kun sivile, eller sivile og opprørsstyrker, som skulle beskyttes. Blant annet VG og Dagbladet påsto også at opprørsstyrkene måtte beskyttes i en intervensjon.¹⁵⁵ Dagbladet skrev at intervensjon ville hindre Gaddafi i å drepe ikke bare sivile, men også «... opprørerne som krever demokrati, ytringsfrihet og menneskerettigheter.»¹⁵⁶ Avisenes vinkling viser at begrepene «sivile» og «opprørsstyrker» sidestilles, til tross for at sistnevnte bedrev krigføring mot Gaddafis regime. Innrammingen var derfor tydelig på at intervensjonen skulle beskytte mennesker, uavhengig om de aktivt tok til våpen mot sin egen stat.

I diskursen fantes det også noen få eksempler på aviser som diskuterte FNs juridiske grunnlag for en human intervensjon. Ved å trykke en kommentar av Geir Ove Fonn, valgte Vårt Land å problematisere at prinsippet R2P ble forankringen for resolusjon 1973/11. Prinsippet skal anvendes hvis det forekommer folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, krigsforbrytelser eller etnisk rensing. Som nevnt tidligere hadde Fonn skrevet at «... ikke åpenbart at dette har vært tilfelle i Libya.»¹⁵⁷ Publiseringen av kommentaren viser at Vårt Land bidro til en kritisk diskusjon om det juridiske grunnlaget for en human intervensjon. Klassekampen delte denne tvilen da også de trykket en leder som fremhever at konflikten i Libya ikke oppfylte kravene for at R2P kunne anvendes.¹⁵⁸ Samtidig var også avisen skeptisk til om det humane var det egentlige motivet for

¹⁵¹ Egeland 2011a, 11.3: 2

¹⁵² Aftenposten 2011b, 29.7: 2

¹⁵³ Dagbladet 2011b, 19.3: 2

¹⁵⁴ Aftenposten 2011e, 19.3: 2

¹⁵⁵ VG 2011c, 19.3:2

¹⁵⁶ Dagbladet 2011b, 19.3: 2

¹⁵⁷ Fonn 2011a, 19.3: 9

¹⁵⁸ Braanen 2011c, 18.3:2 og Skurdal ibid.: 2

intervensjon. Aftenposten valgte også å trykke en tekst som omtaler R2P og det juridiske grunnlaget for 1973/11. Avisen uttrykte utvetydig at de mente at det forelå alvorlige forbrytelser mot menneskeheten. I en kommentar signert av avisens utenriksredaktør, sa avisen at alle forutsetninger for å anvende prinsippet forelå i Libya, og sivilbefolkningen skulle beskyttes for «... alvorlige overgrep ...»¹⁵⁹ Det er R2P og folkeretten som danner grunnlaget for «...at også Norge nå sender F-16-fly i et såkalt skarpt oppdrag.» ifølge Dragnes. Disse tre eksemplene var de eneste tilfellene der det juridiske grunnlaget for intervensjonen blir diskutert.

Den dominerende diskursen i de utvalgte avisene var at målet med intervensjonen var å beskytte menneskeliv fra Gaddafis regime. Totalt var dette begrunnelsen i 23 av 29 treff. Aftenposten, sammen med Vårt Land, VG og Dagbladet publiserte utelukkende meningsdannede tekster som støttet intervensjonen og legitimeringen for intervensjonen. Klassekampen, og i liten grad Vårt Land og Aftenposten, skilte seg ut fra de andre avisene ved å publisere skrivelser som kritisk diskuterer om det humane var riktig legitimering for en intervensjon i Libya. Antall skrivelser, kombinert med analysene av diskursen og innrammingen i de utvalgte avisene, bekrefter påstanden om at norske medier i stor grad vektla det humane som begrunnelsen for Norges rolle i Libya-krigen.

Sikkerhetspolitikks sjakktrekk?

Omfanget av avisomtale som diskuterer sikkerhetspolitiske begrunnelser for intervensjonen, står i skarp kontrast til omtalen som diskuterte det humanitære som begrunnelse. Totalt er det sortert ut kun 11 relevante skrivelser. De 11 treffene er jevnt fordelt blant fire av avisene. Vårt Land skiller seg fra de andre avisene ved å ikke publisere en eneste meningsdannede tekst som diskuterte sikkerhetspolitiske begrunnelser. 9 av de 11 skrivelserne som ble publisert i mars 2011, viser at diskusjonen om sikkerhetspolitiske begrunnelser kun var gjeldene i en kort periode. Dette, kombinert med det lave antallet av omtale, forteller at dette var en begrunnelse som fikk liten plass i avisdiskursen om Libya-krigen.

Når sikkerhetspolitikk som begrunnelse nevnes i avisdiskursen, er det aldri nevnt so den eneste begrunnelsen. Norges rolle i krigen er primært begrunnet humanitært, og sikkerhetspolitikk blir kun trukket frem som en sekundær begrunnelse. En fellesnevner for omtalen er at den er positiv til at Norge deltar av sikkerhetspolitiske hensyn. Et unntak i diskursen er igjen Klassekampen, som 18. mars publiserer en leder skrevet av nåværende redaktør i avisen, Mari Skurdal. Avisen er som nevnt tidligere kritiske til human intervensjon som legitimeringen, og i Skurdals leder peker avisen på at hovedbegrunnelsen kan være sikkerhetspolitisk. I lederen trekkes det frem hvordan:

«noen av de samme kreftene som nå snakker om flyforbudssoner og nødvendigheten av vestlig innblanding, er de samme som i årevis har støttet Midtøstens mange diktatorer. Stabilitet i området har lenge vært viktigere enn menneskerettigheter.»¹⁶⁰

¹⁵⁹ Dragnes 2011b, 22.3: 3

¹⁶⁰ Skurdal 2011, 19.3: 2

Klassekampen mener at sikkerhetspolitisk stabilitet er den egentlige begrunnelsen for intervensjonen, men avisen er igjen bare et unntak til de dominerende meningene i den norske avisdiskusen.

Innrammingen i omtalen preges av en vikling som vektlegger at Norges beslutning er basert på et vedtak i sikkerhetsrådet. Eksempelvis trekker Dagbladet frem at de mener det er «... klokkelig ...» at landet følger et vedtak i Sikkerhetsrådet.¹⁶¹ Aftenposten skriver i en leder fra samme dag at de er positive til at Norge vil bidra i en militær aksjon støttet av sikkerhetsrådet.¹⁶² Ingen av avisene begrunner hvorfor de er positive, men implisitt er vinklingen at de ønsker å fremheve at intervensjonen er forankret i FN. Norske deltagelse bidrar til å styrke FN, som igjen er en del av landets sikkerhetspolitiske interesse. En meningsdannende tekst som skiller seg ut i sin innramming er en kommentar skrevet av Haaland Matlary selv. I den blir det tydeliggjort hvorfor intervensjonen kan begrunnes sikkerhetspolitisk. I kommentaren, trykket av Aftenposten, roser hun at Norge «vi tar på oss konkret ansvar for å bære byrdene sammen med allierte.»¹⁶³ Dette ansvaret er noe hun senere fremhever som et av hovedpoengene i senere forskning om Libya. I hennes innramming er det sentralt å forklare at Norge er i sin sikkerhetspolitikk avhengige av å binde seg til mektigere alliansepartnere. Avgjørelsen om å bidra militært i Libya er en handling som bidrar til tettere bånd til landets alliansepartnere.¹⁶⁴ VG vektlegger også at der er viktig å støtte NATO. I en leder fra 3. juni, skriver det at «Det gjelder å ha forsikringen i orden, noe annet ville være ansvarsløst.»¹⁶⁵ Noen dager senere, i annen leder fra 10. juni mener Aftenposten at Norge «... ikke bør sløse med den politiske goodwill-kapital i NATO som er blitt opparbeidet gjennom vår deltagelse i Libya.»¹⁶⁶ De to sistnevnte meningsdannede tekstene er de eneste eksemplet på omtale utenom mars, der sikkerhetspolitikk blir diskutert og knyttet sammen med Norges rolle. Det tyder på at andre begrunnelser enn det sikkerhetspolitiske ble dominerende etter at Norge ble med i intervensjonen.

Konklusjonen er at det sikkerhetspolitiske ble brukt som begrunnelse for intervensjonen, men i liten grad. Omfanget og innholdet i omtalen om sikkerhetspolitikk, der ett av skriversiene er en kommentar fra Matlary selv, forteller at en sikkerhetspolitisk legitimering for Norges rolle i Libya-krigen ikke ble lagt til grunn i særlig stor grad av norske aviser.

Skjulte motiver?

I en leder i Klassekampen fra 19. mars ble det implisert at landene bak militærintervensjon i Libya kunne hatt andre motiver enn å beskytte menneskeliv.¹⁶⁷ Denne lederen ble det første skriveriet i den norske avisdiskursen, som diskuterer om det forelå andre begrunnelser enn den humanitære og det sikkerhetspolitiske. Den begrunnelsen de utvalgte norske avisene skrev mest om, og som dermed fikk mest oppmerksomhet, er motivet om å fjerne Gaddafi. Totalt er det 24 treff som diskuterte denne problemstillingen. Omtalen som diskuterte det som begrunnelsen for krigen blir gjeldene først når Norge valgte å delta i intervensjon den 18. mars, men omtalen

¹⁶¹ Dagbladet 2011b, 19.3: 2

¹⁶² Aftenposten 2011e 19.3: 2

¹⁶³ Matlary 2011, 23.3: 2

¹⁶⁴ Matlary 2016: 202

¹⁶⁵ VG 2011f, 3.6: 2

¹⁶⁶ Aftenposten 2011c:2

¹⁶⁷ Skurdal 2011, 19.3: 2

oppretholdes helt til Norges bidrag i krigen avsluttes. Klassekampen er den avisen som publiserte mest skriverier om denne begrunnelsen, med 9 treff. Vårt Land hadde færrest, med kun 1 treff. De tre resterende avisene hadde omtrent likt antall treff. 24 treff er langt mer omtale enn den sikkerhetspolitiske begrunnelsen, med kun 9 treff. Omfanget av omtalen viser at begrunnelsen om å fjerne Gaddafi ble en betydelig del av den norske avisdiskursen.

Innlemmelsen av denne begrunnelsen i diskursen skyldtes ytre hendelser. Dagbladets Einar Hagvaag var den første iblant de norske avisene som utvetydig mente at målet med intervensjon var å «... verne sivile, deri opprørerne, mot å bli slaktet ned, mens det egentlige målet er å fjerne Kadhafi.»¹⁶⁸ I dagene etter Hagvaags kommentar ble trykt, fulgte flere av de andre utvalgte norske avisene opp. Diskursen var i denne fasen markert av spekulasjoner basert på hendelser og uttalelser knyttet til Libya. Blant annet i ukene før intervensjon uttalte Frankrikes president, Nicolas Sarkozy, at det kunne bli aktuelt med målrettede operasjoner mot Gaddafi.¹⁶⁹ Endringen i diskursen er også basert på at USA tidlig i krigen angrep bygninger i Gaddafis palass med krysserraketter, til tross for at landets forsvarsdepartement uttalte noen timer før angrepet at Gaddafi ikke var et mål. Storbritannias forsvarsminister, Liam Fox, uttalte samme dag som angrepet fra USA at «It would potentially be a possibility ...» å gjøre presidenten til et mål.¹⁷⁰ Det er summen av disse uttalelsene og hendelsene som dannet grunnlaget for at norske aviser diskuterte om det å fjerne Gaddafi var intervensjonens egentlige mål. Denne diskursen opprettholdes frem til 14. april, og var preget av motstridene meninger. Klassekampen var ledende i å være kritisk til denne begrunnelsen, og avisens innramming la vekt på at det humanitære bare ble brukt som unnskyldning. Avisen hevder på lederplass at FNs resolusjons mål var «... å beskytte sivile liv, men allerede fra første dag var det klart at angrepet har andre og større mål. Det er rettet mot Gaddafi-regimet selv, og målet er langt på vei som det var i Irak, regimeskifte.»¹⁷¹ Hele 8 av Klassekampens relevante treff hadde en slik innramming.

VG var en rak motsetning til Klassekampen, da deres innramming var karakterisert av en positiv vinkling mot det å fjerne Gaddafi. Blant annet skrev avisen «Men det er vanskelig å se for seg at Norge eller noen andre land kan akseptere at det er Gaddafi eller sønnene hans som vinner til slutt. Hva var vitsen da?». Totalt har 4 av VGs totalt 6 treff en slik innramming. Motsetningene i VG og Klassekampens omtale var en del av avisdiskursen helt frem til Norges rolle i krigen ble avsluttet.

Den 14. april endret diskursen seg, da en kronikk forfattet av daværende statsledere i USA, Storbritannia og Frankrike, gjorde det klart at Libya hadde ingen fremtid med Gaddafis som landets leder: «... Qaddafi must go and go for good...»¹⁷². VG svar til kronikken var «Så vet vi sikkert, det vi allerede visste. Men nå er katten ute av sekken.» Det endte eventuelle spekulasjoner i norske aviser, det var nå tydelig at regimeendring var del av begrunnelsen for krigen.

En fellesnevner for innrammingen for hele diskursen var at ingen av de meningsdannede tekstene direkte knyttet Norge til begrunnelsen om å fjerne Gaddafi. I stedet var

¹⁶⁸ Hagvaag 2011, 21.3: 3

¹⁶⁹ Watt 2011

¹⁷⁰ BBC 2011

¹⁷¹ Braanen 2011a, 22.3: 2

¹⁷² Obama, et al. 2011, 14.4

ordvalget ofte samlebetegnelser som «utenlandske ledere» eller «de vestlige landene» som ønsket Gaddafi fjernet. Norske myndigheter og politikere ble ikke nevnt ordrett, og det er vanskelig å si om avisene mente at norske politikere og Norge som land skulle innbefattes i nevnte samlebetegnelser.

Det eksisterte andre begrunnelser for intervensjon enn det humanitære og det sikkerhetspolitiske. Regimeendring var den mest omtalte, og kan derfor regnes som en alternativ tredje begrunnelse. Diskusjonen i norske aviser, og antall relevante treff viser at dette var en langt mer fremtredende begrunnelse enn det sikkerhetspolitiske. Analysen av den norske avisdiskursen og innrammingen forteller at dette var en begrunnelse som blir tilskrevet andre land som USA og Frankrike. Ingen av de norske avisene diskuterte regimeendring som begrunnelser for Norges deltagelse i krigen. Av den grunn er det grunnlag for å fastslå at den mest fremtredende begrunnelsen for Norges deltakelse i Libya-krigen, var at krigen var en humanitær intervensjon.

Krigsnarrativ

Som nevnt innledningsvis, anser Matlary det humanitære som noe norske politikere ønsket skulle være den dominerende begrunnelsen for hvorfor Norge skulle delta i en militær intervensjon. Ola Bøe-Hansen mener i sin forskning at denne begrunnelsen ble en viktig del av det han kaller et «krigsnarrativ» om Libya.¹⁷³ Et krigsnarrativ er en fortelling som skal overbevise et lands befolkning «...at bruk av militærmakt er nødvendig for å nå et politisk mål».¹⁷⁴ Krigsnarrativet bidrar til å legitimere en krig, men også skape en sammenhengende ide om hvordan en krig skal fremstilles. Mediene er en aktør som kan bidra til å skape og å opprettholde slike narrativ. Ønsket om å skape et krigsnarrativ kan forstås som et ledd i utviklingen av hvordan media dekker krig. I boken *Selling War* trekkes Vietnamkrigen frem som en skillelinje i krigsjournalistikk. I tidligere kriger, som andre verdenskrig, hadde mediene vært passive formidlere av tradisjonell ensformig propaganda. Under Vietnamkrigen ble amerikanske mediers rolle endret. Amerikanske myndigheters ønskede fremstilling om krigen ble utfordret og diskutert av mediene, som igjen marker slutten på propaganda, og begynnelsen av «war-PR».¹⁷⁵ I likhet med begrepet «krigsnarrativ», handler også «war-PR» om å bruke media til å skape aksepterte og legitime begrunnelser for krig.

I 2011 var det flere innad i den norske regjeringen som var skeptiske til en intervensjon. Blant annet utenriksminister Jonas Gahr Støre var tvilende. Før sikkerhetsrådet vedtok resolusjon 1973/11, ble Gahr Støre stilt en rekke kritiske spørsmål om Libya i en av Stortingets spørretimer. Opposisjonen, representert med stortingsrepresentant Ine Eriksen Søreide fra Høyre spurte om følgende: «Dersom den norske regjeringen eller FNs sikkerhetsråd ikke går inn for et flyforbud, hvilke andre konkrete tiltak kan man vurdere for å beskytte sivilbefolkningen i Libya mot sin egen diktator?»¹⁷⁶ Søreide vektla med sitt spørsmål, at for den norske opposisjonen var den humanitære begrunnelsen en forutsetning for en eventuell intervensjon. Gahr Støre svarte med å være kritisk til om det humanitære egentlig var opposisjonens motivasjon, og sa «Og hvis målet er å

¹⁷³ Bøe-Hansen 2013b: 50

¹⁷⁴ Ibid.: 42

¹⁷⁵ Josef, et al. 2013: xii

¹⁷⁶ Stortinget 2011: 2951

beskytte de sivile, er jeg ikke sikker på at det er det dette kommer til å bidra til.»¹⁷⁷ Utenriksministeren uttrykte i spørretimen både en skepsis til effekten av en humanitær intervensjon, og samtidig en skepsis til eventuelle andre motiver for en intervensjon. VG, som var en av avisene som tidlig ba om intervensjon var kritiske mot Gahr Støre i ettertid av spørretimen. De mente at han la ned en «... iherdige innsats i de siste dagene for å svartmale alt som kunne oppfattes som en vestlig innblanding i borgerkrigen i Libya.»¹⁷⁸ Sitatet illustrerer at norske politikere og norske aviser på dette tidspunktet ikke var samstemte i hva som skal være grunnlaget for en eventuell intervensjon. Det forelå på dette tidspunktet ikke noe form for krigsnarrativ, og mye av det skyldes trolig at Norge enda ikke var involvert militært i Libya.

Etter at resolusjon 1973/11 ble vedtatt, og Norge sa ja til å delta i en intervensjon, endret uttalelsene fra regjeringen karakter. Professor i politisk retorikk, Berit Von Lippe, mener dette var stadiet når retorikken om Norges rolle i Libya-krigen blir en R2P-situasjon. Von Lippe definerer en R2P-situasjon som retorikk som krever umiddelbar handling for å beskytte sivile, som er kjernen i R2P.¹⁷⁹ Eksempler på denne retorikken er mulig å finne umiddelbart etter at Norge støtter 1973/11. Statsminister Jens Stoltenberg sa til Dagbladet at den norske regjeringen ikke kunne «... sitte og se på at han [Gaddafi] begår overgrep og fører krig mot sitt eget folk ...».¹⁸⁰ Forsvarsminister Faremo uttalte samme dag til VG at «Vi går inn i en internasjonal operasjon med FN-mandat for å beskytte sivile libyere mot overgrep».¹⁸¹ Utenriksminister Gahr Støres skepsis fra spørretimen på Stortinget forduftet, da han til Aftenposten uttalte at det måtte brukes makt for å beskytte sivile.¹⁸² Den brå endringen i regjeringens standpunkt, tyder på at norske politikere tidlig ønsket å skape et krigsnarrativ om Libya, der intervensjonen ble begrunnet av R2P og det humanitære. Som allerede påpekt ble også dette den ledende begrunnelsen for intervensjon i norske aviser. De norske avisene er aldri kritiske til hvordan de bidro til å styrke dette narrative. Det tydeligste eksempelet på dette er at avisene ikke reflekterte over hvordan Gahr Støres standpunkt brått endret seg til å sammenfalle med uttalelser fra andre medlemmer av regjeringen.

Bøe-Hansen trekker frem Afghanistan som et eksempel på hvordan norske politikere tidligere har forsøkt å konstruere et krigsnarrativ. Narrative om det norske engasjementet i Afghanistan har ifølge han vært kjennetegnet av idealisme. «Fred», «stabilitet», «bistand» og «humanitært arbeid» er alle stikkord som beskriver krigsnarrativet om Afghanistan.¹⁸³ Dette er stikkord som sammenfaller med allerede eksisterende selvbilder om Norge. Østerud mener Afghanistan-krigen var en mulighet for «... å markere Norges rolle og selvbilde som freds- og bistandsnasjon, både gjennom og utenom FN». Det er slikt Norge ønsket at Libya-krigen også skulle fremstå. I en norsk studie om mediedekningen i Afghanistan-krigen, analyseres omtalen av en hendelse der to norske soldater skjød og drepte en sivil Afghaner som kom kjørende mot

¹⁷⁷ Ibid.: 2952

¹⁷⁸ VG 2011c, 19.3: 2

¹⁷⁹ Von Lippe 2019: 202

¹⁸⁰ Sæbø 2011, 20.3: 8

¹⁸¹ Bakkeli, et al. 2011, 20.3: 14

¹⁸² Jahr og Skjæraasen 2011, 18.3

¹⁸³ Bøe-Hansen 2013b: 46

dem på en motorsykkel. I ettertid har hendelsen blitt omtalt som Chora-saken.¹⁸⁴ At norske soldater begår voldshandlinger mot sivile er i direkte motsetning med selvbildene om at Norge bidrar til fred og bistand, men i studien blir det klart at medieomtalen aldri diskuterte slike motsetninger. Konklusjonen i studiet er at norske medier ikke klarte å diskutere hendelsen på en kritisk måte eller å plassere hendelsen i en større kontekst. Resultatet ble en omtale der Norges rolle i krigen ble «fremstilt på best mulig måte.»¹⁸⁵ Krigsnarrativet som norske politikere ønsket å skape om Afghanistan ble ikke utfordret som en følge av denne saken.

Det kan også sies å være tilfellet med Libya-krigen. Som analysen viser, så var det i likhet med omtalen av Chora-saken, ingen diskusjon eller refleksjon om norske selvbilder. Samsvaret mellom det norske politikere uttalte i dagene etter resolusjon 1973/11 og diskursen i norske aviser, tyder på at det fremtrådte et konstruert og rådene krigsnarrativ om Libya. Kjernen i denne fortellingen var at Norge, som fred og bistandsnasjon, deltok i krigen av humanitære årsaker. Det ble til en viss grad skapt ovenfra og ned, der norske politikere med sine uttalelser påvirket hvordan intervensjon skulle fremstilles og legitimeres. De utvalgte avisene, med unntak av Klassekampen, utfordret aldri denne legitimeringen. Chora-saken viser at slik mangel på debatt ikke er unikt for Libya, og at norske medier ofte ikke er i stand til å kunne utfordre rådende fortellinger om hvorfor Norge deltar i ulike kriger.

«Just war»

Formålet med å skape et sammenhengende krigsnarrativ er å overbevise et lands befolkning om at militærmakt er nødvendig. Den tyske journalistikkhistorikeren Magnus-Sebastian Kutz fremholder at det dominerende budskapet for å overbevise om nødvendigheten, er at krigen er en «just war».¹⁸⁶ Begrepet, der krig anses som et nødvendig onde for å oppnå gode og rettferdige mål, har en lang historisk tradisjon. Et tydelig eksempel er debatten som oppsto i britiske medier etter andre verdenskrig. Kjernen i debatten var om bombetoktene over Tyskland, blant annet brannbombingen av Dresden, var overdrevent brutale. I debatten blir bombingene rettferdiggjort som et av flere nødvendige ondt, i en «just war» mot Nazi-Tyskland. Slik rettferdiggjøring var relativt ukomplisert med det tydelige fiendebildet som var dominerende under andre verdenskrig.¹⁸⁷ I moderne kriger og konflikter, som i Libya, har utfordringen vært å sammenfalle legitimeringen for krigen, med landets dominerende kultur og selvbilder. Som Antonio Gramsci poengterer, så vil det alltid være målet for politiske eliter. For å skape en forståelse av en «just war», så vil krigen aldri fremstilles mest informativt, men på en måte som passer og gir mest mening for massene.¹⁸⁸

Tvedt mener dette var tilfellet med Libya-krigen. Norges rolle i Libya-krigen ble motivert av det han kaller det «nasjonale godhetsregimet». Det er organisering av samfunnet, med «den gode viljen» i sentrum, som har bidratt til å forme hvordan det norske folk ser seg selv i verden. «Godhetsregimet» har ifølge Tvedt skapt et selvbilde, der Norge har et moralsk ansvar for å bidra til fred og utvikling.

Minda Holm vektlegger også betydningen av selvbilder i sin forskning. Hun mener det motiverte beslutningen, og ble en del av begrunnelsen for norsk deltagelse i Libya.

¹⁸⁴ Fondenes 2013: 107

¹⁸⁵ Ibid.: 107

¹⁸⁶ Kutz 2013: 112

¹⁸⁷ Ibid.: 113

¹⁸⁸ Lazzarich ibid.: 53

Videre mener Holm at selvbildene skaper en logikk der Norge som stat er god, og derfor er landets handlinger alltid gode.¹⁸⁹

Ifølge Ståle Wig så er forklaringen at norske politikere «... ble drevet av et enkelt moralsk imperativ: «Vi» må gjøre noe godt. Nå.»¹⁹⁰ Det er et utgangspunkt som skaper lite selvrefleksjon over motsetningene i selvbildene og bruken av militærmakt. Som analysen viser, ble dette også trenden i avisdiskursen om Libya. Det humanitære ble hovedbegrunnelsen for intervensjonen, fordi det var den forklaringen som sammenfalt i størst grad med den dominerende norske kulturen i 2011. Det dominerende budskapet i avisene var at Norge bidro i en krig som ville styrke FN og utviklingen av demokrati og menneskerettigheter. Norske avisers omtale bidro til å skape en fremstilling om en «just war». Eventuelle motsetninger krigføring skapte i nasjonale selvbilder ble aldri diskutert. Avisene bidro heller til å gjenta og bekrefte allerede eksisterende nasjonale selvbilder for å kunne rettferdiggjøre Norges rolle.

Konsensustradisjon

En rekke forskere har fastslått at Norges motivasjon for å bli med i Libya-krigen var basert på sikkerhetspolitiske hensyn.¹⁹¹ En intervensjon i Libya ble viktig for NATO og USA, og dermed viktig for Norge.¹⁹² Etter den kalde krigens slutt har det blitt nødvendig å delta i slike konflikter, slik at Norge kan forbli relevant i en allianse som utgjør landets største sikkerhetsgaranti. I bokkapittelet *Forsvars og sikkerhetspolitikk: Keep the Americans in*, trekker Matlary frem en samtale med en anonym sentral norsk politiker, fra samme dag som operasjon Odyssey Dawn begynte. Politikeren uttalte at Norges bidrag er støtte til en god sak, men at det også var «... ønskelig å få Norge «... inn i NATOs kjerne igjen»».¹⁹³

Sitatet underbygger at beslutningen om Norges rolle i Libya-krigen var basert på sikkerhetspolitiske hensyn, i tillegg til det humanitære. Matlary velger å kalle dette for et allianseargument.¹⁹⁴ Basert på en case-studie om rådende begrunnelser for norske militærintervensjoner, mener hun at dette er det fremste argumentet for norske utenlandsbidrag.¹⁹⁵ Avisomtalen, kombinert med få antall uttalelser fra politikere, tyder på at Matlarys konklusjon ikke gjelder avisomtalen, og at allianseargumentet ikke ble brukt om Libya. Diskursanalysen viser at sikkerhetspolitiske begrunnelser for krigen ble drøftet i liten grad. Norske politikere valgte heller å vektlegge det humanitære som grunnlaget for intervensjonen.

Tidligere har det blitt nevnt at media er en sentral bidragsyter til å skape et krigsnarrativ, men at media også er en potensiell utfordrer av et slikt narrativ.¹⁹⁶ De kan stille kritiske spørsmål om eksisterende begrunnelser, som igjen bidrar til å belyse et krigsnarrativ fra andre vinkler enn det skaperne av fortellingen ønsket. I tilfellet med Libya-krigen er det lite som tyder på at de utvalgte norske avisene maktet å stille kritiske spørsmål eller å diskutere om det forelå et mulig allianseargument.

¹⁸⁹ Holm 2019: 63

¹⁹⁰ Wig 2015: 420

¹⁹¹ Se blant annet Henriksen 2013, Matlary 2016 og Heier 2019

¹⁹² Kjølberg og Rønnefeldt 2014: 245

¹⁹³ Matlary 2016: 211

¹⁹⁴ Ibid.: 208

¹⁹⁵ Ibid.: 208

¹⁹⁶ Bøe-Hansen 2013b: 43

Rune Ottosen mener dette ikke er en isolert hendelse kun knyttet til Libya, men at sikkerhetspolitikk er i liten grad omtalt og diskutert av norske medier. Videre mener han at norske medier har en tradisjon for å svikte «... i sin rolle som tilretteleggere [av] en god og opplyst samtale om livsviktige spørsmål som krig og fred ...».¹⁹⁷

Mye av det skyldes at norsk sikkerhets og utenrikspolitikk har post-WWII vært konsensusbasert, som betyr bred tverrpolitisk enighet om rådende politikk.

I boken *Den lengste krigen* diskuterer statsviter og journalist, Kristin Jonassen Nordby, hvordan det rådet en politisk konsensus om hvorfor Norge deltok i Afghanistan-krigen.

Ifølge Jonassen Nordby, begrenset konsensusen rommet for kritisk journalistisk.¹⁹⁸

Uten kritiske røster i den politiske eliten, vil media mangle et utgangspunkt for å utfordre det gjeldene krigsnarrativet. I stedet vil media bidra til å bygge opp om de politiske eliters utvalgte fortelling.¹⁹⁹

I tiden etter Libya-krigen har det blitt klart at det fantes uenighet innad i regjeringen, men det ble raskt lagt til siden. Det eksisterte både real og idealpolitiske begrunnelser for å delta i Libya-krigen, men konsensustradisjonen i norsk politikk førte til at kun det idealistiske ble gjeldene i avisomtalen.

En studie av franske og tyske avisers omtale av Libya-krigen, viser at konsensustradisjonen også var gjeldene i andre land. Tyskland og Frankrike hadde i likhet med Norge, en klar politisk konsensus om landets rolle i Libya-krigen. Frankrike sto i spissen for koalisjonen som innledet bombingene i Libya, før NATO overtok operasjonen. Studien av medieomtalen i franske aviser viser støtte for intervensjon, og at det forelå lite politisk debatt om hvorfor Frankrike skulle lede an i en militær intervensjon i Nord-Afrika. Som midlertidig medlem av Sikkerhetsrådet, valgte Tyskland å avstå fra å stemme på resolusjon 1973/11. Landet bidro heller ikke militært i Libya, en beslutning som hadde bred politisk oppslutning. Dette er en linje som støttes i tyske aviser, og i likhet med franske aviser, blir ikke avgjørelsen diskutert i nevneverdig grad. Studien av franske og tyske aviser støtte til egen sikkerhetspolitikk, viser at konsensustradisjonens påvirkning på medieomtalen om Libya ikke var et særnorsk fenomen. Jonassen Nordbys analyse viser at konsensus ikke var unikt for Libya, men kjennetegnet også omtalen av Norges rolle i Afghanistan-krigen.

Avisomtalen av Libya-krigen føyer seg inn i en lengre rekke av eksempler på hvordan en sikkerhetspolitisk konsensus bidro til å forme hvordan norske avisers omtalte og diskuterte realpolitiske argumenter for Norges roller i militære intervensjoner.

NATO og USA

Som poengtert tidligere, er det nødvendig for et lands myndighet å kunne forklare beslutningen om å gå til krig. Den foretrukne forklaringen vil som oftest være den som gir mest mening for et hjemlig publikum. Til tross for at sikkerhetspolitiske hensyn var en del av begrunnelsen for Norges rolle i Libya, ble det ikke vektlagt, fordi det var en forklaring som ikke var kompatibel med nasjonale selvbilder. Norske selvbilder var i 2011 bygget på en fortelling om bistand og fredsarbeid, ikke som et aktivt medlem i en militærallianse. I et intervju, med daværende rådgiver ved NUPI, Helge Lurås, trekker han frem hvordan forholdet til USA har vært en underkommunisert del av begrunnelsen

¹⁹⁷ Ottosen 2018: 1

¹⁹⁸ Jonassen Nordby 2013: 149

¹⁹⁹ Ibid.: 150

for Norges deltagelse i krigen i Afghanistan. Lurås mener grunnen er at nordmenn ikke vil være komfortable med en slik begrunnelse. Libya-krigen, og hvordan den ble legitimert, tyder på at Norge ønsket å fremstå som herre over egen sikkerhet og utenrikspolitikk. I realiteten er det tilfellet kun så lenge Norge ikke må ta stilling til forespørslers fra USA eller NATO. Det finnes få eksempler etter slutten på den kalde krigen, der Norge har avstått fra å delta i militære operasjoner sammen med USA og NATO. I omtalen av krigen blir det ikke fremhevet hvordan Norge var en viktig aktør for USA og NATO i den innledende bombingene. Henriksen fremhever at det «Å droppe nesten 600 bomber i Libya avstedkom ingen nevneverdig debatt i Norge».²⁰⁰ Analysen av avisomtalen støtter opp om Henriksens påstand. Selv om bombingene i Libya brøt «... ned det nasjonale selvbildet som myndighetene selv, på systematisk og langsomt vis, møysommelig har bygget opp etter andre verdenskrig»²⁰¹, ble bruddene i selvbilder aldri diskutert av media i nevneverdig grad. Videre mener Henriksen at denne mangelen på debatt skyldes en mental endring. Deltagelsen i for eksempel Afghanistan-krigen, har gjort at bruken av makt ikke lengre er unormal.²⁰² En slik normalisering fører til at sikkerhetspolitiske begrunnelser, slik som forholdet til USA og NATO, ikke blir diskutert i norske medier.

En begrunnelse for Libya-krigen, som trofast militæralliert, samsvarer ikke med de eksisterende selvbildene. Derfor ble ikke realpolitiske begrunnelser, som sjansen til å vise støtte til USA og NATO, fremhevet. Dette er også tilfellet med Norges rolle i andre konflikter. Som analysen viser, ble resultatet at disse motsetningene i liten grad ble diskutert. Det eksisterte heller ikke noen fremtredende diskusjon om de realpolitiske begrunnelsene for Libya-krigen i den norske avisdiskursen.

Krig- og fredsjournalistikk

Analysen av avisomtalen viser at norske aviser diskuterte andre begrunnelser for Libya-krigen enn det humanitære og det sikkerhetspolitiske.

Norske politikere var i motsetning til sine allierte, klar på at å fjerne Gaddafi ikke var en av målsetningene med intervensjonen. Gahr Støre gjestet NRK lørdagsrevyen 19 mars, og svarte på spørsmål om fjerning av Gaddafi var det egentlige motivet. Han svarte at «Målet er å bidra til beskyttelse til, for sivile ...»²⁰³ Stoltenberg var gjest hos NRK dagen etterpå, og fikk samme spørsmål. Han svarte som Gahr Støre «... formålet med denne operasjonen som nå er satt i gang er å beskytte sivilbefolkningen.»²⁰⁴ Fremtredende medlemmer fra regjeringen er på det tidspunktet klar på at målet med den militære intervensjonen var noen annet enn å fjerne Gaddafi.

Som Von Lippe påpeker, var retorikken fra ledende politikere som Gahr Støre og Stoltenberg preget av behovet for å fremheve at Norge intervenerte i Libya for å beskytte sivile. Ved å ikke adressere spørsmålet om regimeendring, bruker de det Von Lippe kaller for «taushetens retoriske magi».²⁰⁵ Ved å ikke omtale eller anerkjenne fjerning av Gaddafi som et mulig motiv, distanserer norske politikere seg fra retorikk brukt i kronikken skrevet av lederne i USA, Storbritannia og Frankrike. Slik bryter ikke Norges rolle i krigen med de nasjonale selvbildene. Hvis Norges bidrag skulle kobles til regimeendring, vil det også vært et bidrag til en underminering av folkerettens

²⁰⁰ Henriksen 2013: 88

²⁰¹ Heier 2019: 79

²⁰² Henriksen 2013: 88

²⁰³ NRK 2011, 19. mars

²⁰⁴ NRK 2011, 20. mars

²⁰⁵ Von Lippe 2019: 207

suverenitetsprinsipp. Det igjen er i direkte konflikt med selvbildet av Norge som aktiv i arbeidet for fred, og å styrke småstaters posisjon i FN.²⁰⁶

Norske politikeres uttalelser om at intervensjonen ikke handlet om en eliminering av Gaddafi, samsvarer ikke med hva som ble skrevet i norske aviser. I den norske avisdiskursen ble regimeendring betydelig diskutert som en mulig skjult begrunnelse for intervensjonen. Dette var det tydeligste forsøket fra norske medier på å utfordre det dominerende krigsnarrativet.

En slik utfordring av et dominerende krigsnarrativ, er det Galtung definerer som fredsjournalistikk, der media alternative vinklinger på krig synliggjøres for en befolkning.²⁰⁷ Det motsatte av fredsjournalistikk er krigsjournalistikk. Det er ensformig mediedekning som gjengir elitekilder og er positive til bruk av vold.²⁰⁸ Analysen av avisdiskursen, viser at regimeendring er et eksempel på at norske aviser leverte fredsjournalistikk om Libya-krigen. Samtidig viser innrammingen at avisene ikke i noen særlig grad knyttet regimeendring direkte sammen med Norges motiver og begrunnelser, og at regimeendring derfor heller aldri ble koblet sammen med Norges rolle i Libya-krigen. At regimeendring var en motsetning til nasjonale selvbilder, blir heller ikke diskutert av avisene. Dette tyder på at norske medier fritok Norge på dette punktet, og at begrunnelsen for Norges rolle forble uforandret. Diskusjonen om regimeendring var en mulighet for avisene til å skape fredsjournalistikk, men analysen viser at avisene bidro til det motsatte.

Krigsnarrativet, der begrunnelsen for Norges rolle var humanitær, ble opprettholdt i avisdiskursen. Alle de utvalgte avisene, med unntak av Klassekampen vektlegger dette. Regimeendring var en mulig utfordring til krigsnarrativet, men en sikkerhetspolitisk motivasjon skapte heller ikke noen diskusjon om potensielle motsetninger i nasjonale selvbilder.

4.3 Kritisk journalistikk?

I eksisterende forskning om Norske mediers omtale av krigen i Libya har det blitt hevdet at norske medier i 2011 sviktet i «... sitt oppdrag med å bidra til kritisk journalistikk ...».²⁰⁹

Rune Ottosen, Tormod Heier og Terje Tvedt er alle samstemte i at norske medier var lite kritiske i sin behandling av Norges rolle i krigen. Ottosen mener at mediene ikke inviterte til en offentlig debatt om Norges involvering i krigen. Som nevnt tidligere, mener Tvedt at mediedekningen var mangelfull, og at den ga det han kaller en nesten total oppslutning til bombingene.²¹⁰ Heier på sin side er opptatt av hvordan norske medier tendere til å avpasse kritisk omtale av sikkerhetspolitiske hensyn. Det ledet ifølge Heier til det han velger å kalle en «servilitet» i norsk mediedekning.²¹¹ Er det slik at de norske avisene bidro en slik servilitet? Dette kapitlet vil analysere fire ulike diskusjoner som var gjeldene i den norske avisdiskursen. Disse diskusjonene er valgt ut fordi de i ulike grad ble en del av avisdiskursen, og at de kan bidra til å bekrefte eller avkrefte det eksisterende forskning allerede påstår om medieomtalen av Libya. Var det slik at de ulike

²⁰⁶ Heier 2013: 131

²⁰⁷ Ottosen 2019: 128

²⁰⁸ Ibid.: 128

²⁰⁹ Ibid.: 144

²¹⁰ Tvedt 2017: 101

²¹¹ Heier 2019: 87

diskusjonene omtalt i dette kapittelet bidro til kritisk journalistikk? En slik analyse vi kunne bidra til økt forståelse av hvordan norske aviser omtalte Norges-rolle i Libya, og om motsetninger i sikkerhetspolitikken og nasjonale selvbilder ble diskutert.

Fellesnevneren for de fire diskusjonene er at de ikke blir gjeldende i avisdiskursen før april 2011, som er en del av fase 3.

Det er disse utvalgte diskusjonene som er med på å skape flere av de midlertidige økningene i medieomtalen om Libya-krigen i fase 3. Se graf 3 for en visuell fremstilling av økningene.

Den første relevante omtalen trykkes 20. april, en måned etter at Norge stilte seg bak resolusjon 1973/11 og bruken av luftmakt.

Den siste omtalen blir trykket 12. juli, noen få uker før Norge avslutter sitt militære bidrag i Libya. Samlet for de fire diskusjonene er det totalt 39 relevante treff i Atekst. Noen av de ulike skriviene overlapper i de ulike diskusjonene, siden de ulike temaene alle tilhører den norske avisdiskursen.

Mobilkrigen

Den første diskusjonen oppsto etter en avsløring i Aftenposten den 19. april. Avisen kunne avsløre at beslutningen om å gå til krig i Libya ble tatt over telefon.²¹²

Utenriksminister Gahr Støre ringte den 18. mars rundt til de ulike parlamentariske lederne på Stortinget for å diskutere om Norge skulle delta i Libya-krigen. Totalt var det 7 treff i databasen Atekst som diskuterte denne problemstillingen. Aftenposten var ledene i diskusjonen, med 4 av de 7 treffene. Det skyldes nok at det var avisen selv som sto bak avsløringen om Støres ringerunde. To av treffene var kronikker skrevet av Gahr Støre og daværende medlem i den utvidede utenriks og forsvarskomiteen (DUUFK), Ine Eriksen Søreide. Aftenposten valgte å trykke disse kronikkene som motsvar mot egne ledere.

Dagbladet trykket to lederartikler som diskuterte bruken av mobiltelefon, men kun en av de to kan regnes som en direkte reaksjon til Aftenpostens artikkel fra 19. april.

Dagbladets andre treff var fra juni, der mobiltelefonbruken ble et poeng i en større diskusjon om Libya. Dette var også tilfellet med det ene relevante treffet fra Klassekampen 9. juli. Som allerede bemerket ved flere anledninger tidligere i oppgaven, så hadde avisen ofte vært den fremste bidragsyteren av meningsdannede journalistikk som diskuterte Libya-krigen. Det var ikke tilfellet med denne diskusjonen. VG og Vårt Land diskuterte ikke mobilbruken.

Diskusjonens plass i avisdiskursen besto i stor grad av Aftenpostens avsløringer, og deres mening om egen avsløring på lederplass, og to kronikker fra ledene politikere som forsvarte beslutningsprosessen. Innrammingen til Aftenposten og Dagbladet var preget av en kritisk tone. I sin leder kalte Dagbladet valget om å ikke innkalle DUUFK for en «unnlåtelsessynd».²¹³ Aftenposten mente i en av sine ledere at saksbehandlingen var «forkastelig». Innrammingen til Støres og Søreides kronikker var vinklet som korte redegjørelser for hvorfor mobiltelefon erstattet et møte i DUUFK. Søreide påpekte at det «... ville ha vært praktisk utfordrende for representantene å møte på få timers varsel på

²¹² Aftenposten-Forside 2011, 19.4: 1

²¹³ Dagbladet 2011e, 20.4: 2

grunn av reiser.»²¹⁴ Den 18.mars var en fredag, og flere av stortingsrepresentantene ville være bortreist for helgen. Støre fremhevet i sin kronikk at det var bred støtte for at Norge skulle bidra militært, noe som telefonsamtalene avdekket.²¹⁵

De få antall treffene, og liten interesse fra andre aviser enn Aftenposten, viser at dette var en lite relevant diskusjon i avisdiskursen. Avsløringen i seg selv er et tegn på at Aftenposten bidro til kritisk journalistikk om Libya, men mangelen på interesse fra de andre avisene viser at det var liten vilje til å problematisere den utradisjonelle beslutningsprosessen.

Tausheten

Taushet fra norske myndigheter og politikere er hovedpoenget i den neste diskusjonen. Den utløsende hendelsen var et oppslag i Dagbladet fra 27.april.²¹⁶ Saken omtalte et bombetokt mot en av byggene i Al-Gaddafis residens i Tripoli. Ifølge utenlandske kilder ble bombingene gjennomført av norske F-16, men det ble ikke frigitt noe informasjon om angrepet fra norske myndigheter. Mangelen på informasjon skapte en diskusjon i avisdiskursen om Norges krigføring i Libya.

Totalt var det 16 treff som diskuterte tausheten fra norske myndigheter. I motsetning til diskusjonene om mobilbruken, deltok alle avisene med omtale. Fordelingen av antall treff samsvarer med den generelle trenden beskrevet i kapitel 4. Aftenposten var den dominerende avisen med 7 treff. Klassekampen og Dagbladet hadde 3 treff hver, VG 2 treff og Vårt Land kun 1 treff.

Som nevnt ble denne diskusjonen en del av diskursen fordi de norske avisene fikk informasjon om Norges militære bidrag fra andre kilder enn de norske. Flere av avisene ytret en klar misnøye med dette, og det ble også markert i innrammingen. Omtalen var viklet som negativ mot mangelen på informasjon. Dagen etter angrepet på Gaddafis residens mente VG i en leder at det var «... skuffende å måtte konstatere at vi igjen er avhengig av utenlandske kilder i så viktige spørsmål.»²¹⁷

Daværende politisk redaktør i Aftenposten, Harald Stanghelle, diskuterte også tausheten fra norske myndigheter i en kronikk den 30.april. Der poengterer han hvordan «et land som Danmark er vidåpent om hvilke operasjoner dets flyvåpen deltar i, ja så er det rungende taust fra den norske militære og politiske ledelsen.»²¹⁸ Stanghelle mente dette også hadde vært tilfellet med Afghanistan-krigen, «... Skjønnmaling, taushet, ønsketenkning og virkelighetsforskyvning ...» er begreper han brukte for å beskrive informasjonen gitt om Norges rolle der.²¹⁹ Han mente tausheten om Libya blant annet skyldtes mangelen på politisk debatt. Det poenget ble også trukket frem i andre avisskriverier.²²⁰

I diskusjonen om tausheten ble det, i likhet med kritikken av mobilbruken, publisert meningsdannede tekster skrevet av regjeringsmedlemmer. Forsvarsminister Faremo svarte på kritikken i to ulike kronikker i Aftenposten og Dagbladet. Begge ble trykket 4.mai. I kronikkene meddelte Faremo at Norske fly hadde flydd totalt 266 oppdrag og

²¹⁴ Søreide 2011, 29.4: 5

²¹⁵ Støre ibid., 28.4: 4

²¹⁶ Røst 2011, 27.4: 19

²¹⁷ VG 2011b, 28.4: 2

²¹⁸ Stanghelle 2011b, 30.4: 14

²¹⁹ Ibid.: 14

²²⁰ Se Egeland 2011b, 7.5: 3 og Kristjánsson 2011, 12.5: 4

sluppet 241 bomber.²²¹

Aftenposten roset Faremo dagen etterpå i en leder med tittelen *Faremo på glid*, men fastholdt at «... hverken redegjørelser om de norske bidragene eller svar på mediens spørsmål har så langt vært tilstrekkelig klargjørende.»²²²

Diskusjonen om tausheten fra norske myndigheter ble opprettholdt i avisdiskursen, men utviklet seg da Forsvaret og regjeringen offentliggjorde nye tall, og samtidig lovet mer åpenhet om Norges-rolle i Libya.²²³ Innrammingen av reksjonene på dette var positiv. VG mente at «Det er fortjenstfullt at Regjeringen nå løsner på det hemmelighetens slør som har omgitt den norske krigsinnsatsen over Libya.»²²⁴ Samtidig var innrammingen også karakterisert av at avisene ikke var tilfredsstillt med mengden informasjon på det tidspunktet. Aftenposten sa i en leder at de håpet at delingen av informasjon «... ikke blir et engangsfenomen.»²²⁵

Et annet moment i diskusjonen om taushet som ble fremhevet i avisdiskursen, er hvordan taushet i seg selv ble et virkemiddel. Dagbladet og Aftenposten siterte begge seniorforsker Svein Melby fra Institutt for forsvarsstudier, som mente at tausheten var et ledd i en informasjonskrig.²²⁶ Stanghelle påsto i en kronikk med tittelen *Fra skanse til skanse* at «Det pågår nå en kamp om hvilken virkelighet som skal danne grunnlaget for den videre Libya-debatten»²²⁷

Diskusjonen om tausheten forsvant i stor grad fra avisdiskursen etter at Forsvaret og regjeringen endret deres informasjonsstrategi i slutten av mai. Kun 2 relevante meningsdannede tekster ble publisert etter dette og frem mot slutten av kampflybidraget.

Denne diskusjonen besto av et betydelige antall avisskriverier, og ble derfor en viktig del av den norske avisdiskursen om Norges rolle. Analysen viser også at diskusjonen skapte et behov for regjeringen å forsvare mangelen på informasjon. Samsvaret i plassen diskusjonen fikk i avisdiskursen, og endringen i informasjonsflyten fra myndighetene, tyder på at avisomtalen bidro til å lette på noe av tausheten om Norges rolle i Libya-krigen. Diskusjonen viser også at avisene på dette punktet skapte kritisk journalistikk om Norges rolle i krigen.

«Krig» eller «skarpe operasjoner»

Den tredje diskusjonen som kan bidra til å besvare om norske medier bidro til kritisk journalistikk, var hvordan avisene diskuterte retorikken brukt for å omtale Libya-krigen. Retorikken diskutert var i all hovedsak brukt av norske myndigheter når de omtalte Libya og Norges involvering der. Diskusjonen utviklet seg til den del av avisdiskursen i begynnelsen av april. Det er totalt 11 treff som diskuterte retorikken, og alle avisene deltok i diskusjonen. Klassekampen, VG og Aftenposten hadde alle 2 treff, mens Vårt Land fulgte trenden nevnt i kapittel 3, med færrest treff, kun 1. Dagbladet hadde flest, med 4, men ingen av disse tekstene var skrevet av avisens journalister eller redaktører. All omtalen var skrevet av eksterne aktører, for så å bli publisert av Dagbladet.

²²¹ Faremo 2011, 4.5: 39

²²² Aftenposten 2011a, 5.5: 2

²²³ Bentzrød 2011, 29.5: 4

²²⁴ VG 2011g, 31.5: 2

²²⁵ Aftenposten 2011f, 31.5: 2

²²⁶ Stanghelle 2011a, 29.5: 5 og Dagbladet 2011f, 27.5: 2

²²⁷ Stanghelle 2011a, 29.5: 5

Totalt var 6 av de 11 treffene skrevet av andre enn avisene selv, som var en unik fordeling sammenlignet med annen omtale nevnt så langt i oppgaven. Utviklingen av denne diskusjonen var i motsetningen til de to foregående, ikke en reaksjon til spesifikke hendelser eller avsløringer. Diskusjonen om retorikken kan sees på som sammenkoblet med diskusjonen om tausheten. De to momentene ble blant annet koblet sammen i en kronikk skrevet av forskerne Karsten Friis og Ståle Ulriksen ved NUPI. De kritiserte hvordan krig som et politisk virkemiddel ble hysjet ned, og at eventuelle fremstillinger om Libya-krigen skulle være noe positivt, ved å bruke «... begrep som «humanitær intervensjon» og «beskyttelse av sivile».»²²⁸ VG trykket en kronikk av statsviter Asle Toje, som også kritiserte den bestemte retorikken: ««Humanitære intervensjoner» er urent farvann. Hvis begrepet tillates å flyte ut, så blir det et synonym for ordet «krig»»²²⁹ Som nevnt om omtalen i forrige diskusjon, publiserte noen aviser en kronikk av Grete Faremo. Innrammingen i hennes kronikk var karakterisert av ordvalg, der blant annet ordet «krig», bevisst ikke ble brukt. Faremo skrev at Norge deltok i «Den Nato-ledede operasjonen i Libya», og at Norge hadde fått ansvar for «... å ta ut spesielt komplekse mål.»²³⁰ Kritik av denne type retorikk var den sentrale delen av innrammingen i denne diskusjonen. Bruken av ironi, og fokuset på ordvalg var en annen sentral vinkling i innrammingen. Et eksempel på ironiseringen av retorikken var når diplomaten Jan Egeland valgte å titulere en kronikk i Dagbladet: *Norge bomber best*. I kronikken anklaget han norske myndigheter for å bruke det han kalte et «tildekkingsspråk», der bombing ble til «skarpe operasjoner».²³¹

Diskusjonen om retorikken brukt om Libya-krigen forble en del av avisdiskursen frem til de norske kampflyene avsluttet sitt oppdrag 1. august. Innrammingen viser at avisene var kritiske til retorikken brukt om Libya-krigen, og at avisene i kraft av en slik diskusjon bidro med kritisk journalistikk. Det er nødvendig å bemerke at over halvparten av skriveriene i diskursen var skrevet av eksterne aktører, men avisene valgte å trykke de ulike meningsdannede tekstene, som betyr at det fantes vilje på et redaksjonelt nivå for å diskutere retorikken.

Selvkritikk

Den siste aktuelle diskusjonen omhandlet norske mediers evne til å være selvkritiske til egen omtale av Libya-krigen. Totalt var det kun 5 relevante treff fra Atekst, der medieomtalen i seg selv ble diskutert. 4 av de 5 treffene tilhørte Klassekampen, som dermed var den eneste reelle aktøren i diskusjonen. Det siste treffet var fra Dagbladet, som i en kommentar av Jan Smilden kritiserte hvordan norske medier hadde ignorert en rapport om opprørsstyrkene i krigen i Libya. Innrammingen var betegnet av en kritisk ordlyd mot norske medier, som ikke rapporterte at opprørsstyrkene hadde fengslet uskyldige mennesker de mente støttet Gaddafi.²³² Vinklingen i Klassekampens omtale var noe annerledes. I en leder fra 10.mai,

²²⁸ Friis og Ulriksen 2011, 26.4: 49

²²⁹ Toje 2011, 27.4: 38

²³⁰ Faremo 2011, 4.5: 39

²³¹ Egeland *ibid.*, 7.5: 3

²³² Smilden *ibid.*, 12.6: 3

kritiseres VG for sin innramming, og at den bidro til en krigsretorikk.²³³

Videre kritiseres ikke bare VG, men alle de norske avisene for at de etterlyste debatt, men ikke bidro med meninger selv.

Klassekampens råd til de andre avisene var «... at man i stedet for å bruke spalteplass på å etterlyse debatt, selv tar initiativet til den ved å komme med standpunkter. I hvert fall bør vi kunne kreve det av folk som har som jobb å skrive meningsbærende kommentarer.»²³⁴ Videre i innrammingen vektla også avisen at mangelen på debatt har sammenheng med «... den politiske enigheten, der ikke et eneste parti på Stortinget går mot bombingene og ikke en eneste stortingsrepresentant eller regjeringsmedlem har tatt til orde for å stoppe krigen ...»²³⁵

Selvkritikk, eller mangel på det, ble i liten grad diskutert i avisdiskursen om Norges rolle i Libya. De få antall treffene, som nesten alle var fra Klassekampen, viser at de norske avisene ikke diskuterte sin egen omtale.

Konsensustradisjonens grep

I analysen av hvordan norske aviser diskuterte retorikken rundt Libya-krigen, ble det klart at over halvparten av de meningsdannende tekstene tilhørte eksterne skribenter. Det viser at diskusjonen om retorikk var delvis for komplisert til at avisene selv kunne diskutere og analysere dem. Som nevnt i forrige underkapittel, er det deler av avisomtalen om Libya-krigen som tyder på at konsensustradisjonen i norsk politikk påvirket media. I diskusjonen om de norske avisene var selvkritiske, mente Klassekampen at norske aviser ikke maktet å bryte med retorikken som de kaller «tåketale».²³⁶ Avisen mente det delvis skyldes konsensus, med få kritiske røster i norsk offentlighet. Videre mener de at dette skyldes at avisene selv ikke tok ansvar for å formulere egne standpunkt, og dermed bryte konsensus. Som tidligere forskings har påpekt, så har det vært en manglende evne til å kritisk diskutere utenriks og sikkerhetspolitikk post-WWII. Det er en mangel på kritiske røster fra den politiske eliten til hvilken retorikk som anvendes om Norges rolle i Libya, og dette igjen påvirket avisens evne til å diskutere retorikken.

Analysen av hvordan de norske avisene diskuterte bruken av mobiltelefon i beslutningsprosessen viser også hvordan konsensustradisjonen påvirket medieomtalen. Etter Aftenpostens avsløring om at et møte i DUUFK ble erstattet av en ringerunde fra utenriksministeren, publiserte de først en kronikk fra Gahr Støre med tittelen *Regjeringen og Libya*. Det er naturlig at Støre ønsket å publisere en meningsdannende tekst, der han kunne forklare og forsvare saksbehandlingen. Dagen etterpå ble kronikken *Stortinget og Libya*, skrevet av Eriksen Søreide, publisert. Hun forsvarte Gahr Støres telefonsamtaler. Det oppsiktsvekkende var at Eriksen Søreide som Høyre-politiker i 2011, var i opposisjon til regjeringen. Til tross for det valgte hun å forsvare saksbehandlingen. Saken kunne vært en gylden mulighet for opposisjonen til å kritisere en politisk motstander, men denne muligheten ble ikke benyttet. Førstelektor ved Forsvarets luftkrigsskole, Ann Karin Larssen, har i sin forskning poengtert at slike muligheter sjelden blir benyttet av norske

²³³ Braanen 2011d, 10.5: 2

²³⁴ Braanen 2011g, 31.5: 2

²³⁵ Braanen 2011e, 27.5: 2

²³⁶ Braanen 2011g, 31.5: 2

politikere. Politikere som fremlegger kritikk i utenriks og sikkerhetspolitiske saker, blir «... gjerne slått ned på og belært om den norske beslutningsprosessen og viktigheten av å stå samlet utad.»²³⁷ Knyttet til Libya-krigen, forklarer Østerud denne mangelen på kritikk som en moralsk konsensus. Ingen på Stortinget ville være imot, fordi den rådende fortellingen om et forestående folkemord, gjorde det umulig å være motstander av en intervensjon.²³⁸

Et annet moment som viser at konsensustradisjonen blir gjeldende er at de to kronikkene nesten hadde identisk tittel, og ble publisert med en dags mellomrom i samme avis. Det kan tyde på en samkjørt mediestrategi mellom regjeringen og stortinget, der de hadde en felles interesse i å forsvare mangelen på et møte i DUUFK. En slik mediestrategi, kombinert med Søreides forsvar er et tydelig eksempel på at konsensustradisjonen ble gjeldende når Aftenpostens avsløring førte til kritikk om Libya-krigen.

Analysen av avisomtalen viser at fraværet av politisk debatt om både retorikken og beslutningsprosessen påvirket avisenes evne til å kritisk diskutere Norges rolle i Libya. Mangelen på kritisk diskusjon om Libya føyer seg inn i en moderne norsk konsensustradisjon om utenriks og sikkerhetspolitiske spørsmål.

Tausheten brytes

Tausheten om Libya-krigen ble diskutert omgående i den norske avisdiskursen. Innrammingen til de uvalgte avisene viser også at de var kritiske til mangelen på informasjon og uttalelser fra norske myndigheter om Norges rolle i Libya. Kritikken av tausheten kan sees på som et angrep mot det rådende krigsnarrative. Avsløringene om at Norske F-16 bombet Gaddafis residens, er fremhevet av Bøe-Hansen som den største utfordringen av det gjeldene krigsnarrativet om Libya.²³⁹

Som analysen av avisomtalen viser, ble tausheten koblet sammen med mistanker om underkommunikasjon av Libya.

I et motsvar på kritikken valgte norske politikere, i dette tilfellet forsvarsministeren, å bryte tausheten. Faremos kronikk, der kun motgikk kritikken og kommer med ny informasjon om bombingene, kan ses på som et forsøk på å reparere regjeringens eget krigsnarrativ. I slutten av mai kunngjorde norske myndigheter at de lovet mer åpenhet om Norges rolle, og analysen viser at denne endringen førte til at diskusjonen om åpenhet raskt døde ut i avisdiskursen.

Kun Klassekampen, som var kritisk til Libya-krigen i hele perioden denne oppgaven dekker, opprettholdt kritikken av det de mente er taushet.

Skiftet i strategi kan tolkes som et forsøk på å bevare den rådende forestillingen om Norges rolle. Tausheten og skjermingen av informasjon som norske politikere ble kritisert for, ble brutt for å unngå at legitimiteten for Norges rolle skulle svekkes.²⁴⁰

Gahr Støres kronikk nevnt i forrige avsnitt kan i likhet med Faremos kronikk, sees på som en motreaksjon for å forsvares regjeringens narrativ mot avisenes kritikk.

²³⁷ Larssen 2019: 117

²³⁸ Østerud *ibid.*: 162

²³⁹ Bøe-Hansen 2013b: 54

²⁴⁰ *Ibid.*: 55

Noe av grunnen til at kritikken om tausheten om Libya ikke ble gjeldende før i april, kan skyldes at desto lengere en krig pågår, jo mer øker sjansen for at narrativet utfordres.²⁴¹ Et eksempel på det er oppslutningen om Vietnamkrigen i amerikanske medier og folkeopinion. Etter hvert som krigen i Vietnam utviklet seg, bidro amerikanske aviser til at det opprinnelig krigsnarrativet ikke lengre var dominerende. Publiseringen av «Pentagon-papirene» i flere amerikanske aviser, var en av flere saker som svekket krigsnarrativet, og minsket oppslutningen rundt tidligere ubestridte fremstillinger om krigen. Det ble tilfellet med de utvalgte avisenes omtale av krigen i Libya og Norges innblanding der. Et krigsnarrativ vil ofte settes på prøve når en konflikt utvikler seg over tid.

Tausheten om Norges militære bidrag, og om beslutningsprosessen, var også en faktor for å skape diskusjon om motsetningene i selvbilder og sikkerhetspolitikk. Det ble skapt en kobling mellom åpenhet og det nasjonale selvbildet av Norge som et demokratisk foregangsland. I selvbildet om Norge som et demokrati, var det innbakt en forventning om åpenhet rundt viktige politiske beslutninger, slik det å delta i Libya-krigen var. Mangel på åpenhet om sikkerhetspolitikken blir derfor en direkte motsetning av nevnte selvbilde. Som nevnt i analysen, var eksempelvis Dagbladet kritiske i sin innramming av mobilsaken. I en leder diskuterte avisen det de mente var en motsetning: «Det strider mot våre forestillinger om fred og demokrati at en beslutning om at Norge skal delta i en krig kan bli tatt pr mobiltelefon.»²⁴²

De utvalgte avisenes evne til å kritisere tausheten viser at norske aviser bidro til kritisk journalistikk. Kritikken kan anses som utfordring av norske myndigheters konstruerte krigsnarrativ. Avisenes kritikk ble ikke gjeldende i den innledende fasen av krigen. Tidligere forskning viser at sjansen for at narrativet om en militær konflikt utfordres, øker med tiden. Avisene diskutere også mangelen på informasjon som en motsetning i Norges rolle i Libya, og viser at det med denne diskusjonen ikke hersket en total oppslutning om bombingene.

Retorikken

Analysen av avisomtalen viser at det forekom en diskusjon om hvilken type retorikk som ble anvendt for å omtale Norges rolle i Libya. Mye av innrammingen preges av et søkelys på hvilken retorikk som brukes om begrepet «krig». Flere av avisene diskuterte og var kritiske til hvordan «krig» byttes ut med andre begreper som «skarpe operasjoner» og «human intervensjon. I en artikkel fra Klassekampen, publisert juni 2011, så ble uttalelser fra regjeringen om Libya analysert. Ifølge artikkelen ble ikke ordene «krig» eller «drepe» nevnt en eneste gang i noen offentlige uttalelser.²⁴³ «Engasjement», «innsats», «bidrag» og «å ta ut mål» var uttrykkene som ble brukt istedenfor. Klassekampens analyse sammenfaller med det som er nevnt tidligere i oppgaven, det ble anvendt en slik type retorikk når Norges militære bidrag skulle legitimeres. I en analyse av retorikken brukt under Gulfkrigen i 1991, viser Berit Von Lippe at retorikken brukt om Libya ikke var unik. I omtalen av Gulfkrigen blir et klinisk språk, som blant annet begrepet «kirurgisk bombing», brukt for at konflikten skal fremstå mer

²⁴¹ Ibid.: 43

²⁴² Dagbladet 2011e, 20.4: 2

²⁴³ Klassekampen 2011, 24.6: 7

human.²⁴⁴ Under Gulfkrigen ble mediene i stor grad en videreformidler av en slik retorikk, men analysen av avisdiskursen i 2011 viser at det var flere av de utvalgte avisene som diskuterte retorikken.

Bruken av slik retorikk var også et ledd i å opprettholde egne selvbilder. Retorikk som innrammer Libya-krigen som human, var i tråd med de nasjonale selvbildene. Flere av avisene, med Klassekampen i spissen, var tydelig på at Norges rolle var å drive krigføring, til tross for at dette ble nedtonet i offentlige uttalelser. I en kronikk fra Jan Egeland, trykket i Dagbladet, påpekte han hvordan det ble brukt et «... bevist tildekkingspråk», som bidro til at Norge

«... stadig synker dypere ned i politisk schizofreni. På den ene siden er vi selve fredsnasjonen, alltid på plass i konfliktene med kompetente diplomater, en dyp lommebok og stålsterk støtte til FN-systemet. Samtidig fører vi to kriger, til dels i meget offensive posisjoner.»

Egelands kronikk illustrerer et viktig poeng. De norske avisene problematiserte retorikken, og var på den måten en kritisk aktør i debatten om Norges rolle. Retorikken avisene diskuterer er ikke særegent for Libya-krigen, hvilket Von Lippes forskning viser, men er et vanlig verktøy i å legitimere bruken av militærmakt. Likeledes viser også kritikken av retorikken at avisene diskuterer motsetninger i det å delta i Libya-krigen, og hvordan det bryter med norske selvbilder.

Hjerter og sinn

Tausheten og retorikken knyttet til Libya-krigen kan sees på som virkemidler i en informasjonskrig om Norges rolle. Dette ble poengtert i to ulike avisskriverier i den norske avisdiskursen.²⁴⁵ Ved militære intervensjoner slik den i Libya, blir media en bidragsyter i å skape en intern legitimitet om bruken av militærmakt.²⁴⁶ I en slik «informasjonskrig» ønsker myndighetene å skape en legitimitet som passer med de eksiterende selvbildene. Kjølberg hevder at småstater etter den kalde krigen i stadig mindre grad motiveres av ideelle motiver når de bidrar i internasjonale militære operasjoner. Muligheter for å knytte seg nærmere NATO «... og dermed fremme egen sikkerhet.» er viktigere. Til tross for dette, er det alltid ønskelig å fremheve at slike operasjoner er FN-sanksjonert, fordi FN-operasjoner har høy legitimitet både internt og utad til andre land.²⁴⁷ I tidligere nevnt forskning har det allerede blitt fastslått at Norges rolle i Libya delvis var sikkerhetspolitisk motivert, men at det ikke ble vektlagt av norske myndigheter.

Analysen viser at dette var en problemstilling som ble diskutert i flere aviser i den norske avisdiskursen. Utenriksredaktør i Aftenposten, Kjell Dragnes påsto at norske politikere kunne vri Norges rolle i Libya til å handle om «... for eksempel overvåking, og til humanitær og politisk innsats, helt i tråd med vår forestilling om Norge som humanitær stormakt og fredsnasjon. Det er politikken.»²⁴⁸ Tidligere siterte Jan Egeland diskuterte også hvordan Norge sank ned i det han kalte en «politisk schizofreni». Norge var en fredsnasjon, men samtidig mener Egeland det forelå det man kunne kalle «... det store hamskiftet i vår tid: Bruk av militær makt er nå et viktig instrument i Norges

²⁴⁴ Von Lippe 1991: 164

²⁴⁵ Dagbladet 2011f, 27.5: 2 og Stanghelle 2011a, 29.5: 5

²⁴⁶ Kjølberg og Rønnefeldt 2014:252

²⁴⁷ Kjølberg ibid.: 53

²⁴⁸ Dragnes 2011a, 10.5: 3

utenrikspolitikk.».²⁴⁹

Enkelte avisskriverier anerkjente og diskuterte det de mener er motsetninger i de eksisterende nasjonale selvbildene skapt av sikkerhetspolitikken. Diskusjonen er et tegn at avisene ikke bare var en medaktør i en informasjonskrig, men maktet også å yte motstand mot det norske myndigheters ønsket skulle være den dominerende legitimeringen for Norges rolle i Libya-krigen.

Oppsummert så fantes det en samling av et betydningsfullt antall avisskriverier som kritisk diskuterte Norges rolle, og motsetninger sikkerhetspolitikken skapte i nasjonale selvbilder.

Totalt viser analysen at VG og Vårt Land er de to avisene som bidro minst til disse diskusjonene, men at de tre andre utvalgte avisene alle publiserte meningsdannede journalistikk om Libya-krigen, og Norges rolle.

Klassekampen var den eneste avisen som var selvkritisk til norske medier i sin omtale, og det er derfor mulig å konkludere med at det ikke var en del av den dominerende avisdiskursen.

Avsløringene om både bruken av mobiltelefon, og manglende rapportering om hva de Norske F-16 bombet, skapte en kritisk diskusjon om motsetninger i nasjonale selvbilder og Norges rolle i Libya.

Innrammingen preges av at avisene diskuterer retorikken, tausheten og mangelen på politisk debatt om det norske militære bidraget.

Innledningsvis i dette delkapittelet ble det oppstilt en rekke påstander om mangelfull kritisk journalistikk om Libya-krigen. Analysen og diskusjonen ovenfor viser at det eksisterte en rekke unntak som gjør det mulig å være delvis uenig i disse påstandene.

²⁴⁹ Egeland 2011b, 7.5: 3

5. Avslutning

5.1 Konklusjon

Målet med denne oppgaven har vært å forstå hvordan norske aviser omtalte Norges deltagelse i Libya-krigen, og hvordan avisene diskuterte hvilke motsetninger dette skapte i nasjonale selvbilder. Det videre målet var å forstå bakenforliggende årsaker til hvorfor avisomtalen tok ulike bestemte former.

Opgaven har analysert hvordan de fem avisene Dagbladet, Klassekampen, Vårt Land, VG og Aftenposten diskuterte Libya-krigen. En enkel kvantifisering av omtalen er anvendt for å kunne se tendenser i omtalen. Analyse av avisdiskursen og innrammingene er brukt som metodiske verktøy for å kunne forstå meningsinnholdet i de enkelte meningsdannede avisskriveriene.

Videre ble det dannet tre underproblemstillinger, som alle skulle bidra til å skille ut ulike diskusjoner som eksisterte om Libya-krigen. De tre underproblemstillingene bidrar alle til å besvare oppgaves hovedproblemstilling, samtidig som de tydeliggjør hvordan omtalen var av Gaddafi, volden i Libya, legitimeringen for krigen, og andre kritiske diskusjoner om Norges-rolle. Avisenes diskusjon om motsetninger i sikkerhetspolitikken og nasjonale selvbilder, har vært en rød tråd i hele oppgaven.

Gjennom undersøkelsen av avisomtalen om Libya-krigen, får man også en bredere forståelse av nyere norsk samfunnshistorie, og ny kunnskap om en spesiell hendelse i norsk utenriks- og sikkerhetspolitiske historie. Kildemateriale benyttet har ved hjelp av annen forskningslitteratur, blitt satt i en større sammenheng for å forstå hvordan og hvorfor avisene omtalte Norges innblanding i Libya.

Etter analysen av avisdiskursen og innrammingen blir det klart at det ikke er mulig å sammenfatte hvordan omtalen var i en generell slutning.

Det jeg anser som det tydeligste funnet er at den humanitære begrunnelsen for Norges rolle, som ble vektlagt av norske myndigheter, ble den dominerende begrunnelsen i avisdiskursen. Regimeendring og sikkerhetspolitiske avveininger blir diskutert som en alternativ begrunnelse for intervensjonen, men analysen viser at avisene aldri i noen særlig grad knyttet dette til Norges rolle. Det til tross for at det internt blant norske politikere forelå klare sikkerhetspolitiske begrunnelser for å delta i en militær operasjon sammen med USA, og senere NATO.

Omtalen av Norges rolle i Libya-krigen har mange likheter med omtalen av andre moderne kriger, deriblant Afghanistan-krigen. Det viser at resultatet i min studie ikke er unikt for Libya, men heller en del av en større trend i hvordan krig og konflikter omtales i moderne tid.

I krigens innledende fase, før Norge blir direkte involvert, er det tydelig at avisdiskursen besto av en rekke avisskriverier som omtaler vold mot sivilbefolkningen. Innrammingen til de norske avisene bidro innledningsvis til å skape et karikert bilde av Muammar Al-Gaddafi, og en fortelling om et nært forestående folkemord. Spesielt de tre største avisene, VG, Dagbladet og Aftenposten trykket meningsdannede journalistikk der eksempelvis ord som «blodbad» og «massakre» ble brukt for å beskrive situasjonen i Libya før Norge ble involvert. Al-Gaddafi ble omtalt som «Midtøstens gale hund» eller «den gale diktatoren».

De to mindre nisjeavisene, Klassekampen og Vårt Land, var begge mer kritisk til omfanget av volden, og omtalen av Gaddafi. De representere dermed unntaket i avisdiskursen.

I ettertid har forskning vist at omfanget av volden, og faren for et folkemord, begge var

sterkt overdrevent. Slike fremstillinger er heller ikke unikt for Libya-krigen, men del av et større mønster i hvordan statsledere og skalaen av vold blir fremstilt av media.

Tendensen til demonisering av statsledere, og skapelsen av svart-hvite fremstillinger om krig, har lange historiske tradisjoner. Målet med slik omtale er å skape oppslutning rundt det som forskere i krigsjournalistikk har valgt å kalle «just war». Resultatet blir at fremtidig voldsbruk rettferdiggjøres, fordi bruken av makt vil være et nødvendig onde for å stoppe noe eller noen som kan anses som universelt ond.

Tidligere forskning om Libya-krigen har fremhevet hvordan det forelå en tydelig strategi fra norske myndigheter, der det skulle bygges ett helhetlig narrativ om Norges rolle, både i opptakten til, og underveis i militæroperasjon i Libya. Norge skulle bidra i en «just war». Kombinasjonen av analysen av omtalen for begrunnelsen og omfanget av volden, gjør det etter min forståelse mulig å hevde at norske aviser bidro til å opprettholde det dominante narrative i norsk offentlighet, nemlig at bombingene var for menneskerettigheter og beskyttelsen av sivile.

Mye av oppslutningen rundt en dominerende begrunnelse er forklart med utgangspunkt i det historiefaglige begrepet «konsensustradisjon». Mangel på politisk uenighet om Norges rolle i Libya, skapte en mangel på kritiske røster avisene selv kunne basere deres omtale på. Konsensustradisjonen er ikke begrenset for Libya-krigen, men har preget medieomtalen av norsk sikkerhet og utenrikspolitikk helt siden 1945. Annen forskning viser at konsensusen påvirket omtalen av viktig spørsmål knyttet til NATO, og Norges rolle i krigen i Afghanistan. Forskning om medieomtalen av Libya-krigen i andre land, viser også at tradisjonen ikke kun er eksklusiv for Norge, men gjeldene i andre europeiske land som Frankrike og Tyskland.

Til tross for en oppslutning om dominerende narrativ, finnes det også eksempler på kritisk journalistikk om Libya-krigen. Klassekampen ble valgt ut grunnet avisens politiske tilknytning til venstresiden i norsk politikk, og følgelig venstresidens tradisjonelle krigsskepsis. Forventningen var at avisens omtale ville være en kontrast til de større tabloidavisene, hvilket den var. Som nevnt flere ganger i oppgaven, så var Klassekampen den eneste avisen som gjennomgående publiserte kritisk journalistikk om Norges rolle i Libya-krigen. Avisen var også den eneste avisen som var selvkritisk til norske medias omtale av Libya. I rekke ledere og kronikker kritiserte Klassekampen de andre avisenes omtale av både omfanget av volden, fremstillingen av Gaddafi og de andre avisenes mangel på kritiske standpunkter om krigen. I tidligere forskning har Klassekampen omtale blitt trukket frem som en viktig bidragsyter til kritisk journalistikk om Libya-krigen, noe denne studien bekrefter.

Samtidig er det viktig å bemerke at Klassekampen ikke var unik, både Aftenposten og Dagbladet utmerker seg også med kritisk journalistikk om Norges rolle, på tross av avisenes oppslutning rundt de norske myndigheters begrunnelse. Deres omtale blir ikke gjeldene før krigen har pågått i flere uker.

Henholdsvis avsløringer om bruken av mobiltelefon i beslutningen, og manglende rapportering om hva de Norske F-16 bombet, er eksempler på det.

VG og Vårt Land bidrar med lite kritisk journalistikk. VGs omtale av Libya har i tidligere forskning blitt fremhevet som mangelfull og lite kritisk, noe som analysen gjort i oppgaven kan bekrefte. Avisen er ved noen tilfeller kritisk i sin innramming, men den totale omtalen viser at VG valgte å slutte opp om norske myndigheters fremstilling av Norges rolle.

Vårt Land ble valgt ut som kilde til studien grunnet avisens profil. Forhåpningen var at avisen, i form av å være en mindre nisjeavis, kunne tilby et alternativt religiøst

perspektiv i sin omtale av Libya. Det ble ikke tilfellet, og ved unntak av avisens diskusjon om det juridiske grunnlaget for 1973/11, bidro Vårt Land med lite nevneverdig omtale av Libya-krigen.

I oppgaven ble det trukket frem hvordan norske medier har blitt kritisert i tidligere forskning, grunnet mangel på kritisk journalistikk. Funnene i denne studien gjør det etter min egen oppfatning, mulig å motgå tidligere kritikk. Den totale analysen av avisdiskursen og innrammingen, viser at det eksisterte en betydningsfull mengde avisomtale som diskuterte Norges rolle i Libya-krigen kritisk. Diskusjonen i avisdiskursen, om mangelen på informasjon om krigføringen, og retorikken anvendt, var de to fremste eksemplene på at noen norske aviser evnet å være kritiske og å skape debatt om den norske rollen i Libya.

Når det gjelder diskusjonen om mulige motsetninger i nasjonale selvbilder, er denne diskusjonen også i liten grad gjeldene i den første fasen av krigen. Avisene valgte ikke å diskutere mulige motsetninger i hvordan krigen ble begrunnet. Mangelen på diskusjon kan skyldes at den humanitære begrunnelsen i stor grad passet sammen med selvbildet av Norge som freds- og bistandsnasjon.

En alternativ begrunnelse for Libya-krigen, som trofast militæralliert og bidragsyter til regimeendring, samsvarer ikke med de eksisterende selvbildene. Derfor blir ikke realpolitiske begrunnelser, som sjansen til å vise støtte til USA og NATO, fremhevet i avisene i de innledende fasene. I samsvar med fremveksten av flere kritiske diskusjoner, vokser det også frem en diskusjon om selvmotsigelsene i nasjonale selvbilder. Når det skjer, er det et tegn på at norske myndigheter bevisst utøvet en mediestrategi. Selvbildene blir gjentatt og fremhevet, i et forsøk på å styrke dem. En slik reaksjon er vanlig når nasjonale selvbilder utfordres, og det ser også ut til å ha vært tilfellet med Libya-krigen.

Diskusjonene om tausheten om Norges militære bidrag, og om beslutningsprosessen er eksempler på brudd i nasjonale selvbilder, som igjen fører til at de motsetningene blir diskutert av norske aviser. Selv om det finnes eksempler på avisskriverier som diskuterte motsetningene knyttet til Norges rolle, så viser det totale omfanget av omtale som diskuterer selvmotsigelser, at dette var en liten del av avisdiskursen.

5.2 Avsluttende betraktninger

Oppgavens tema er en faktor som kan gi studien overføringsverdi for fremtidig forskning om Libya-krigen, men også andre temaer innenfor norsk sikkerhets- og utenrikspolitiskhistorie. Libya-krigen er en av flere kriger som viser hvordan Norge har tilpasset sin sikkerhetspolitikk til en verden uten den kalde krigens fastlåste fronter. Oppgavens problemstilling og metodikk kan overføres til analyser av andre lands rolle i lignende internasjonale intervensjoner. Strukturen til oppgaven kan også anvendes med andre mediakilder enn aviser. Kildegrunnlaget i denne oppgaven er begrenset til aviser, men det vil kunne være interessant å se om det eksisterer ulikheter i hvordan ulike medier omtalte Libya.

Studien i denne oppgaven kan også inngå i en samling av lignende komparative studier, som igjen kan bidra til å skape et internasjonalt helhetsinntrykk av medieomtalen om Libya-krigen. Det kan også være med på å skape forståelse for om funnene er særegent norsk, eller om de blir del av større trender i hvordan media omtaler et lands rolle i en internasjonal intervensjon. Diskusjonen av funnene i lys av teoretiske begreper som

konsensusstradisjonen og «just wars», gjør at lignende studier kan utføres om både tidligere og fremtidige kriger Norge deltar i.

Oppgaven behandler også hvilken rolle norske medier kan spille for norske politikere, når de velger å delta i militære operasjoner, som vil ha overføringsverdi for andre fagfelt. Hvilke fremstillinger en politisk elite ønsker å skape om en krig, og hvordan media forsterker eller utfordrer den, er en relevant problemstilling i både statsvitenskap og medievitenskap.

Som nevnt i litteraturoversikten, er Libya-krigen, i likhet med Afghanistan-krigen, et lite utforsket tema i norske historieskriving. Denne oppgaven er bare et bidrag for å kunne skape en større forståelse av hvordan beslutningen om å delta i en krig mot et regime i Nord-Afrika, ble mottatt i sin samtid. Siden Libya-krigen fortsatt kan regnes som en nylig hendelse, mangler det enda en betydelig mengde forskning som kan fortelle hvorfor Norge valgte å delta i en slik krig, og hvordan krigen satte et preg på det norske samfunnet anno 2011, og tiden som fulgte.

Tidligere president i USA, Barack Obama, ble sterk kritisert for hvordan han håndterte Libya, og han har innrømmet privat at Libya var et «shit show».²⁵⁰ I Frankrike har eks-president Nicolas Sarkozy blitt anklaget og etterforsket for å ta imot bestikkelser fra Al-Gaddafi i 2007, og at Sarkozy ville fjerne Gaddafi for å dekke over egen korrupsjon.²⁵¹ Det britiske parlamentet har vært selvkritiske i en rapport skrevet av underhuset, der de mener at landet gikk til krig i Libya på feil grunnlag.²⁵² Libya-krigen er ikke en hendelse markert med et positivt fortegn hos noen av de ledene landene i intervensjon. Norge avsluttet sitt militære bidrag august 2011, og med unntak av Libya-utvalgets rapport fra 2017, har det i motsetning til sine allierte, vært få forsøk på å skape ettertanke om krigen.

Når denne konklusjonen skrives våren 2020, er Libya stadig herjet av den samme borgerkrigen som begynte i 2011. Moderne slaveri, fremveksten av jihadist-terrorgrupper og en stadig forverrende flyktningskrise er alle mulige konsekvenser av NATOs og Norges bombing. I fremtiden blir det spennende å se om Norges deltagelse i 2011 blir koblet sammen med utviklingen i Libya, og om det kan føre til en historiefaglig debatt om hvorvidt Norge var ansvarlige for at Libya post-Gaddafi utviklet seg til et land uten et fungerende statsapparat.

I arbeidet med oppgaven, ble både Jens Stoltenberg, Grethe Faremo og Jonas Gahr Støre kontaktet. De ble valgt fordi de var sentrale politiske skikkelser i den norske regjeringen i 2011, og at de var fremtredende i medieomtalen om Libya-krigen. Målet ved å kontakte dem var å høre hvordan de selv opplevde medieomtalen og debatten rundt Norges rolle. Gahr Støre takket nei til å uttale seg, og utdypet at han aldri takker ja til slike forespørsler grunnet en travel hverdag. Faremo og Stoltenberg har ikke svart på forespørselen. De er alle tre stadig travle mennesker i høye samfunnsposisjoner, så mangelen på respons er ikke overraskende, men den illustrerer et viktig poeng om Norges rolle i tidligere militære intervensjoner. Det eksisterer lite vilje til debatt og ettertanke. Basert på denne manglende viljen, virker det lite sannsynlig at det i den nærmeste fremtid vil trekkes noe lærdom ut av hvilke konsekvenser bombingene av Libya fikk.

²⁵⁰ Tvedt 2019: 23

²⁵¹ Chrisafis 2018

²⁵² Tvedt 2019: 23

Litteraturliste

Utvalgte avisartikler fra datamaterialet

- Aftenposten-Forside. (2011, 19. april). Til krig pr. mobiltelefon. s. 1.
- Aftenposten. (2011a, 5. mai). Faremo på glid. s. 2.
- Aftenposten. (2011b, 29. juli). Gadafis skjebne. s. 2.
- Aftenposten. (2011c, 10. juni). Libya etter Gaddafi. s. 2.
- Aftenposten. (2011d, 22. februar). Mot kollaps? , s. 2.
- Aftenposten. (2011e, 19. mars). Viktig å hindre sivile tap i Libya. s. 2.
- Aftenposten. (2011f, 31. mai). Åpenhet. s. 2.
- Braanen, B. (2011a, 22. mars). Hvem eier opprøret? *Klassekampen*, s. 2.
- Braanen, B. (2011b, 26. mars). Hykleri *Klassekampen*, s. 2.
- Braanen, B. (2011c, 19. mars). Intervensjon. *Klassekampen*, s. 2.
- Braanen, B. (2011d, 10. mai). Krigsretorikk. *Klassekampen*, s. 2.
- Braanen, B. (2011e, 27. mai). Medietaushet. *Klassekampen*, s. 2.
- Braanen, B. (2011f, 23. februar). Opprør. *Klassekampen*, s. 2.
- Braanen, B. (2011g, 31. mai). Ta debatten? *Klassekampen*, s. 2.
- Dagbladet. (2011a, 22. februar). Den gale dikatorens blodige liv. s. 1.
- Dagbladet. (2011b, 19. mars). FN viser handlekraft. s. 2.
- Dagbladet. (2011c, 21. februar). Hykleri og dilemmaer. s. 2.
- Dagbladet. (2011d, 27. februar). Libya blør, verden gjør som før. s. 2.
- Dagbladet. (2011e, 20. april). Mobilkrigen. s. 2.
- Dagbladet. (2011f, 27. mai). Skammens barrikader. s. 2.
- Dragnes, K. (2011a, 10. mai). Det lille med gode bidraget. *Aftenposten*, s. 3.
- Dragnes, K. (2011b, 22. mars). R2P og bomber. *Aftenposten*, s. 3.
- Egeland, J. (2011a, 11. mars). Hvordan stanse Gaddafi? *Aftenposten*, s. 2.
- Egeland, J. (2011b, 7. mai). Norge bomber best. *Dagbladet*, s. 3.
- Faremo, G. (2011, 4. mai). Hindret folkemord. *Dagbladet*, s. 39.
- Fonn, G. O. (2011a, 19. mars). Bli kvitt Gaddafi. *Vårt Land*, s. 9.
- Fonn, G. O. (2011b, 22. februar). Kan kunsten å knuse opprør. *Vårt Land*, s. 8.
- Friis, K. & Ulriksen, S. (2011, 26. april). På tide med bakkestyrker. *Dagbladet*, s. 49.
- Galtung, J. (2011, 2. april). Vesten krig mot Gaddafi. *Klassekampen*, s. 39.

- Hagvaag, E. (2011, 21. mars). En annen krig. *Dagbladet*, s. 3.
18. Johansen, P. M. (2011, 24. mars). Demoniseringen av oberst. *Klassekampen*, s. 2.
- Kristjánsson, M. (2011, 12. mai). Konsensus. *Klassekampen*, s. 4.
- Matlary, J. H. (2011, 23. mars). En triumf for internasjonalt ansvar. *Aftenposten*, s. 2.
- Røhne, S. (2011, 26. februar). Tusen takk, herr Gaddafi. *VG*, s. 3.
- Skurdal, M. (2011, 18. mars). Frihetens regn. *Klassekampen*, s. 2.
- Smilden, J. (2011a, 12. juni). De snille og de slemme. *Dagbladet*, s. 3.
- Smilden, J. (2011b, 23. februar). Fanget i sitt eget rottehull. *Dagbladet*, s. 11.
- Smilden, J. (2011c, 17. februar). Kadhafi i trøbbel. *Dagbladet*, s. 28.
- Stanghelle, H. (2011a, 29. mai). Fra skanse til skanse. *Aftenposten*, s. 5.
14. Stanghelle, H. (2011b, 30. april). Libya-krigen - føres vi bak lyset? *Aftenposten*, s. 4.
- Støre, J. G. (2011, 28. april). Regjeringen og Libya. *Aftenposten*, s. 4.
- Sævereid, H. B. (2011, 26. februar). Exit Gaddafi. *VG*, s. 21.
- Søreide, I. E. (2011, 29. april). Stortinget og Libya. *Aftenposten*, s. 5.
- Toje, A. (2011, 27. april). Et utenrikspolitisk feilgrep. *VG*, s. 38.
- VG. (2011a, 22. februar). Brutal og kompromissløs. s. 2.
- VG. (2011b, 28. april). Hemmelighold og krig. s. 2.
- VG. (2011c, 19. mars). I 11.time. s. 2.
- VG. (2011d, 6. mars). Makt og avmakt. s. 2.
- VG. (2011e, 20. februar). Støtt frihetskampen. s. 2.
- VG. (2011f, 3. juni). Vi er lenket til NATO. s. 2.
- VG. (2011g, 31. mai). Åpenhet om krig. s. 2.
- Vårt Land. (2011a, 22. februar). Blod i Libya. s. 2.
- Vårt Land. (2011b, 18. februar). Løs kanon. s. 2.

Litteratur

Allern, S. (2018). *Journalistikk og kildekritisk analyse* (2. utg. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Atekst. (2019). Retriever. Hentet 17. mars 2020 fra <http://web.retriever-info.com/services/archive.html?>

Bakkeli, T., Solem, L. & Bondø, H. (2011, 20. mars). Vi er ydmyke. *VG*, s. 14.

BBC. (2011, 21. mars). Liam Fox says targeting Gaddafi 'would potentially be a possibility'. Hentet fra <https://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-12805378>

Bentzrød, S. (2011, 29. mai). 1700 timer i luften - 335 bomber sluppet *Aftenposten*, s. 4.

Boyd-Judson, L. (2005). Strategic Moral Diplomacy: Mandela, Qaddafi, and the Lockerbie Negotiations. *Foreign Policy Analysis*, 1(1), 73-97. <https://doi.org/10.1111/j.1743-8594.2005.00004.x>

Bucher, J., Engel, L., Harfensteller, S. & Dijkstra, H. (2013). Domestic politics, news media and humanitarian intervention: why France and Germany diverged over Libya. *European security*, 22(4), 524-539.

Bøe-Hansen, O. (2013a). Første nordmann over Libya. I O. Bøe-Hansen, T. Heier & J. H. Matlary (Red.), *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Libya og Afghanistan* (s. 142 - 156). Oslo: Universitetsforlaget.

Bøe-Hansen, O. (2013b). Narrativets rolle i den nasjonale strategien IO. Bøe-Hansen, T. Heier & J. H. Matlary (Red.), *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Libya og Afghanistan* (s. 42 - 58). Oslo: Universitetsforlaget.

Bøe-Hansen, O., Heier, T. & Matlary, J. H. (2013). *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Libya og Afghanistan*. Oslo: Univeristetsforlaget.

Chrisafis, A. (2018). Nicolas Sarkozy in police custody over Gaddafi allegations. *The Guardian*. Hentet fra <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/20/nicolas-sarkozy-police-custody-french-president-campaign-funding-libya>

Eliassen, I. (2013). Den andre krigen: kampen om hjerter og sinn. I E. Eide & R. Ottosen (Red.), *Den lengste krigen - Mediedekningen av krigen i Afghanistan* (s. 65 - 90). Oslo: Abstrakt forlag.

Euronews. (2011). *The last moments of Muammar Gaddafi*. Hentet fra https://www.youtube.com/watch?v=-xR8A2cpz_E&bpctr=1584619075

Fondenæs, E. S.-H. (2013). Den andre krigen: kampen om hjerter og sinn. I E. Eide & R. Ottosen (Red.), *Den lengste krigen - Mediedekningen av krigen i Afghanistan* (s. 91 - 110). Oslo: Abstrakt forlag.

Forsidene. (2020). Riksavisene. Hentet 17. mars 2020 fra <https://www.forsidene.no/riksavisene>

Forsvarets museer. (u.å.). Internasjonale operasjoner. Hentet 11. mars 2020 fra <http://forsvaretsmuseer.no/nor/Forsvarsmuseet/Utstillinger-og-aktiviteter/Internasjonale-operasjoner>

Forsvarsdepartementet. (2011). *Fullmakt til deltakelse med norske militære bidrag i operasjoner til gjennomføring av FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1973 (2011)* (2011/00704- /FD II 5/JEH/). Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fd/temadokumenter/libya-deltakelse_kgl-res-23-3-2011.pdf

Hammond, P. (2013). The Media and Humanitarian Intervention. I S. Josef, K. Matthias, G. Meliscnd & R. Wöhlert (Red.), *Selling War* (s. 237 - 258). Bristol: Intellect Books.

Heier, T. (2013). Politisk styring og nasjonal kontroll: Norges deltagelse i krigen mot Libya. I O. Bøe-Hansen, T. Heier & J. H. Matlary (Red.), *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Libya og Afghanistan* (s. 127 - 141). Oslo: Univeristetsforlaget.

Heier, T. (2019). Hadde norske myndigheter kontroll i Libya-krigen? I T. Heier, R. Ottosen & T. Tvedt (Red.), *Libya - Krigens uutholdelige letthet* (s. 71 - 89). Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Heier, T., Ottosen, R. & Tvedt, T. (2019). *Libya - Krigens uutholdelige letthet*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Henriksen, D. (2013). Afghanistan: Militære suksesskriterier. I O. Bøe-Hansen, T. Heier & J. H. Matlary (Red.), *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Libya og Afghanistan* (s. 74 - 92). Oslo: Univeristetsforlaget.

Henriksen, D. (2014). Luftforsvaret - kun en taktisk leverandør av luftmakt? I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. R. (red.) (Red.), *Norge i internasjonale operasjoner - Militærmakt mellom idealer og realpolitikk* (s. 179- 187). Oslo: Universitetsforlaget.

Holm, M. (2019). Liberale verdifelleskap og selvbilder i praksis: Hvordan Norge gikk til krig, og hva vi kan lære. I T. Heier, R. Ottosen & T. Tvedt (Red.), *Libya - Krigens uutholdelige letthet* (s. 47 - 70). Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Hopper, T. (2016, 28. april). Greatest cartooning coup of all time: The Brit who convinced everyone Napoleon was short. *National Post*. Hentet fra <https://nationalpost.com/news/world/greatest-cartooning-coup-of-all-time-the-brit-who-convinced-everyone-napoleon-was-short>

Isiguzo, I. (2011, 22. oktober 2011). Libya - Madder Days Without Gathafi. *AllAfrica*. Hentet fra <https://allafrica.com/stories/201110240454.html>

Jahr, K. & Skjæraasen, M. (2011, 18. mars). Støre utelukker ikke bakkestyrker. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/1BP6q/stoere-utelukker-ikke-bakkestyrker?jwsourc=cl>

Johansen, T. H. (2019). *Reaksjoner på på utdelingen av Nobels fredspris, 2009 - 2014* (Mastergradsavhandling). NTNU, Trondheim.

Jonassen Nordby, K. (2013). Informasjonskrigen om Afghanistan. I E. Eide & R. Ottosen (Red.), *Den lengste krigen - Mediedekningen av krigen i Afghanistan* (s. 147 - 160). Oslo: Abstrakt forlag.

Jones, A. (2017). *Genocide : a comprehensive introduction* (3rd ed. utg.). London: Routledge.

Josef, S., Matthias, K., Meliscnd, G. & Wöhlert, R. (2013). Perspectives on the Changing Role of the Mass Media in Hostile Conflicts. I S. Josef, K. Matthias, G. Meliscnd & R. Wöhlert (Red.), *Selling War* (s. ix - xvi). Bristol: Intellect Books.

Kjeksrud, S. (2014). FNs fredsbevarende operasjoner: før, nå og i fremtiden. I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. R. (red.) (Red.), *Norge i internasjonale operasjoner - Militærmakt mellom idealer og realpolitikk* (s. 143 - 154). Oslo: Universitetsforlaget.

Kjølberg, A. (2014). Småstater i internasjonale operasjoner. I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. R. (red.) (Red.), *Norge i internasjonale operasjoner - Militærmakt mellom idealer og realpolitikk* (s. 43 - 53). Oslo: Universitetsforlaget.

Kjølberg, A. & Rønnefeldt, C. (2014). Politisk suksess, men også utfordringer. I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. R. (red.) (Red.), *Norge i internasjonale operasjoner - Militærmakt mellom idealer og realpolitikk* (s. 237 - 246). Oslo: Universitetsforlaget.

Klassekampen. (2011, 24. juni). Skjuler seg bak juss og formaliteter. s. 7.

Kunnskapsdepartementet. (2020a). *Fagfornyelsen - Overordnet del*. Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.3-kritisk-tenkning-og-etisk-bevissthet/>

Kunnskapsdepartementet. (2020b). *Kjerneelementer - Historie*. Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/his01-03/om-faget/kjerneelementer>

Kunnskapsdepartementet. (2020c). *Kompetansemål etter Vg3 - Historie*. Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/his01-03/kompetansemal-og-vurdering/kv85>

Kutz, M.-S. (2013). Just Wars and Persuasive Communication. I S. Josef, K. Matthias, G. Meliscnd & R. Wöhlert (Red.), *Selling War* (s. 107 - 133). Bristol: Intellect Books.

Larsen, A. K. (2019). Norske interesser i Libya-krigen. I T. Heier, R. Ottosen & T. Tvedt (Red.), *Libya - Krigens utholdelige letthet* (s. 103 - 124). Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Lazarich, D. (2013). Discourses of War. I S. Josef, K. Matthias, G. Meliscnd & R. Wöhlert (Red.), *Selling War* (s. 37 - 56). Bristol: Intellect Books.

Leira, H., Borchgrevink, A., Græger, N., Melchior, A., Stamnes, E. & Øverland, I. (2007). Norske selvbilder og norsk utenrikspolitikk. *Norsk Utenrikspolitisk Institutt*, 44. Hentet fra https://www.files.ethz.ch/isn/46181/200704_Norske_selvbilder.pdf

Libya-utvalget. (2018). *Evaluering av norsk deltagelse i Libya-operasjonene i 2011 - Rapport fra Libya-utvalget*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/fd/dokumenter/rapporter-og-regelverk/libya-rapporten.pdf>

Matlary, J. H. (2013). "Give war a chance" i Libya: Strategi på politisk nivå? I O. Bøe-Hansen, T. Heier & J. H. Matlary (Red.), *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Libya og Afghanistan* (s. 111 - 126). Oslo: Universitetsforlaget.

Matlary, J. H. (2014). Internasjonale styrkebidrag og allianseavhengighet. I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. R. (red.) (Red.), *Norge i internasjonale operasjoner - Militærmakt mellom idealer og realpolitikk* (s. 67 - 78). Oslo: Universitetsforlaget.

Matlary, J. H. (2016). Forsvars- og sikkerhetspolitikk: Keep the americans in. I I. Frønes & L. Kjølrsrød (Red.), *Det norske samfunn* (bd. 1, s. 202 - 218). Oslo: Gyldendal Akademiske.

MedieNorge. (2011). Lesertall for norske papiraviser. Hentet fra <http://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/273>

MedieNorge. (2019). Om MedieNorge. Hentet fra <http://www.medienorge.uib.no/om>

Miller, J. (2011, 27. mars 2011). Defense Secretary: Libya Did Not Pose Threat to U.S., Was Not 'Vital National Interest' to Intervene. *ABC News*. Hentet fra <https://abcnews.go.com/International/defense-secretary-libya-pose-threat-us-vital-national/story?id=13231987>

Norsk veterannettverk. (9.12. 2006). Forventninger til militært personell. Hentet 11. mars 2020 fra <https://norvetnet.no/dok/artikkel148.asp>

NRK. (2011, 19. mars). *Lørdagsrevyen* [Nyhetssending]. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/201103/NNFA02031911/avspiller>

NRK. (2011, 20. mars). *Søndagsrevyen* [Nyhetssending]. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/201103/NNFA03032011/avspiller>

NTB. (2011, 18. mars). Norge skal delta i Libya-aksjonen. *Aftenposten*.

Obama, B., Cameron, D. & Sarkozy, N. (2011, 14. april 2011). Libya's Pathway to Peace. *The New York Times*. Hentet fra <https://www.nytimes.com/2011/04/15/opinion/15iht-edlibya15.html>

Oma, I. M. (2014). Nasjonale spenninger om deltagelse ute. I T. Heier, A. Kjølberg & C. F. R. (red.) (Red.), *Norge i internasjonale operasjoner - Militærmakt mellom idealer og realpolitikk* (s. 79 - 87). Oslo: Universitetsforlaget.

Ottosen, R. (2018). Mediene må bidra til en opplyst samtale om vår sikkerhetspolitikk. *Norsk medietidsskrift*, 25(1), 1-6. <https://doi.org/10.18261/issn.0805-9535-2018-01-05> ER

Ottosen, R. (2019). Mediene må lære av sine feil i Libya-dekningen. I T. Heier, R. Ottosen & T. Tvedt (Red.), *Libya - Krigens uutholdelige letthet* (s. 125 - 148). Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Ottosen, R., Slaatta, T. & Øsfsti, S. (2013). How they missed the big story: Norwegian news media and NATO's military operation in Libya. *Conflict & communication online*, 12(1). Hentet fra http://www.cco.regener-online.de/2013_1/pdf/ottosen_et_al.pdf

Pedersen, J. (2002). *Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse 26. februar*, . Hentet fra <https://stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2001-2002/020226/1>

Pettersen, Ø. B. (2016a). Aftenposten. I Store norske leksikon (Red.). Hentet fra <https://snl.no/Aftenposten>

Pettersen, Ø. B. (2016b). Klassekampen. I Store norske leksikon (Red.). Hentet fra <https://snl.no/Klassekampen>

Pettersen, Ø. B. (2019a). Dagbladet. I Store norske leksikon (Red.). Hentet fra <https://snl.no/Dagbladet>

Pettersen, Ø. B. (2019b). Vårt Land. I Store norske leksikon (Red.). Hentet fra https://snl.no/V%C3%A5rt_Land

Rodum, E. (2011, 26. oktober 2011). 112 måter å stave *الغذافي معمر*. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/verden/i/BRQQw/112-maater-aa-stave>

Ryymän, T. (2018). Å arbeide med tekstanalyse. I L. Melve & T. Ryymän (Red.), *Historikerens Arbeidsmåter* (s. 44 - 69). Oslo: Universitetsforlaget.

Røst, E. (2011, 27. april). Norske Fly bombet Kadhafis hovedkvarter i Libya *Dagbladet*, s. 19.

Stortinget. (2011). 16. mars - Muntlig spørretime (22519 St Nr Møte 61 - 63). <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/referater/stortinget/2010-2011/s110316.pdf>.

Sæbø, S. H. (2011, 20. mars). Det vanskelige valget. *Dagbladet*, s. 8.

Tamnes, R. (2015). Et lite land i stormaktspolitikken. *Internasjonal Politikk*, 72(3), 384-393. Hentet fra http://www.idunn.no/ip/2015/03/et_lite_land_i_stormaktspolitikken

Tjelmeland, H. (2004). Aviser som historisk kilde. *Pressehistoriske skrifter*, 3, 114 - 130.

Tunander, O. (2019). Den "humanitære krigen". I T. Heier, R. Ottosen & T. Tvedt (Red.), *Libya - Krigens uutholdelige letthet* (s. 171 - 192). Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Tvedt, T. (2013, 12.3.2013). De gode bombene. I *Brennpunkt*. Norge: NRK. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/2013/MDUP11000513>

Tvedt, T. (2015). Tausheten om Libya. *Nytt norsk tidsskrift*, 32(3), 205-218.

Tvedt, T. (2016). Det norske samfunnet og det nasjonale godhetsregimet. I I. Frønes & L. Kjølsvold (Red.), *Det norske samfunn* (bd. 1, s. 245 - 269). Oslo: Gyldendal Akademiske.

Tvedt, T. (2017). *Det internasjonale gjennombruddet*. Oslo: Dreyer Forlag.

Tvedt, T. (2019). Libya-krigen og fraværet av etterpåklokskap. I T. Heier, R. Ottosen & T. Tvedt (Red.), *Libya - Krigens uutholdelige letthet* (s. 23 - 46). Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Tørdal, R. M. (2017). Journalistiske sjangre. NDLA. Hentet 29. oktober 2019 fra <https://ndla.no/subjects/subject:14/topic:1:103867/topic:1:103870/resource:1:76530>

UN security council. (2011). *Resolution 1973*. Hentet fra https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_03/20110927_110311-UNSCR-1973.pdf

Veberg, A. (2018, 13.9). Var det riktig av Norge å slippe 588 bomber over Libya? Her er fem spørsmål og svar om Libya-rapporten. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/G1LwBl/var-det-riktig-av-norge-aa-slippe-588-bomber-over-libya-her-er-fem-spoersmaal-og-svar-om-libya-rapporten>

Von Lippe, B. (1991). Kirurgisk krigføring eller kirurgisk mediedekning. I T. Mathiesen & J. Johnsen (Red.), *Mediekrigen : søkelys på massemedienes dekning av Golfkrigen*

(s. 145 - 167). Oslo: Cappelen.

Von Lippe, B. (2019). Beskyttelse av hva og for hvem - hvordan og når? I T. Heier, R. Ottosen & T. Tvedt (Red.), *Libya - Krigens uutholdelige letthet* (s. 193 - 214). Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Waage, H. H. (2008). Et norsk mysterium – de forsvunne dokumentene fra fredsprosessen i midtøsten. *Historisk tidsskrift*, 87(02), 289 - 303. Hentet fra https://www.idunn.no/ht/2008/02/et_norsk_mysterium_-_de_forsvunne_dokumentene_fra_fredsprosessen_i_midtost

Watt, N. (2011, 11. mars). Nicolas Sarkozy calls for air strikes on Libya if Gaddafi attacks civilians. *The Guardian*. Hentet fra <https://www.theguardian.com/world/2011/mar/11/nicolas-sarkozy-libya-air-strikes>

Wig, S. (2015). De rette spørsmålene om Libya. *Nytt norsk tidsskrift*, 32(4), 419-423. Hentet fra http://www.idunn.no/nnt/2015/04/de_rette_spoersmaalene_om_libya

Østerud, Ø. (2013). Afghanistan-operasjonen - feil strategi eller umulig utfordring? I O. Bøe-Hansen, T. Heier & J. H. Matlary (Red.), *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Libya og Afghanistan* (s. 61 - 73). Oslo: Univeristetsforlaget.

Østerud, Ø. (2019). Libya-krigen og utredningene i Storbritainna og Norge. I T. Heier, R. Ottosen & T. Tvedt (Red.), *Libya - Krigens uutholdelige letthet* (s. 149 - 168). Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

